

PLURIFORME INFORMATIE IN EEN PLURIFORME SAMENLEVING

Pluriforme informatie in een pluriforme samenleving

– Knelpunten in de informatievoorziening van en voor etnische minderheden in Nederland, met bijzondere aandacht voor de persmedia –

Inleidingen uitgesproken op een discussie-bijeenkomst, georganiseerd door het Bedrijfsfonds voor de Pers in het Internationaal Perscentrum Nieuwspoort te Den Haag op 25 maart 1999, aangevuld met de integrale tekst van het eindrapport 'Mediabeleving van allochtonen in Nederland' van een onderzoek dat in opdracht van de NVJ en het Bedrijfsfonds voor de Pers uitgevoerd werd door de Sectie Communicatiewetenschap van de Katholieke Universiteit van Nijmegen.

*Bedrijfsfonds voor de Pers
Den Haag, april 2000.*

© Publikatie van het Bedrijfsfonds voor de Pers, april 2000

Tekst afgesloten: april 2000

Uitgave: april 2000

Vormgeving: Saaltink & Kerremans (T & OSM/Rotterdam)

Druk: ANDO BV, 's-Gravenhage

Exemplaren van deze uitgave zijn te bestellen door overmaking van f 32,50 (inclusief verzendkosten) op rekening 22.58.48.430 van het Bedrijfsfonds voor de Pers te Den Haag, onder vermelding van het ISBN-nummer en het afleveringsadres. Ook verkrijgbaar via de boekhandel en internet (www.bedrijfsfondspers.nl)

ISBN 90 805705 1 6

INHOUD

TEN GELEIDE 7

I. INLEIDINGEN DISCUSSIE-BIJEENKOMST OP 25 MAART 1999 9

- *Openingstoespraak door de voorzitter van het Bedrijfsfonds voor de Pers, prof. dr S.W. Douma* 9
- *Inleiding door de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, dr F. van der Ploeg* 13
- *Inleiding door dr J.A. van Kemenade, onder meer voorzitter bestuur Stichting Nederlands Centrum Buitenlanders* 19
- *Inleiding door prof. dr Simon Cottle, professor of media communication, Bath Spa University College, Sociology Department* 29

2. EINDRAPPORT ONDERZOEK 'MEDIABELEIVING VAN ALLOCHTONEN IN NEDERLAND' 43

- *Hoofdstuk 1 achtergrond van het onderzoek* 47
- *Hoofdstuk 2 opzet van het onderzoek* 61
- *Hoofdstuk 3 resultaten* 63
- *Hoofdstuk 4 conclusies* 87
- *Hoofdstuk 5 suggesties voor Nederlandse gedrukte media* 89
- *Literatuurlijst* 91
- *Bijlagen* 93

TEN GELEIDE

Het Bedrijfsfonds voor de Pers heeft als zelfstandig bestuursorgaan van de overheid tot doel het handhaven en bevorderen van de pluriformiteit van de informatievoorziening via de pers. De informatievoorziening van en voor etnische groeperingen is in dat verband een steeds actueler thema. Om dat thema te etaleren en bij politici, uitgevers en journalisten meer onder de aandacht te brengen organiseerde het Bedrijfsfonds op 25 maart 1999 een discussiebijeenkomst in het Internationaal Perscentrum Nieuwspoort te Den Haag, met als titel 'Pluriforme informatie in een pluriforme samenleving. Knelpunten in de informatievoorziening van en voor etnische minderheden in Nederland, met bijzondere aandacht voor de persmedia'.

In deze publicatie zijn teksten gebundeld van de inleidingen die op deze bijeenkomst werden uitgesproken.

Eén van de inleidingen werd verzorgd door mevr. dr Leen d'Haenens, verbonden aan de Sectie Communicatiewetenschap van de Katholieke Universiteit Nijmegen, die daarbij de tussentijdse resultaten van het onderzoek 'Mediabeleving onder allochtonen in Nederland: kwalitatief onderzocht' presenteerde. Van dat onderzoek, uitgevoerd in opdracht van de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) en het Bedrijfsfonds, is inmiddels het eindrapport beschikbaar gekomen. Dit eindrapport wordt integraal in het tweede deel van deze publicatie aangereikt. Met het oog daarop is de tekst van de inleiding die mevrouw d'Haenens op de discussiebijeenkomst uitsprak, niet in deze publicatie opgenomen.

Inleidingen discussie-bijeenkomst op 25 maart 1999

OPENINGSTOESPRAAK DOOR DE VOORZITTER VAN HET
BEDRIJFSFONDS VOOR DE PERS, PROF. DR S.W. DOUMA

Namens het Bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers heet ik u van harte welkom op deze discussiemiddag. Dit geldt in het bijzonder voor Rick van der Ploeg, die als staatssecretaris van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen het mediabeleid in zijn portefeuille heeft en die zo meteen het thema van deze middag voor u zal inleiden.

Het Bedrijfsfonds voor de Pers, dames en heren, is een zelfstandig bestuursorgaan dat tot doel heeft het handhaven en bevorderen van de pluriformiteit van de informatievoorziening via de pers. Nu is er in ons land een enorm breed scala aan mogelijkheden voor communicatie en informatie. De mediawereld heeft gezorgd voor pluriformiteit en voegt er nog steeds pluriformiteit aan toe. Er is veel meer informatie dan vroeger en er is waarschijnlijk ook meer gevarieerde informatie dan vroeger. Iedereen kan daar in beginsel gebruik van maken. In beginsel, want we zien ook dat bepaalde groepen in onze samenleving toch nog een zeker tekort aan informatie hebben. En dan bedoel ik natuurlijk informatie die betrekking heeft op het nieuws, achtergronden bij het nieuws, commentaar op het nieuws, kortom alles wat betrekking heeft direct of indirect op de politieke meningsvorming.

Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat mensen meer tijd besteden aan het lezen van de krant naarmate hun opleiding hoger is. Er zijn ook aanwijzingen dat mensen met een minimum-inkomen bezuinigen door de krant of het tijdschrift de deur uit te doen. Voor hen dreigt een informatie achterstand wanneer die informatie leemte niet door andere bronnen wordt opgevuld. De praktijk leert dat andere media meestal niet goed in staat zijn die groepen burgers gelijkwaardige informatie te bieden.

En we zien ook dat door concentratie-bewegingen in de media kleine media in het gedrang kunnen komen. Kortom, er zijn ondanks de overvloed aan informatie die dagelijks over ons wordt uitgestort, toch knelpunten te signaleren waar we als samenleving oog voor moeten hebben.

Zo'n informatie-achterstand zou er ook kunnen bestaan, ik zeg

het maar heel voorzichtig, want aan het trekken van conclusies zijn we nu helemaal aan het begin van de middag nog lang niet toe, voor etnische groepen in Nederland. Als Bedrijfsfonds hebben we daar, bij het uitvoeren van onze wettelijke taken: het verrichten van onderzoek naar het functioneren van de pers en het financieel ondersteunen van persorganen met reorganisatieplannen, inmiddels wel enige ervaring mee. En wij zijn van mening dat de Nederlandse samenleving als geheel het zich wel mag aantrekken dat een groep van één tot anderhalf miljoen Nederlanders duidelijk minder goed geïnformeerd lijkt te zijn over wat zich in hun land afspeelt dan de andere veertien miljoen Nederlanders.

Natuurlijk zijn ook etnische groepen niet verstoken van alle informatie, integendeel zelfs. Uit onderzoek blijkt dat etnische groepen naar verhouding veel televisie kijken en dat het lezen van kranten ook wel degelijk een rol speelt. Bij de televisie spelen zenders uit het land van herkomst die hier via schotel of kabel kunnen worden ontvangen zeker een rol. Ook bij het lezen van kranten spelen kranten in de eigen taal afkomstig uit het moederland een niet onbelangrijke rol. Die media worden uitgegeven voor het in het moederland wonende publiek en het ligt daarom voor de hand om te verwachten dat er in die media naar verhouding niet veel plaats wordt ingeruimd voor nieuws over Nederland en over het functioneren van onze democratie.

Media in de Nederlandse taal lijken bij etnische groepen minder populair te zijn. Het zou kunnen zijn dat taalproblemen hier een rol spelen, maar het lijkt mij ook heel waarschijnlijk dat er ook andere oorzaken voor zijn. Het zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat etnische groepen in de Nederlandse kranten en tijdschriften veel te weinig onderwerpen vinden die hen aanspreken. Het zou ook kunnen zijn dat er in Nederlandse kranten en tijdschriften opvattingen wel staan of onderwerpen wel staan of onderwerpen wel worden opgenomen waar zij juist niet mee geconfronteerd willen worden of waar zij weinig interesse voor hebben. Dat zijn twee heel verschillende redenen. Als Nederlandse kranten en tijdschriften te weinig onderwerpen bevatten die voor etnische groepen interessant zijn, kunnen ze daar wat aan doen door die onderwerpen aan de bestaande krant toe te voegen.

Misschien moeten Nederlandse kranten en tijdschriften gewoon meer journalisten uit etnische groepen in dienst nemen en is het probleem dan al voor een groot deel opgelost.

Maar als Nederlandse kranten en tijdschriften onderwerpen bevatten of opvattingen ventileren waar bepaalde groepen juist niet mee geconfronteerd willen worden, is er een heel ander probleem.

Dan is het voor bestaande media veel moeilijker om lezers uit etnische groepen aan te trekken. Men zou dan om lezers uit etnische groepen te interesseren niet alleen iets moeten toevoegen maar ook iets weg moeten laten. Met het gevaar dat bestaande lezers dan gaan wegllopen. Dan komt de vraag op of er ruimte is voor eigen kranten en tijdschriften, door en voor etnische groepen in Nederland.

Waarom etnische groepen relatief weinig Nederlandse kranten en tijdschriften lezen weten we eigenlijk niet goed. Maar dat zij relatief weinig Nederlandse kranten en tijdschriften lezen lijkt wel vrij aannemelijk. Als dat echt zo is, beschikken grote groepen Nederlanders niet over de informatie die voor hun functioneren als burger in dit land broodnodig is. Dat moet ons allemaal ter harte gaan en daarom leek het ons een goede zaak over dit thema een discussie-bijeenkomst te organiseren. Daarom zijn we blij dat we diverse sprekers bereid hebben gevonden het thema bij u in te leiden. En daarom zijn we blij dat u hier allemaal bent. Ik zie dat als een bewijs dat het thema leeft, niet alleen bij ons, maar ook bij u.

Bij het voorbereiden van deze discussiebijeenkomst constateerden we al snel dat wij zelf ook behoefte hebben aan informatie. Natuurlijk is er al heel wat onderzoek verricht, zoals is gebleken uit een inventarisatie gemaakt door de vakgroep communicatiewetenschap van de Universiteit van Amsterdam in opdracht van de Werkgroep Migranten en Media van de NVJ. Omdat informatie-behoefte en mediagebruik voortdurend veranderen, leek het ons nuttig voor deze bijeenkomst een actueel onderzoek naar de media-beleving door etnische groepen te laten verrichten. Daartoe hebben we de vakgroep communicatiewetenschap van de Katholieke Universiteit Nijmegen opdracht gegeven voor een verkennend onderzoek. Dat onderzoek kon uitstekend aansluiten bij het onderzoek 'Mediabeleving door allochtone jongeren' waar die vakgroep op verzoek van de NVJ al mee bezig was. Dankzij de medewerking van de NVJ en de onderzoekers was het mogelijk in korte tijd beide onderzoeksvragen op elkaar af te stemmen en te verbreden.

Wij meenden dat het tegen de achtergrond van wat hier in Nederland op dit gebied is en wordt onderzocht, ook nuttig zou kunnen zijn om meer aan de weet te komen over wat elders aan soortgelijke onderzoeksactiviteiten wordt ondernomen. In our search for relevant research in other European countries, we came across the interesting work that has been done in the United Kingdom. This work will result in a book covering many aspects of the difficult but interesting relations between ethnic minorities and

the role of the mass media. The editor and co-author of this book, Simon Cottle of Bath Spa University College is here to speak to us about this research. Professor Cottle, we are very pleased and honoured that you will address us today about mapping the field of media research and ethnic minorities in your country and we hope that this will inspire us in setting up more research in this area in our country.

Tenslotte nog de volgende kanttekening om alvast de bewindsman bij u in te leiden. Zoals ik al eerder opmerkte, media-vraag en media-aanbod zijn geen statische grootheden. Integendeel, ze veranderen voortdurend. De gedrukte media lijken op een kruispunt van wegen te zijn aangekomen. We zien bij de mediagebruiker, al dan niet van allochtone huize, een toenemende belangstelling voor informatie via het beeld, in de vorm van infographics of audiovisuele media. We zien ook dat Internet hier geweldige nieuwe mogelijkheden biedt. En dus worden er momenteel overal in de wereld serieuze pogingen gedaan om elektronische versies van gedrukte kranten en tijdschriften te presenteren en ook om geheel nieuwe elektronische media op te zetten. Als gevolg daarvan worden persbedrijven steeds meer multi-mediale informatieverschaffers. Dat veranderingsproces vraagt om een andere rol van uitgevers en journalisten. Maar ook om een andere invulling van het overheidsbeleid ten aanzien van de pers. Het vraagt niet alleen om een vernieuwing van het persbeleid, het vraagt om een vernieuwend persbeleid.

Daarover hebben we als Bedrijfsfonds een uitvoerig advies aangeboden aan de ambtsvoorganger van staatssecretaris van der Ploeg. In plaats van het conserveren van wat bestaat zou de nadruk naar onze mening veel meer moeten komen te liggen op het stimuleren van vernieuwing. Juist op het gebied van informatievoorziening voor etnische groepen is aandacht voor het stimuleren van vernieuwing van wezenlijk belang. Ik hoop van harte dat wij vanmiddag een interessante discussie zullen hebben, en ik hoop vooral ook dat er uit deze middag ideeën en meningen naar voren zullen komen waarmee de overheid bij de verdere invulling van een werkelijk vernieuwend persbeleid haar voordeel kan doen. Ik ben zeer verheugd meneer van der Ploeg dat u het thema van deze middag, 'Informatievoorziening van en voor etnische groeperingen in het bijzonder via de pers', voor ons wilt inleiden. En ik ben ook heel benieuwd of u van mening bent dat hier een onderwerp ligt waaraan de overheid, in het kader van een vernieuwend persbeleid aandacht zou moeten besteden.

Onlangs overleed Karel van het Reve.

Zoals we allemaal weten was hij een briljant slavist en een eminent kenner van de Sovjet-Unie. Dat was nog ver voor de tijd dat Koot en Bie de draak staken met Oost-Europa deskundigen in het algemeen en Ruslandkenners in het bijzonder. Van het Reve was geen dr Clavan; hij was nog een echte deskundige.

Hij schiep groot genoeg in het ondergraven van 'idees recues', opvattingen die wijdverbreid zijn onder de bevolking, maar volgens Van het Reve in feite berusten op een misvatting, op een vooroordeel, op een drogredenering. En dus krachtig moesten worden bestreden. "De armen worden steeds armer". Onzin, aldus Van het Reve. "Schrijvers verrijken de taal". Hoe kom je daar toch bij, zei Van het Reve.

"Toch kan niet ontkend worden dat de Russische revolutie enig goeds gebracht heeft". Baarlijke nonsens volgens Van het Reve.

Ik vraag me af, hoe Karel van het Reve zou hebben geoordeeld over de uitspraak: "Nederland is een multiculturele samenleving". Dagelijks horen we die opvatting op de radio, zien we het op televisie en lezen we het in de krant. Maar is het ook waar?! Of gaat het ook hier om een 'idee recue' dat bij nadere beschouwing van kritische kanttekeningen moet worden voorzien?

Laten we eens vanuit verschillende invalshoeken naar het begrip 'multiculturele samenleving' kijken.

Eerst de demografische invalshoek. Het staat als een paal boven water dat de samenstelling van de Nederlandse bevolking de laatste decennia ingrijpend is gewijzigd. In 1971 behoorde nog maar 1,6% van de bevolking tot een etnische minderheid, in 1997 was dat 9,4%. In 2015 zal naar schatting van het Centraal Bureau voor de Statistiek bijna 15% van de bevolking bestaan uit eerste en tweede generaties turken, Marokkanen, Surinamers, Antillianen, Molukkers, Zuid-Europeanen en immigranten uit diverse landen van de Derde Wereld en oost Europa. Dat zijn ca. 2,5 miljoen mensen.

In demografische zin is Nederland dus zeker een multiculturele samenleving of in elk geval hard op weg daar naartoe. Dat geldt in versterkte mate voor de grote steden, waar nu al tussen de 30 en 40% van de bevolking van allochtone herkomst is.

Een heel andere invalshoek is de feitelijke invulling die we geven aan de multiculturele samenleving: in hoeverre is er sprake van gelijkwaardigheid van bevolkingsgroepen, van wederzijdse aanpassing en aanvaarding?

Het Sociaal en Cultureel Planbureau stelt in zijn rapport '25 jaar sociale verandering' (1998) dat de verwezenlijking van dat ideaal nog ver weg is. Weliswaar verwerft een toenemend aantal hoog-opgeleide allochtonen goede maatschappelijke posities, maar tussen de verschillende bevolkingsgroepen bestaat nog altijd grote sociaal-economische ongelijkheid. Ook van culturele uitwisseling of vermenging is maar in beperkte mate sprake. Het scp verwacht dat het beeld ook de komende jaren gemengd zal blijven: integratie en minderheidsvorming zullen naast elkaar optreden.

In het kader van deze bijeenkomst is een derde invalshoek interessant: welke rol spelen de media bij die multiculturele samenleving? De relatie 'media en minderheden' is complex en valt uiteen in een viertal clusters:

- 1 Wat is het beeld dat de media schetsen van de minderheden?
- 2 Welke effecten heeft de berichtgeving over minderheden?
- 3 Hoe ziet het mediagebruik van minderheden eruit?
- 4 Hoe zit het met de vertegenwoordiging van minderheden bij de media?

Aan elk van die punten zou je een aparte bijeenkomst kunnen wijden. Vanmiddag gaat het vooral over het derde punt: hoe ziet het mediagebruik van minderheden eruit? Het Bedrijfsfonds heeft dit onderwerp nog verder toegespitst: wat zijn de knelpunten in de informatievoorziening van en voor etnische minderheden in ons land, in het bijzonder waar het gaat over persmedia.

Naar het mediagebruik van minderheden is al behoorlijk wat onderzoek gedaan, meestal kwantitatief van aard. Eind vorig jaar verscheen een inventarisatie van dat onderzoek door de vakgroep communicatiewetenschap van de universiteit van Amsterdam, in opdracht van de NVJ-werkgroep Migranten en Media. Volgens dat rapport is een langzame verandering waarneembaar in de *informatie-behoefte* van minderheden: begin jaren tachtig was men vooral geïnteresseerd in informatie over Nederland, over hier wonende medelandgenoten en informatie die het functioneren in Nederland vergemakkelijkte. Eind jaren tachtig kwam daar ook amusement en informatie over het land van herkomst bij.

Thans lijkt er sprake van een tweesporige behoefte, die de sociale en economische positie van de gemiddelde allochtoon weer-

spiegelt: men wil informatie over het land van herkomst en over sociaal-economische en educatieve zaken die het functioneren hier in Nederland kunnen verbeteren.

In het feitelijk *mediagebruik* blijkt toch wel sprake van verschil tussen autochtone en allochtone Nederlanders (waarbij we natuurlijk altijd voorzichtig moeten zijn met generalisaties!). Later deze middag worden de resultaten gepresenteerd van een onderzoek door de vakgroep Communicatiewetenschap uit Nijmegen, in opdracht van het Bedrijfsfonds voor de Pers. Daar wil ik niet op vooruit lopen, maar het onderzoek dat tot dusverre naar mediagebruik onder allochtonen is uitgevoerd levert globaal het volgende beeld op:

- Televisie is het belangrijkste medium bij allochtonen en wordt vooral gebruikt voor informatie over het land van herkomst en voor amusement (met name sport);
- Radio wordt vooral gebruikt als muziek-medium en nauwelijks als informatiebron. De commerciële zenders worden het meest beluisterd;
- Nederlandse kranten worden door etnische groepen veel minder frequent gelezen. Dit wordt vooral veroorzaakt door het niet (voldoende) beheersen van de Nederlandse taal. De indruk bestaat dat ook migranten zonder taalproblemen minder vaak een krant lezen. Kennelijk vindt men in de krant te weinig nieuws over het land van herkomst en over de eigen leefomgeving in Nederland.
- Kranten in de eigen taal zijn voor de meeste minderheden van tamelijk groot belang. Met name turken lezen meer eigen kranten, maar Marokkanen – en vooral de jongeren onder hen – lijken tegenwoordig ook meer Nederlandse kranten te lezen, net als Surinamers en Antillianen.

Er lijkt sprake te zijn van een kip/ei situatie. Enerzijds maken minderheden minder gebruik van Nederlandse media voor informatie, omdat ze (te) weinig van hun gading daarin aantreffen. Anderzijds lijken uitgevers en programmamakers terughoudend te zijn in het aanbieden van dat type informatie, omdat daar bij minderheden onvoldoende belangstelling voor zou bestaan.

Je zou kunnen zeggen dat de Nederlandse media over het algemeen nog te zeer gericht zijn op hun oorspronkelijke ‘witte’ doelgroep. Een voor de hand liggende aanbeveling zou zijn om in de Nederlandse media meer aandacht te besteden aan berichtgeving over de diverse landen van herkomst en ook meer aandacht te besteden aan de dagelijkse leefomgeving van onze allochtone landgenoten.

Dat lijkt mij niet alleen voor minderheidsgroepen van belang; ook het autochtone deel van de bevolking zou baat hebben bij een dergelijke verbreding van het informatie-aanbod. Het zou in elk geval bijdragen aan de ontwikkeling naar een werkelijk multiculturele samenleving.

Overigens is het niet allemaal kommer en kwel. De voortschrijdende integratie van minderheden leidt tot een veranderd mediagebruik bij de tweede en derde generatie. Die zijn in Nederland opgegroeid en hebben hier onderwijs genoten. Hun mediagebruik komt daardoor meer overeen met dat van autochtone Nederlanders.

Wat is hierbij de rol van de overheid?

Mijn opvattingen daarover zal ik binnenkort in de notitie "Media en Minderheden" aan de Tweede kamer voorleggen. Ik volsta hier en nu met enkele kernpunten.

Het is mijn stellige overtuiging dat in het cultuur- en mediabeleid meer ruimte moet komen voor etnische minderheden, zodanig dat het aanbod en de afnemers van dat aanbod een goede afspiegeling vormen van de culturele diversiteit binnen de Nederlandse bevolking. Dat geldt zowel voor de omroep als voor de pers.

Ik weet dat we ons vanmiddag met name richten op de persmedia, maar ik neem aan dat de voorzitter mij wil toestaan om ook enkele dingen over omroep te zeggen. Bij de omroep is mijn inzet tweeledig: het algemene programma-aanbod op de Nederlandse radio en televisie moet een multicultureler aanzien krijgen; daarnaast moet er meer ruimte komen voor specifiek aanbod voor etnische minderheden.

Wat dat multicultureler aanzien betreft: dat kan door uitzending van programma's die bewust beogen een breed publiek te betrekken bij het wel en wee van de multiculturele samenleving. Minstens zo belangrijk is een evenwichtige representatie van allochtoon en autochtoon in 'gewone' programma's. Ik denk aan de keuze van acteurs in TV-drama en soaps, het selecteren van gasten in de diverse talkshows en actualiteitenprogramma's, de keuze van presentatoren. Maar ik denk ook aan de selectie van onderwerpen en invalshoeken. Het gaat om de verbeelding (bij televisie zelfs letterlijk!) van de multiculturele samenleving in haar verschillende gedaantes.

Wat het versterken van specifieke programmering voor minderheden betreft: er bestaat behoefte aan programma's die aansluiten bij de eigen

taal en cultuur. Het biedt een podium voor culturele expressie en meningsvorming. Daarnaast kunnen minderhedenredacties bijdragen aan het multiculturele karakter van andere programma's: ze fungeren als kweekvijver voor allochtoon talent, als laboratorium voor multiculturele programma-formats en als informatiebron voor andere programmamakers en journalisten.

In de concessiewet – die momenteel ter advisering bij de Raad van State ligt – heb ik voorstellen opgenomen die moeten leiden tot meer aandacht voor de multiculturele samenleving over de volle breedte van de landelijke publieke omroep. Daarnaast wil ik specifieke minderhedenprogramma's via de lokale omroep – met name in de grote(re) steden – versterken.

Dan kom ik bij het terrein van de pers.

Zoals bekend, is het Bedrijfsfonds voor de Pers sedert 1974 belast met het handhaven en bevorderen van de pluriformiteit van de informatievoorziening via de pers. Het Bedrijfsfonds heeft in zijn advies over het toekomstig persbeleid (1997) al gewezen op het knelpunt inzake de informatievoorziening van en voor etnische minderheden. Ik vind het een goede gedachte van het Bedrijfsfonds om dat thema door middel van deze bijeenkomst breed onder de aandacht te brengen.

De afgelopen tijd is gebleken, dat de bestaande mogelijkheden voor steunverlening aan de pers onvoldoende zijn toegesneden op de knelpunten die zich voordoen bij informatievoorziening voor allochtonen. Ik geef een voorbeeld.

In de Mediawet staat omschreven welke bladen een beroep op het Bedrijfsfonds kunnen doen. Die omschrijving is tamelijk strikt: zo moeten bladen tenminste maandelijks verschijnen. Een steunverzoek van het multiculturele jongerenmagazine RôOf moest onlangs worden afgewezen, omdat het blad niet maandelijks maar tweemaandelijks verschijnt.

Een andere beperking ligt op het vlak van steunverlening aan nieuwe bladen. Steun aan nieuwe bladen is tot dusverre beperkt tot nieuwe dagbladen. We weten allemaal hoe moeilijk het is om van de ene dag op de andere te starten met een nieuwe krant: dat gebeurt praktisch nooit. (Uitzondering: dit najaar wil een Zweedse onderneming starten met een gratis krant – METRO – die op NS-stations in de Randstad verkrijgbaar zal zijn. De Telegraaf heeft laten weten, ook met zo'n gratis krant te zullen komen).

Het Bedrijfsfonds pleit voor verruiming van deze bepaling, zodat steun kan worden geboden aan bijv. een nieuw weekblad of

maandblad. Uiteraard moet je bij steun aan een nieuw blad rekening houden met het gevaar van concurrentievervalsing jegens al bestaande bladen die zich op (min of meer) dezelfde doelgroep richten.

Maar ik kan me voorstellen dat er voor bepaalde doelgroepen niet of nauwelijks sprake is van een bestaande 'markt' dus dan speelt het geval van concurrentievervalsing niet echt een rol. Ik voel er wel voor om de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds op de genoemde punten te verruimen, met name voor bladen die op minderheden gericht zijn. Het is misschien een goed idee om dat eerst een paar jaar op proef te doen. Ik weet dat het Bedrijfsfonds werkt aan een concreet voorstel en ik nodig ze uit om dat op afzienbare termijn aan mij voor te leggen.

Dames en heren, ik rond af.

Het lijkt mij evident dat de ingrijpende verandering die de samenleving de afgelopen decennia heeft doorgemaakt, voldoende reden vormt om het steunbeleid aan persmedia te herijken. Dat beleid moet wat mij betreft niet enkel gericht zijn op bescherming van de bestaande pluriformiteit, want dat leidt op den duur tot een vorm van monumentenzorg. Nu is monumentenzorg een substantieel en achtenswaardig onderdeel van mijn portefeuille, maar in het media-beleid hoort dat begrip niet echt thuis.

Een dynamische samenleving vraagt om wat meer dynamiek in het persbeleid van de overheid, om vernieuwing, om steun aan nieuwe initiatieven, om stimulering.

Dat mag wat mij betreft ook tot uitdrukking komen in de naamstelling van het Bedrijfsfonds. Ik denk aan zoiets als Stimuleringsfonds voor een pluriforme pers, maar ik sta open voor nog betere suggesties.

Nederland is een multiculturele samenleving. Dat is het van oudsher, daarbij in de loop der eeuwen door Saksen, Franken en Friezen, door Romeinen, Noren en Fransen, door katholieken, hervormden, gereformeerden, humanisten, joden en hugenoten, dat amalgaam van gedrag, normen en waarden is ontstaan dat we de Nederlandse identiteit noemen. En dat wordt het weer opnieuw door de aanwezigheid van grote groepen allochtonen of culturele minderheden die zich de afgelopen dertig à veertig jaar hier gevestigd hebben en dat nog steeds doen.

Er wonen in ons land bijna 1 miljoen personen met een niet-westerse culturele achtergrond, die ofwel hier ofwel elders uit niet-westerse ouders geboren zijn. Dat is de groep culturele of etnische minderheden, die dus momenteel ruim 6% van onze bevolking uitmaakt.

Ongeveer 50% van hen bezit overigens de Nederlandse nationaliteit, waaronder uiteraard alle Antillianen, de meeste Surinamers en een groeiend aantal, momenteel al ronde de 30% van de Turken en Marokkanen. De grootste groepen van deze minderheden zijn de Surinamers, de Turken, de Marokkanen en de Antillianen, tezamen ruim 800.000 personen. Daarnaast zijn er kleinere groepen Kaap-Verdianen, Ghanezen, ex-Joegoslaven, Somaliërs, Tunesiërs, Chinezen en Vietnamezen.

De omvang van de groep minderheden is sinds de zestiger jaren constant toegenomen. Aanvankelijk door arbeidsmigratie van Spanjaarden, Italianen en Grieken, later van Turken en Marokkanen en door immigratie van Surinamers in de zeventiger jaren. Momenteel is van deze vorm van arbeidsmigratie en van migratie binnen het Koninkrijk nauwelijks sprake meer. Het migratiesaldo van Surinamers, Antillianen, Turken en Marokkanen is vanaf het eind van de tachtiger jaren sterk afgenomen tot in totaal ongeveer 6000 personen per jaar in 1995.

De toename van het aantal minderheden in ons land is momenteel met name een gevolg van:

- 1 Het positieve geboortesaldo van de hier reeds aanwezige personen uit minderheidsgroepen, dat ongeveer 13.000 per jaar bedraagt.

- 2 De gezinsherenigende migratie, dat wil zeggen de vestiging van vooral vrouwen en kinderen van in ons land al verblijvende mannen. Die gezinsherenigende migratie is overigens geleidelijk gedaald van 70 à 80% van de migratie op het eind van de zeventiger jaren tot 20 à 30% in de negentiger jaren.
- 3 De gezinsvormende migratie, dat wil zeggen de overeenkomst van personen uit de landen van herkomst om een huwelijk of een relatie aan te gaan met hier reeds verblijvende personen. Die vorm van migratie is van rond 15% tot rond 30% gestegen van het eind van de jaren tachtig tot heden, en
- 4 de asielmigratie, dat wil zeggen de binnenkomst en overigens slechts gedeeltelijke erkenning van asielzoekers, uit met name landen als ex-Joegoslavië, Somalië en Iran. Deze vorm van migratie vertoont een sterk stijgende tendens van circa 5.000 personen per jaar in het begin van de tachtiger jaren tot wellicht 60.000 personen in dit jaar. Zeer velen van hen krijgen overigens geen definitieve verblijfsvergunning en vertrekken weer of blijven hier illegaal.

Ten gevolge van de verschillende soorten immigratie plus het geboortesaldo van de hier reeds aanwezige minderheden is sprake van een toename van 50 à 60.000 personen per jaar.

Met de nodige onzekerheid is te verwachten dat:

- het positieve geboortesaldo zal afnemen door groeiende integratie van de minderheden in de Nederlandse bevolking,
- de daling van de gezinsherenigende migratie zich zal voortzetten en geleidelijk tot nul gereduceerd zal worden,
- de gezinsvormende migratie zal afnemen naarmate de tweede en de derde generatie verder van het land van herkomst zal afgroeien, en
- de asielmigratie zich rond een niveau van 20.000 erkende personen zal stabiliseren, tenzij grote calamiteiten in de wereld dit aantal weer incidenteel zullen opstuwten.

Waarschijnlijk zal dus in de komende tien à twintig jaar de toename van het aantal personen uit minderheidsgroepen rond 30.000 personen per jaar bedragen, waarvan het grootste gedeelte zal bestaan uit asielmigranten, en waardoor, rekening houdend met een dalende autochtone bevolking, over een à twee decennia ruim 10% van de Nederlandse bevolking zal bestaan uit personen uit deze culturele en/of etnische minderheidsgroepen.

Die bevolkingsgroepen zullen dan, zoals ook nu al het geval is, in hoge mate geconcentreerd zijn in de grote steden en met name in de steden in de Randstad. Nu reeds woont ruim 60% van de minderheden in steden met meer dan 100.000 inwoners, tegenover slechts 27% van de totale bevolking, terwijl ongeveer 45% van de minderheden zelfs in de vier grootste steden, Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht woont, tegenover ongeveer 13% van de totale bevolking.

Ruim een kwart van de bevolking van de vier grootste steden bestaat dus uit minderheden en dat aandeel is onder de jongeren aanzienlijk groter en zal in de komende decennia zelfs meer dan 50% bedragen. Bovendien zijn de minderheidsgroepen, zoals bekend, binnen die steden in sterke mate geconcentreerd in bepaalde, veelal oude, wijken, met goedkope huurwoningen.

De maatschappelijke en economische positie van de grootste groepen minderheden is problematisch en er bestaat nog weinig perspectief op substantiële en spoedige verbetering daarvan.

Allereerst is er sprake van een zeer hoge en langdurige werkloosheid onder deze groepen. Zo is de werkloosheid onder de Turken ongeveer 35%, onder Marokkanen rond 30%, onder Surinamers en Antillianen rond 23% en onder de overige kleine minderheidsgroepen gemiddeld 27%, terwijl de werkloosheid bij de autochtone bevolking rond 6 à 7% bedraagt. Er is in de laatste jaren met name bij de Surinamers en Antillianen wel enige lichte verbetering opgetreden, maar daar staat tegenover dat de werkloosheid onder vooral de jongere Turken en Marokkanen nog veel hoger is en zelfs boven de 50% uitkomt. Die hoge en vaak langdurige werkloosheid is een gevolg van enerzijds factoren aan de vraagzijde, zoals een dalende vraag naar lager opgeleiden in een steeds kennisintensievere arbeidsmarkt, verdringingseffecten op de arbeidsmarkt en een nog steeds bestaande voorkeur in het bedrijfsleven, de dienstverleningen de overheid voor autochtone werknemers en anderzijds van aanbodfactoren zoals een gemiddeld laag opleidingsniveau van minderheden en een gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal, zelfs onder jongeren.

Het is in die context dan ook niet verwonderlijk, hoewel daarmee niet aanvaardbaar, dat de criminaliteit onder de minderheidsgroepen en in het bijzonder onder de jongeren, relatief groot is. Men zoekt andere inkomstenbronnen en er is in onze anonieme samenleving een bijna volledige breuk ontstaan met de traditionele sociale controle en de invloed van het ouderlijk gezag.

Weliswaar lijkt de criminaliteit onder allochtonen niet veel hoger dan onder vergelijkbare autochtone risicogroepen, dat wil zeggen jonge, mannelijke, werkloze, laag opgeleide en stedelijke groepen, maar de risicogroep onder de minderheden is groot en sterk geconcentreerd, terwijl bij hen sprake is van een veel grotere cultuurschok en daardoor van een grotere mate van anomie, dat wil zeggen normverwarring of normvervaging.

Natuurlijk is de afgelopen jaren op vele manieren en met inzet van verschillende beleidsinstrumenten getracht de arbeidsdeelname van minderheden te verbeteren. Tot nu toe hebben deze maatregelen echter nog maar weinig effect gehad. Zelfs de lichte verbetering in de arbeidspositie van minderheden, waarvan de laatste jaren met name bij de kansrijken onder hen sprake is, lijkt niet een gevolg van dit specifieke beleid maar van ontwikkelingen in het opleidingsniveau.

Waaruit niet geconcludeerd mag worden dat we dit specifieke arbeidsmarktbeleid dan maar moeten beëindigen, maar veeleer dat het beleid vooral moet worden gericht op de verbetering van de kwaliteit en het niveau van het arbeidsaanbod, met name door verhoging van het opleidingsniveau en door bevordering van de beheersing van het Nederlands en op vergroting van de kennis van en de oriëntatie op de Nederlandse samenleving of met andere woorden op wat wel inburgering wordt genoemd.

Allereerst zijn er ondanks de extra maatregelen en middelen nog steeds wachtlijsten voor de cursussen Nederlandse taal en zijn er nog steeds te weinig opgeleide docenten die in staat zijn Nederlands als tweede taal te onderwijzen.

Hier zouden met grote voorrang aanzienlijke verbeteringen gerealiseerd kunnen en moeten worden, door uitbreiding van de opleiding van docenten die in staat zijn om Nederlands als tweede taal te geven, door drastische uitbreiding van het aantal cursusplaatsen voor het verwerven van taalvaardigheid en door het stellen van duidelijke deugdelijkheidseisen aan die cursussen, en door een meer centrale programmering en eventueel zelfs examinering van die cursussen.

Naast een beperkte beheersing van de Nederlandse taal is ook structureel het opleidingsniveau van de minderheidsgroepen zeer laag. Zo heeft 64% van de Turken, 81% van de Marokkanen, 36% van de Surinamers en 25% van de Antillianen ten hoogste basisonderwijs, tegenover 19% van de autochtonen.

Die situatie is de laatste jaren, met name bij de jongeren en bij Surinamers, enigszins verbeterd en vertoont een opwaartse lijn. Het gaat echter zeer langzaam en die achterstand is ook niet gemakkelijk en zeker niet snel terug te dringen, gezien de aard van de factoren die daarop van invloed zijn.

Overigens gaat het daarbij veelal om dezelfde factoren die de onderwijsachterstand van autochtone leerlingen uit groepen met een laag sociaal-economisch en opleidingsniveau beïnvloeden, zij het dat bij de minderheden die factoren in verhevigde mate aanwezig zijn en hun onderwijskansen nog extra worden belemmerd door de gebrekkige beheersing van het Nederlands.

De verschillen in onderwijsachterstand die zich tussen de onderscheiden groepen allochtone leerlingen voordoen, zijn dan ook vooral een gevolg van de verschillen in sociaal-economische status van de verschillende allochtone groepen, waaronder met name het opleidingsniveau van de ouders en van verschillen in de mate van beheersing van de Nederlandse taal in de gezinssituatie en bij de leerlingen zelf.

Voorale beleid gericht op de verbetering van de educatieve, de sociale en de economische positie van de migranten is dan ook noodzakelijk voor het totstandkomen van een werkelijk multi-culturele samenleving, dat wil zeggen een samenleving waarin mensen van verschillende etnische en culturele oorsprong, met verschillende gedrag patronen en waardeoriëntaties, gezamenlijk binnen één voor allen geldig rechtstelsel leven en werken en, ieder naar de maat van zijn of haar mogelijkheden, gelijkwaardige kansen heeft op deelname aan die samenleving.

Zo'n samenleving kan door haar verscheidenheid cultureel, sociaal en economisch, waardevol zijn. Ze leidt tot vernieuwing en verlevendiging van cultuur, sociale verhoudingen, zingevingen en waardeoriëntaties en ze biedt ook economisch voordelen.

Het vergrijzingproces binnen de autochtone bevolking wordt, althans ten dele, gecompenseerd door de aanwas van allochtone Nederlanders. De internationalisering van het bedrijfsleven kan worden bevorderd door allochtonen met kennis van e taal en de cultuur van andere samenlevingen en internationale handelscontacten kunnen hun voordeel doen met burgers die niet alleen westerse talen, maar ook belangrijke wereldtalen als bijvoorbeeld Chinees, Arabisch, Turks en Hindi vloeiend beheersen.

De aanwezigheid van diverse allochtone groeperingen in Nederland kan, op voorwaarde van een volwaardig en gelijkwaardige deelname aan de samenleving, dan ook een aanwinst zijn en niet alleen

een last voor de ontwikkeling van die samenleving. Dat vergt echter wel beleid gericht op het ontplooiën van de potenties van allochtonen in onderwijs, samenleving en arbeidsmarkt. Beleid ook dat in staat en bereid is de voorwaarden te scheppen waardoor die verscheidenheid wordt aanvaard en gelijkwaardig gewaardeerd en ook daadwerkelijk wordt benut.

Het overheidsbeleid ten aanzien van minderheden heeft zich in de afgelopen decennia tastend een weg gezocht in die gecompliceerde situatie van culturele verscheidenheid en sociale ongelijkheid en heeft ook onder invloed van zich wijzigende omstandigheden veranderde doelstellingen en accenten gekend. Was het beleid aanvankelijk gericht op opvang van gastarbeiders en later op assimilatie of remigratie van hen, daarna is steeds meer aandacht gekomen voor maatregelen ter bestrijding van achterstand en achterstelling van minderheden, die zich hier blijvend bleken te vestigen. Vervolgens heeft daarenboven of daarmee in samenhang het beleid zich ook gericht op de culturele verscheidenheid zelf of met andere woorden op wat wel het behoud van de eigen culturele identiteit is genoemd.

Aan de consequenties en implicaties van de beide beleidsdoelstellingen, het terugdringen van de sociale ongelijkheid en het bevorderen van de culturele verscheidenheid, of met andere woorden een integratie met behoud van eigen identiteit, en aan de daaraan inherente spanningen, wordt echter veelal te makkelijk voorbij gegaan, met alle gevolgen van dien voor zowel de sociale ongelijkheid als de culturele verscheidenheid. Zo rijst allereerst de vraag naar het karakter en de reikwijdte van de culturele identiteit en naar de mate waarin overheidsbeleid aan behoud en bevordering daarvan kan bijdragen.

Het is volstrekt duidelijk, hoewel vaak niet zo nadrukkelijk gesteld, dat de erkenning laat staan de bevordering van de eigen culturele identiteit van afzonderlijke groepen, daar haar grenzen vindt waar deze in strijd komt met de waarden die in de Nederlandse samenleving in grondwet en wet verankerd liggen en deel uitmaken van de maatschappelijke verworvenheden van onze samenleving. Wezenlijk voor culturele identiteit is vervolgens dat die niet statisch is, maar zich ontwikkelt in relatie tot en in reactie op de omstandigheden waarin mensen zich bevinden en dat die niet door derden kan worden opgelegd, maar door de betrokkenen zelf vorm wordt gegeven. Kenmerkend voor de sociale en culturele positie van allochtonen is dat zij zich met een eigen culturele, sociale en religieuze achtergrond in volstrekt andere sociale omstandigheden bevinden en dat hun culturele identiteit daardoor zonder enige twijfel ingrijpend wordt beïnvloed,

zeker bij de tweede generatie die verder af staat van de maatschappelijke en culturele context waarin de culturele identiteit van hun ouders vorm heeft gekregen.

Bovendien en tenslotte dient, meer dan veelal het geval is, de vraag onder ogen te worden gezien of en in hoeverre die beide beleids-opties, gelijkwaardigheid en behoud van eigen identiteit in feite wel met elkaar te verenigen zijn of onder welke voorwaarden die beide doelstellingen verenigbaar zijn.

De vraag met andere woorden of in veel gevallen behoud en versterking van eigen culturele identiteit in feite de kansen op gelijkwaardige deelname aan onze samenleving niet eerder belemmeren dan bevorderen en of anderzijds een beleid dat terecht gericht is op de versterking van de maatschappelijke kansen en de maatschappelijke positie van deze groepen niet onvermijdelijk leidt juist tot verandering van culturele identiteit. Duidelijk is dat beleid gericht op het behoud van de eigen identiteit, dat niet in staat of bereid is tegelijkertijd in de samenleving de voorwaarden te scheppen waardoor die verscheidenheid wordt aanvaard en gelijkwaardig wordt gewaardeerd, ook in termen van inkomen, arbeid en zeggenschap, ernstig risico loopt sociale ongelijkheid eerder te vergroten dan te verkleinen en daardoor op de lange duur ook de culturele ontwikkeling van de betrokkenen meer te belemmeren dan te bevorderen.

Dit geldt temeer wanneer die culturele identiteit in feite nauw samenhangt met maatschappelijke achterstand, de betrokkenen niet de elementaire voorwaarden van kennis en vaardigheden verschaft om aan die samenleving te kunnen deelnemen en dan ook veelal gepaard gaat met een lage sociale waardering en een zwakke sociale machtspositie van de betrokken groeperingen.

Dat is nu in feite met betrekking tot veel allochtonen in ons land in sterke mate het geval. Ze verkeren in een sociale en economische achterstandssituatie en dat is doorslaggevend, niet alleen voor hun kansen op gelijkwaardige deelname aan onze samenleving, maar op en duur ook voor hun mogelijkheden om aan hun eigen culturele identiteit vorm te geven. "Een positieve beleving en ontwikkeling van eigen cultuur", zegt het WRR-rapport Etnische Minderheden dan ook terecht, "is pas dan in vrijheid mogelijk als aan een aantal basisvoorwaarden voor het bestaan redelijkerwijs is voldaan".

Tot die basisvoorwaarden behoren met name een redelijke beheersing van de Nederlandse taal, een opleidingsniveau dat het mogelijk maakt in onze samenleving te functioneren, werk en een daaruit voortvloeiend inkomen, maar ook een redelijke mate van kennis van en inzicht in de

samenleving waarin men verkeert in al die opzichten die nodig zijn om die samenleving te begrijpen en om daarin je weg te kunnen vinden.

Daaraan kunnen, naast onderwijs, vooral ook de media een belangrijke bijdrage leveren. Die oriëntatie op de samenleving, of die inburgering met andere woorden, is een continue proces van kennisname van ontwikkelingen, structuren, rechten, plichten, normen, waarden, opvattingen en gewoonten, die er in die samenleving bestaan.

Dat proces wordt in onze moderne samenleving voor alle burgers, autochtonen en allochtonen, in hoge mate bepaald en gevoed door de media, de pers, de radio en de televisie.

Uit onderzoek blijkt nu dat over het geheel genomen en afgezien van verschillen tussen diverse media en verschillende allochtone groepen en afgezien ook van de methodische kanttekeningen die bij veel van die onderzoeken kunnen worden geplaatst, allochtonen gemiddeld veel minder dan die verschillende media gebruik maken dan de autochtone Nederlanders.

Dat is natuurlijk ten dele een gevolg van het gemiddeld lage opleidingsniveau en de veelal nog slechts beperkte beheersing van de Nederlandse taal onder veel migranten, maar mijns inziens ook van de mate waarin het media-aanbod op de behoeften van die groepen is afgestemd.

Er zijn op de Nederlandse televisie zelfs al jaren geen specifieke migrantenprogramma's meer en de kranten besteden in het algemeen slechts aandacht aan migranten als er zich problemen rond hen voordoen. Wel zijn er nog specifieke radioprogramma's, maar de radio wordt, overigens niet alleen door allochtonen, steeds meer voor het luisteren naar muziek dan voor informatie gebruikt.

Bovendien hebben veel migranten, begrijpelijk, veelal ook belangstelling voor culturele en maatschappelijke ontwikkelingen in hun land van herkomst en daaraan wordt in de media praktisch in het geheel geen aandacht beteed. Het is dan ook niet verwonderlijk dat steeds meer migranten steeds vaker via schotels en satelliet afstemmen op zenders uit hun herkomstlanden en relatief veel bladen uit eigen kring of uit eigen land gebruiken.

Veel migranten en zelfs veel jongeren onder hen weten dan ook veel meer over de situatie in hun herkomstland dan over de ontwikkelingen in de Nederlandse samenleving. Dat draagt niet bepaald bij aan de ook voor hen noodzakelijke bekendheid met de omgeving en de samenleving waarin ze nu wonen en dus aan hun inburgering in en hun kansen op gelijkwaardige deelname aan deze samenleving. Een ontwikkeling die overigens vaak gemakshalve alleen de allochtonen

wordt verweten, maar waar we ook de hand in eigen boezem moeten steken, als we naar het aanbod kijken, want zoals een Turks spreekwoord zegt, één hand kan niet klappen.

Als het ons dan ook ernst is met alle pleidooien voor meer integratie van migranten in en voor meer oriëntatie van hen op de Nederlandse samenleving, zullen met name onze media daaraan ook een gerichte bijdrage moeten leveren en niet alleen mogen volstaan met cynische constatering over de problemen die zich rond hen voordoen. Ik realiseer me dat dat makkelijker gezegd dan gedaan is, zeker waar het hier om zeer verschillende en relatief kleine publieksgroepen gaat.

Maar het moet toch mogelijk zijn om met behulp van wat extra middelen van het rijk, dat de integratie van allochtonen zo hoog in zijn vaandel voert, en op basis van grondig onderzoek naar de media-behoefte en het mediagebruik van migrantengroepen, om bijvoorbeeld:

- 1 Door de publieke omroep weer specifiek op migrantengroepen gerichte programma's te laten uitzenden.
- 2 In de regionale en lokale televisie specifieke aandacht te besteden aan de migranten die in die plaatsen en regio's leven.
- 3 In regionale en landelijke dagbladen wekelijks speciale migrantenkaterns op te nemen, zoals men ook speciale katerns heeft voor economie, sport en cultuur.
- 4 In huis-aan-huisbladen, die zoals blijkt relatief veel door deze groepen gelezen worden, uitdrukkelijk informatie ten behoeve van deze groep op te nemen en wellicht zelfs, onder beheer van het Bedrijfsfonds voor de Pers, een maandblad uit te geven dat speciaal bestemd is voor Turken en Marokkanen, de groepen die kennelijk het minst van Nederlandse media gebruik maken.

Daarbij zouden dan mijns inziens ook zoveel mogelijk journalisten uit die groepen zelf moeten worden ingeschakeld en zou zowel aandacht moeten worden besteed aan informatie over de Nederlandse samenleving, de wijk, de stad of het land, als over het land van herkomst.

Bovendien zouden daarin ook publicaties in de eigen taal kunnen worden opgenomen, met een Nederlandse bevolking.

Ik ben geen mediadeskundige en ik zal en kan alle redactionele en commerciële aspecten van deze gedachten hier niet nader uitwerken. Maar ik meen dat op grond van de maatschappelijke verantwoordelijkheid en de publieke taak van de media in onze samenleving van hen mag worden gevraagd deze en dergelijke mogelijkheden te onderzoeken, uit te werken en uit te proberen, zonodig met behulp van extra rijksmiddelen.

Het is immer van groot belang voor de allochtonen zelf maar ook voor onze samenleving.

Want pas als wij er in slagen de voorwaarden te scheppen om hen in staat te stellen een meer gelijkwaardige plaat in onze samenleving in te nemen., zal een multiculturele samenleving ook inhoudelijk werkelijkheid worden, met alle voordelen vandien. Als ons dat niet lukt, bestaat het reële risico dat grote groepen zich blijvend isoleren, afstand nemen van onze samenleving of zich zelfs ertegen gaan afzetten in criminaliteit of fundamentalisme.

Want blijvende achterstand en achterstelling en blijvend of zelfs groeiend isolement leiden onontkoombaar tot ontwikkelingen die een pluriforme tolerante samenleving meer bedreigen dan verrijken.

Ik meen dat de media daarbij niet slechts als toeschouwer of commentator aan de zijlijn mogen blijven staan, maar dat ook zij een bijdrage hebben te leveren die aan dergelijke ontwikkeling waar mogelijk voorkomt of beter nog aan een samenleving waarin culturele verscheidenheid niet synoniem hoeft te zijn met sociale ongelijkheid.

INLEADING DOOR PROF. DR SIMON COTTLE, PROFESSOR OF MEDIA
COMMUNICATION, BATH SPA UNIVERSITY COLLEGE, SOCIOLOGY
DEPARTMENT

Unacceptable Faces of the British news media

Research Findings and Explanations

In the wake of the failure to prosecute the killers of Stephen Lawrence, a black 18 year old student murdered by a gang of white racists whilst standing at a bus stop in south east London in May 1993, the British news media presented a collective face of moral outrage and sympathetic concern. The casual reader could perhaps be forgiven for thinking that the British press has at long last made the necessary leap out of the intellectual dark ages and committed itself to the achievement of an inclusive and just multicultural society. On closer scrutiny, unfortunately, such optimism is sadly misplaced. Whilst some may interpret the Lawrence coverage as a watershed in the press's coverage of racist assaults and murders, when we look at the development of this 'story' across time and some of its exceptional characteristics, as well as in the context of the generality of ethnic minority news reports both before and after this media explosion of interest, we find the unacceptable face of the press still at work – often literally blazoned across its front pages.

We have to remember, for example, that the front-page of the *Daily Mail* – a popular right wing tabloid – publicly identifying Stephen's killers in February 1997 as 'MURDERERS' had in fact originally reported his killing four years earlier in a 'news in brief' paragraph tucked away on page 19, and did not even refer to the possibility that his was a racially motivated attack (Ahmed, 1999). No front-page headline denouncing racist killings or expressed concern about racial injustice here then, just a routine crime report buried away on the inside pages. No doubt the tenacity of the Lawrence family, their supporters and their continuing fight for justice – along with their perceived 'respectability' by sections of the media – combined with processes of 'pack journalism' and a sense of outrage at the seeming flouting of the law by named 'thugs' to produce this exceptional moment of press interest in a racist killing – a concern it has to be said that has not extended to the 25 other racist murders and countless racial attacks also committed in recent years.

With front-page headlines such as, 'BRUTAL CRIMES OF THE ASYLUM SEEKERS' the *Daily Mail* today continues to report on ethnic minorities and refugees in ways that stoke the embers of ethnic intolerance – resulting in seven complaints to the Press Complaints Commission in the last three months alone (*Free Press*, 1999). *The Sun* newspaper, the highest circulation newspaper in the UK, recently had a front-page story headlined 'INN-SANE' which reported on and condemned the decision to accommodate 21 Romanian women and children for one night in a hotel after they were discovered among a group of 103 people packed into a goods container. Such media frames are not confined to the tabloid press. 'Respectable' TV news channels and their news broadcasts have also been found to frame stories of asylum seekers and migrants in sensationalist, misleading and derogatory ways (Philo and Beattie, 1999; McLaughlin, 1999), while the local and regional press are perhaps the worst culprits of all. *The Dover Express*, October 1, 1998, for example, in its leader comment on refugees seeking asylum opined: 'We want to wash dross down the drain. We are left with the backdraft of a nation's human sewage and no cash to wash it down the drain' (cited in *Free Press*, 1999).

If further evidence of the unacceptable face of the regional press were needed consider one last recent front page. (Significantly, *The Bristol Evening Post*, a regional newspaper typical of its type, has refused the author permission to reproduce a copy of this front page for comment in an academic publication – notwithstanding that it had already been widely disseminated in the public domain. Curious isn't it, how newspapers that make so much of 'the public's right to know', can themselves run shy of public scrutiny and discussion). The front page article in question is composed of the faces of sixteen convicted drugs dealers under the bold headline 'FACES OF EVIL' (17 April 1996). The sixteen pictures are police 'mug shots' each with the names of the convicted men captioned beneath. All the faces are black. *The Bristol Evening Post*, a paper not known for its in-depth coverage of Bristol's ethnic minority communities, their different cultures or common difficulties and achievements, evidently felt that such a story was a 'big' story in regional terms and signalled as much with this front-page treatment. Whilst routinely reporting crime related stories in the St. Pauls and Easton areas of Bristol – locales associated with the city's African-Caribbean and Asian communities – the paper has also occasionally portrayed in more spectacular ways urban disorders such as the so-called St. Pauls 'riots' of 1980 (Joshua et al., 1983). For the *Post's*

227,000 or so regular readers the 'FACES OF EVIL' front page was thus unlikely to do other than confirm prevalent views routinely fed by local news portrayal associating both the locality of St. Pauls and its African-Caribbean population with crime and criminality. Of course, the men convicted of drug dealing were legally defined as 'criminal' and all sixteen faces are black. The point here, however, is that without offering a broader context in which to situate the rise of inner city drugs dealing, and without a more differentiated and accurate portrayal of the city's ethnic minority communities and their conditions of existence, such reports serve to sustain racist views of the city's black communities and associated inner city localities as criminogenic – especially when framed with such deliberate sensationalism.

One can question, for example, if the maximum prison sentence of four years meted out to one of the convicted drug dealers and an average of two years for the rest, warrants the sensationalist label of 'FACES OF EVIL'? Would the *Evening Post* have printed police 'mug shots' of the convicted men across its front page if they had been white? Is it possible that the informing editorial viewpoint would have then deemed the story somehow less newsworthy given that it could then no longer trade (both literally and semiotically) in a racializing discourse of crime? Don't police 'mug shots' by definition criminalize and, when publicly exposed, help to demonize those caught within the police photographer's frame – an official frame instantly recognisable by the effects of standardised lighting, body posture and facial expression? Should such photos have been given front-page exposure, and anyway how did the paper get hold of these police photographs at such short notice? Questions such as these, then, draw attention both to the nature of press representations as well as their informing determinants. The latter, however, cannot necessarily be 'read off' from the images and language of news representations alone but point to the possibility of complex processes at work.

The research literature on the British news media and ethnic minorities, both press and TV, indicates that such representations are by no means rare. Whether deploying research methods of content analysis, semiotics, lexical analysis, critical linguistics, genre analysis and/or forms of discourse analysis general research findings tend to be the same. Across the years and seemingly as a matter of routine, Britain's black and ethnic minorities have tended to be depicted in terms of a restricted repertoire of representations and

within contexts characterised by conflict, controversy and deviance (Cottle, 1992). In the 1960s and 1970s studies observed how immigrants were reported in relation to public health scares, problems of 'numbers' and tensions of 'race relations' – effectively concealing problems of British racism (Butterworth, 1967; Hartmann, Husband and Clarke, 1974; Critcher et al., 1977; Troyna, 1981). In the 1970s and across the 1980s studies identified the ways in which a moral panic orchestrated around 'mugging', the portrayal of black demonstrations, and inner city disorders served to criminalize Britain's black population – ignoring continuing social inequalities and growing anger at policing practices and harassment (Hall et al., 1978; Holland, 1981; Tumber, 1982; Murdock, 1984; Hansen and Murdock, 1985; Cottle, 1993a). In the 1980s and 1990s studies have charted the virulent press attacks on anti-racism campaigns, the vilification of black representatives and the seeming endorsement of statements of 'new racism' by prominent politicians – actively disparaging attempts to further multicultural and anti-racist agendas (Murray, 1986; Gordon and Rosenberg, 1989; Van Dijk, 1991, 2000).

Of course, as general findings exceptions can be found and it is not always exactly clear how news reporting of ethnic minorities has responded to the shifting cultural-politics of 'race' and racism over the years. Commentators have recently begun to recover, for example, the changing cultural representations of ethnic minorities in British television across TV genres from the late 1940s to the present day. These indicate that representations are far from historically static and tend to give expression to the surrounding and shifting politics of 'race' – ideas often associated with positions of 'assimilation', 'integration', 'multiculturalism', 'anti-racism' and/or, most recently, 'new ethnicities' (Daniels and Gerson, 1989; Pines, 1992; Daniels, 1994; Ross, 1996; Hall, 1988, 1995).

If research has begun to recover differences in representation across time, there is also evidence to indicate that at least some differences characterize different news mediums and forms within and across the news media. The author's participant observation study of a regional television news programme revealed how this particular news form has sometimes permitted a more 'positive' and multiculturalist orientation to both its news subject matter and audience (Cottle, 1993b, 1994). Here a combination of factors was found to have contributed to this, including a developing newsroom awareness of 'multiculturalism', the pursuit of 'minority ethnic audiences as a means of increasing the programme rating' and the

programme's populist nature and appeals which inform the selected mix of news stories and features as well as their journalistic treatment. In other words, news representations can exhibit differences across time, medium and outlet. However, whether we are concerned with the general continuities of news representations of 'race' or with their possibility of change through time and across news outlets, we must seek to understand the forces that help account for these, especially if we seek to intervene to affect change. Fortunately there now exists a considerable body of research findings and evidence, which, together, indicate the complex levels of determination and influence that combine to shape, delimit and constrain our news representations.

In other words, it is simply insufficient to assume that racist and/or otherwise demeaning representations can best be explained with reference to journalist and/or proprietor prejudices and attitudes. Though not discounting the explanatory relevance of racist and prejudiced journalists and/or their proprietors for an understanding of the production of racialised and demeaning images of ethnic minorities, research indicates that this *individualist* and *instrumental* explanation, though convenient, often proves simplistic. We must also attend to various *structures*, *contexts* and *dynamics* – regulatory, institutional, commercial, organisational, technological, professional cultural – and how each impacts on the production of ethnic minority representations. When taken together these suggest a more complex understanding of the forces at work and these also point to the necessity for a multi-pronged strategy to affect change. The remainder of this paper, therefore, moves from a discussion of 'representations' to 'explanations' and briefly reviews recent research findings that help identify contributing factors and processes that have to be taken into account and grappled with if improved representations are to result¹.

Journalist and proprietor prejudice

Certainly anecdotal evidence provided by working journalists and observers suggests that many journalists and news proprietors do indeed harbour racist views and sentiments. A casual worker on *The Sun* newspaper, for example, kept a diary in which he recorded how the editors discussed whether to include a picture of one of the 36 winners of *The Sun's* bingo on the front page who happened to be Asian – a finding that suggests that ethnic minority faces are only

1. For up-to-date research findings and wider discussion of ethnic minority media representations and the shaping influences at work both in the US and UK see Cottle, 2000, (forthcoming).

deemed acceptable on the front-page in certain news contexts. *The Sun's* acting editor is recorded as saying, 'I'm not having pictures of darkies on the front page', to which the night editor replied, 'That's the last thing our readers want, pictures of blacks raking it in' (cited in Hollingsworth, 1990: 132). Proprietorial involvement in setting news policy, hiring and firing senior editors, and even dictating headlines are also well documented (Pilger, 1986, 1998). Much might seem to depend, therefore, on the personal views of proprietors, senior editors and ordinary journalists.

However, though it is undoubtedly the case that some, perhaps many, journalists continue to harbour racist sentiments and viewpoints, the routine production of standardised news suggests that if racist views inform the news output, this is informed by professional and organizational goals and not simply by the individual attitudes and prejudices of the news workers themselves. Careful attention to the short exchange above, and its assumption about the racist attitudes of *The Sun's* readership, suggests that more may be involved than simply the editors' personal views. While proprietors undoubtedly wield enormous power and control over news organizations enabling them on occasion to disseminate personal views, these do not escape the court of readership opinion, nor shareholder interests. News output is generally produced collectively in accordance with a news policy and a shared journalistic understanding of the particular news form produced, its established political orientation, audience appeals and story selections and styles of presentation. The individual prejudices of news workers are thus only likely to be enacted if they conform to the collective news goals and the distinctive market orientation of the news outlet concerned.

It should also be remembered that journalists and some sections of the news media industry have themselves sought to exert pressures for change. The Black Members Council of the National Union of Journalists has produced *Guidelines on Race Reporting* (NUJ, 1995) which seek to curb racist language, sensationalism and defamatory portrayals within the news media industry, and the BBC's *Producers' Guidelines* (BBC, 1996) also provide general rules requiring journalistic fairness, accuracy and impartiality - though clearly these have had varying success.

Social composition and journalist training

A related, perhaps more sophisticated, explanation concerns the social composition of journalists and their forms of professional training and socialisation. If journalists are found to come

predominantly from white middle class homes, select educational institutions and/or share similar middle-ground political values, undoubtedly this will influence the sensibilities and knowledge base informing journalist output. Recent data and discussion of Britain's ethnic minority journalists confirms that a gross imbalance between white and ethnic minority journalists continues to structure training and employment patterns and opportunities within the news media industry (Ainley, 1994). For example, of the estimated 4012 national newspaper journalists only 20 (0.5%) are Black or Asian, while a mere 15 (0.2%) out of 8000 work for the provincial press; in the broadcasting industry matters are slightly improved with an estimated 100 (2.7%) Black or Asian editorial staff amongst 3700 – here, the equal opportunities policies, ethnic minority monitoring and training schemes of the BBC are thought to have helped though the researcher reminds us that half of all Black staff work on black-only radio and television programmes (Ainley, 1994).

Such figures are an indictment of the British news media and demand concerted action and improvement. However, ethnographic studies of news organizations and professionalism also indicate that processes of journalist socialisation may be as important as journalist recruitment. Colleague esteem, successful newsroom acceptance and promotion and, ultimately, career moves depend upon conformity to a news policy and news organization goals, not their disruption (Breed, 1955; Cottle, 1993; Wilson, 2000). Researchers have often commented on the seeming lack of conflict within newsrooms and the unspoken acceptance of both shared news values and a widespread professional ideology of 'objectivity' – an ideology that may well have the effect of distancing journalists and ethnic minority programme makers from acting as advocates for those minority groups and interests they might otherwise seek to serve (Cottle, 1997, 1998).

Competition and marketplace pressures

News organizations, for the most part, are in business to make profits and all compete for readers and audiences. This raises a third explanation based in the wider system of commercial constraints and pressures bearing down on the 'cultural industries' and their news output (Murdock, 1982). Surviving in a competitive marketplace means seeking the maximum audience/ readers and the maximum receipts from advertisers. In this context, news is produced just like any other commodity for the largest possible group of consumers. Within a predominantly white culture, such an approach will

anticipate that the middle ground of white opinion and interests will be catered for while marginalizing minority interests, voices and opinions. Also, high market entry costs and potentially smaller audiences, and hence advertiser reluctance to pay for advertising in such outlets, all inhibit the successful formation and growth of minority ethnic news media – though some have managed against the odds to secure a niche market (Tatla and Singh, 1989; Benjamin, 1995). In the mainstream, market pressures also contribute to press sensationalism and may even lead to the orchestration of ‘race’ controversy in pursuit of readers, ratings and revenue, as well as the marginalization of ethnic minority programming to the quiet backwaters of the TV schedules. Economic and commercial pressures have also been found to be key determinants in restructuring the local press in Britain, which is now characterised by fewer local titles and the emergence of free newspapers, the growth of ‘advertorial’ and demise of political content, the introduction of new production technologies and the casualisation of the workforce, the shift to tabloid forms and content and also by changing structures of ownership (Franklin and Murphy, 1999) – all of which can directly or indirectly impact on the nature of ethnic minority reporting.

Bureaucratic organization and new technologies

Bureaucratic and organizational pressures within the newsroom, as well as impersonal economic forces outside, also contribute to the production of ethnic minority representations. Confronted with the daily pressures of news deadlines and the uncertainty of tomorrow’s news events, news teams seek, as far as possible, to ‘tame the news environment’ and ‘routinise the unexpected’. One way of doing this is to rely on key institutional sources of news, police or government press releases for example (Hall et al., 1978). The result is that little energy or resources are devoted, as a matter of routine, to the search for non-institutional voices and viewpoints. When coupled with a professional journalistic claim to impartiality and objectivity which, ironically, is achieved in practice via the accessing of authoritative (that is, authority) voices, so the bureaucratic nature of news production is geared to privilege the voices and viewpoints of social power holders, and not those excluded from Britain’s powerful institutions. Once again, the voices of white Britain and those institutions with a stake in preserving the status quo are likely to monopolise the opportunities for news access.

New digital technologies of news production and delivery in combination with increased commercial pressures and political

deregulation have recently begun to reconfigure newsrooms – both press and broadcasting. Journalists are now increasingly expected by management to work ‘flexibly’ as multi-skilled workers producing simultaneously for multi-media news operations. The upshot of this, is that pressures of flexible working often result in the production of superficial news reports informed by little depth of journalist understanding nor continuity with community source contacts – thereby exacerbating poor community links with ethnic minority communities and further undermining the possibility of enhanced and knowledgeable community news representation. A recent study by the author of just such a multimedia newscentre demonstrates how the introduction of new technologies and multi-skilled practices have contributed in practice to undermining community source involvement, notwithstanding the possibilities – in theory at least, of electronic news production systems, the Internet, email, video telephones, video cameras and so on to enhance search facilities, community access and widen forms of community involvement in news production (Cottle, 1999).

Deep-seated ‘news values’

News values, ‘one of the most opaque structures of meaning in modern society’ (Hall, 1981, p.234) have long been noted to help select, order and prioritise both processes of news production and forms of news representation (Galtung and Ruge, 1981). In the context of ethnic minority reporting, then, it is perhaps unsurprising that news often forefronts images of ethnic minorities in terms of conflict, drama, controversy, violence and deviance (Hartmann and Husband, 1974; Troyna, 1981; Cottle, 1991). Such deep-seated qualities of ‘news’ are professionally pursued as a matter of unconscious routine such is their contribution to a journalist’s sense of what makes a ‘good’ story. The question here, then, is not whether these news values are exclusive to ethnic minority reporting because clearly they inform other news stories as well. Rather, the point is to inquire to what extent they appear to figure in a disproportionate number of stories about ethnic minorities. It is also important to question to what extent such ‘news values’ can really be assumed to be universal. If found to vary across different cultures, time periods or different news outlets and news media, they most certainly are not beyond criticism nor change.

Culture and cultural discourses

Journalists, just like the rest of us, inhabit a social world which is made sense of through language and culture. Culture, in this sense,

refers to the taken-for-granted assumptions, values and ways of life which give meaning, sense and identity to individuals and social groups. Journalists inevitably, therefore, give expression to the surrounding cultural terrain which, in the case of Britain, carries the historical traces of imperialism, colonialism and a deeply ingrained sense of white superiority (Hartmann and Husband, 1974; Van Dijk, 1991). From this vantage point it is unsurprising that news language and news texts can become a site for racialised meanings and reproduce the wider cultural field in which ideas of 'race' and ethnic differences are played out – and, to some extent, contested.

Also, as we have seen, journalists are not beyond maximising a story's news value by actively framing it in relation to current controversies and popular concerns. In other words, journalists can both give expression to the wider play of cultural power, and also play an active role in focusing and orchestrating cultural preoccupations. The active role played by Britain's tabloids in amplifying racist fears and orchestrating racist sentiments and moral panics should not be forgotten. These, however, are propagated on the basis of varying degrees of professional calculation and conformity to an in-house editorial stance, not simply individual bigotry.

News genres and news conventions

If news organizations typically work to an identifiable editorial position and in-house style – *The Bristol Evening Post*, clearly, is not *The Guardian*, and *The Independent* recognisably is not *The Times*, while *The Mirror* is not quite *The Sun* and BBC 2's *Newsnight* is not ITV's *ITN*-journalists also reproduce their distinctive news forms according to a number of genre and sub-genre conventions. These also exert a shaping impact upon the selection and framing of news stories though hitherto largely ignored within the research literature. If crime and human interest stories figure prominently in one news outlet, political and financial news may routinely figure within another. If political and economic elites gain routine access in one, ordinary voices may find increased involvement in another. Some TV news programmes involve more live studio discussions and features, while others rely upon edited filmed packages involving interview clips only.

Indirectly, often unintentionally, such differentiated but characteristic forms of news output impact upon the representation of ethnic minorities and associated stories. The popular appeals of regional TV news, for example, have been found to colour minority ethnic representations through a prism of individualism, success and

cultural diversity albeit often presented as spectacle and exotica (that is, the 'saris, steelbands and samozas' approach to multi-culturalism), leaving issues of structural disadvantage and discrimination largely unexamined (Cottle, 1993b).

Conclusion

Each of the above goes some way in helping to explain the lamentable tale of the British news media and its representations of ethnic minorities and, space permitting, could now be applied to some of our opening examples of press representation. Each also points to a level of complexity informing detrimental and discriminatory processes that, in the context of news, result in both *intended* and *unintended* outcomes. The outcomes here, of course, refer to patterns and forms of news representations of ethnic minorities and 'race'. How exactly such news representations feed into popular and political consciousness and inform wider discriminatory practices takes us beyond the explanatory production focus of this short discussion, but the contribution of the mass media to a climate of increasing national and European racisms can not be overlooked.

We have outlined how media representations and misrepresentations of ethnic minorities can be produced by a complex of interrelated professional, cultural, commercial and institutional processes and practices. Confronted with such multiple sources and levels of determination, it follows that improved ethnic minority news representation and access requires a multi-tiered strategy to affect change. In addition to challenging individual racist journalists and their proprietors the following are also indicated by research as necessary: improved minority ethnic recruitment and access to positions of responsibility and power within British news organizations; enhanced professional training, multi-cultural awareness and continuing on-the-job monitoring of professional practice; increased resources for improving minority community representation and news media access; a system of financial support and subsidy for at least some ethnic minority and mainstream news media outlets disadvantaged in the marketplace; the development of an expanded range of different news formats and conventions; as well as engagement at the wider level of culture and economy in which patterns of racialized inequality are allowed to persist. Clearly questions of 'representation' are not confined to the analysis of media output, but necessarily direct us to the informing contexts and processes of media production.

REFERENCES

- Ahmed, K. (1999) 'How Murder Became Media Event', *The Guardian*, 25.2.99, p.22;
- Ainley, B. (1994) 'Ubiquitous whites – invisible blacks', *British Journalism Review*, Vol. 5(4): 71-84;
- Breed, W. (1955) 'Social Control in the Newsroom: A Functional Analysis' *Social Forces*, pp. 326-35.
- British Broadcasting Corporation (BBC)(1996) *Producers' Guidelines*. BBC London.
- Benjamin, I.(1995) *The Black Press in Britain*. London: Trentham Books.
- Butterworth, E. (1967) 'The 1962 Smallpox Outbreak and the British Press', *Race*, Vol. 7(4): 347-64.
- Cottle, S. (1991) 'Reporting the Rushdie Affair: A Case Study in the Orchestration of Public Opinion', *Race and Class*, 32(4): 45-64.
- Cottle, S.(1992) "'Race", Racialization and the Media: A Review and Update of Research', *Sage Race Relations Abstracts*, Vol. 17(2): 3-57.
- Cottle, S.(1993a) *TV News, Urban Conflict and the Inner City*. Leicester: Leicester University Press.
- Cottle, S. (1993b) "'Race" and Regional Television News: Multi-culturalism and the Production of Popular TV', *New Community*, Vol. 19(4): 581-92.
- Cottle, S. (1994) 'Stigmatizing Handsworth: Notes on Reporting Spoiled Space', *Critical Studies in Mass Communication*, Vol. 11(3): 231-56.
- Cottle, S. (1997) *Television and Ethnic Minorities: Producers' Perspectives – A study of bbc, Independent and Cable TV Producers*. Aldershot: Avebury.
- Cottle, S.(1998) 'Making Ethnic Minority Programmes Inside the BBC: Professional Pragmatics and Cultural Containment', *Media, Culture and Society*, Vol. 20(2): 295-317.
- Cottle, S. (1999) 'From BBC Newsroom to BBC Newscentre: Changing News Technology and Journalist Practices' *Convergence, Journal of New Media Technologies* (in press).
- Cottle, S. (ed.) (2000) *Ethnic Minorities and the Media: Changing Cultural Boundaries*. Buckingham: Open University Press (forthcoming).
- Critcher, C., Parker, M. and Sondhi, R. (1977) *Race in the Provincial Press*. Paris: UNESCO.
- Daniels, T. (1994) 'Programmes For Black Audiences', in S. Hood (ed.) *Behind The Screens: The Structure of British Television in the Nineties*. London: Lawrence and Wishart, pp. 65-81.
- Daniels, T. and Gerson, J. (eds)(1989) *The Colour Black: Black Images in British Television*. London: British Film Institute Publishing.
- Franklin, B. and Murphy, D. (eds) (1998) *Making the Local News*. London: Routledge.
- Free Press, (1999) 'Reckless Reporting' *Free Press*, No.108, p.1. January-February.
- Galtung, J., and Ruge, M. (1981) 'Structuring and Selecting News' in S.Cohen and J.Young (eds) *The Manufacture of News*. London: Constable.
- Gordon, P. and Rosenberg, D.(1989) *Daily Racism –The Press and Black People in Britain*. London: The Runnymede Trust, 1989.
- Hall, S. (1981) 'The Determination of News Photographs' in S.Cohen and J.Young (eds) *The Manufacture of News*. London: Constable.
- Hall, S.(1988) 'New Ethnicities', in K. Mercer (ed.) *Black Film, British Cinema*, ICA Document 7. London: British Film Institute.
- Hall, S. (1995) 'Black and White in Television', in J. Givanni (ed.) *Remote Control*. London: British Film Institute, pp. 13-28.
- Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J. and Roberts, B. (1978) *Policing the Crisis: Mugging, The State, and Law and Order*. Basingstoke: Macmillan.
- Hansen, A. and Murdock, G. 'Constructing the Crowd: Populist Discourse and Press Presentation', in V. Mosco and M. Wasco (eds) *Popular Culture and Media Events, The Critical Communication Review Vol. III*. New Jersey: Ablex, 1985, pp. 227-57.

- Hartmann, P. and Husband. C.(1974)*Racism and the Mass Media*. London: Davis Poynter.
- Hartmann, P., Husband. C. and Clark, J.(1974) 'Race as News: A Study in the Handling of Race in the British Press from 1963 to 1970', in UNESCO (ed.) *Race as News*. Paris: UNESCO, pp. 91-173.
- Holland, P.(1981) 'The New Cross Fire and the Popular Press', *Multi-Racial Education*, 9(3):61-80.
- Hollingsworth, M.(1990) *The Press and Political Dissent*. London: Pluto Press.
- Joshua, H., Wallace, T., and Booth, H.(1983) *To Ride the Storm: The 1980 Bristol 'Riots' and the State*. London: Heinemann.
- McLaughlin, G. (1999) 'Refugees, migrants and the fall of the Berlin Wall' in G.Philo (ed) *Message Received*. Harlow: Longman
- Murdock, G.(1982) 'Large Corporations and the Control of the Communications Industries', in M. Gurevitch, T. Bennett, J. Curran and J. Woollacott (eds) *Culture, Society and the Media*. London: Methuen, pp. 118-150.
- Murdock, G. (1984) 'Reporting the Riots: Images and Impacts', in J. Benyon (ed.) *Scarman and After*. Oxford: Pergamon, pp.73-95.
- Murray, N. (1986) 'Anti-Racists and Other Demons: The Press and Ideology in Thatcher's Britain', *Race and Class*, Vol. XXVII,1-20.
- National Union of Journalists (NUJ) (1995) *Guidelines on Race Reporting*. London: NUJ.
- Philo, G. and Beattie, L. (1999) 'Refugees, migration and media' in G.Philo (ed) *Message Received*. Harlow: Longman
- Pilger, J. (1986) *Heroes*. London: Pan Books.
- Pilger, J. (1998) *Hidden Agendas*. London: Vintage Press.
- Pines, J. (ed.)(1992) *Black and White in Colour*. London: British Film Institute Publishing.
- Ross, K.(1996) *Black and White Media*. Oxford: Polity Press.
- Tatla, D.S. and Singh, G.(1989) 'The Punjabi Press', *New Community*, 15(2):171-84.
- Troyna, B. (1981) *Public Awareness and the Media: A Study of Reporting on Race*. London: Commission for Racial Equality.
- Tumber, H.(1982) *Television and the Riots*, Broadcasting Research Unit. London: British Film Institute.
- Van Dijk. T.(1991) *Racism and the Press*. London: Routledge.
- Van Dijk, T. (2000) 'New(s) Racism: A Discourse Analytic Approach' in S. Cottle, (ed.) *Ethnic Minorities and the Media: Changing Cultural Boundaries*. Buckingham: Open University Press (forthcoming).
- Wilson, C. (2000) 'The Paradox of African-American Journalists' in S. Cottle (ed.) *Ethnic Minorities and the Media: Changing Cultural Boundaries*. Buckingham: Open University Press (forthcoming).

Author contact details:

Simon Cottle, Professor of Media Communication,
Bath Spa University College, Sociology Department,
Newton Park, Newton St.Loe, BATH BA2 9BN, United Kingdom.
Tel: 01225-875459,
E-mail: s.cottle@bathspa.ac.uk.

Mediabeleving van allochtonen in Nederland

Kwalitatief onderzoek

Onderzoek in opdracht van
Nederlandse Vereniging van Journalisten en
Bedrijfsfonds voor de Pers
uitgevoerd door
Sectie Communicatiewetenschap
Katholieke Universiteit Nijmegen

Leen d'Haenens
Hans Beentjes
Susan Bink

Met medewerking van:
Marielle Jacobi
Fleur Mevissen
Karin Eilander

Juni 1999

HOOFDSTUK 1	ACHTERGROND VAN HET ONDERZOEK	45
1.1	<i>Aanleiding</i>	47
1.2	<i>Doel van het onderzoek</i>	47
1.3	<i>Nederland als multiculturele samenleving</i>	48
1.4	<i>Huidige media-aanbod voor allochtonen in Nederland</i>	50
1.4.1	<i>Marokkanen</i>	50
1.4.2	<i>Turken</i>	51
1.4.3	<i>Surinamers en Antillianen/Arubanen</i>	51
1.4.4	<i>'Eigen' media</i>	52
1.5	<i>Voorgaand onderzoek naar mediagebruik allochtonen</i>	53
1.5.1	<i>Jongeren (13-17 jaar)</i>	53
1.5.2	<i>Volwassenen (18 jaar en ouder)</i>	56
1.6	<i>De huidige studie</i>	58
HOOFDSTUK 2	OPZET VAN HET ONDERZOEK	61
2.1	<i>Onderzoeksgroepen</i>	61
2.2	<i>Werkwijze</i>	61
HOOFDSTUK 3	RESULTATEN	63
3.1	<i>Beschrijving groepen: algemene informatie</i>	63
3.2	<i>Informatief mediagebruik</i>	64
3.2.1	<i>TV: het belangrijkste informatieve medium</i>	64
3.2.2	<i>Informatieve media naast TV</i>	67
3.3	<i>Motieven mediagebruik</i>	70
3.4	<i>Onderwerpen in de media</i>	73
3.4.1	<i>Onderwerpen die belangrijk worden bevonden</i>	73
3.4.2	<i>Onderwerpen die gemist worden in de media</i>	75
3.5	<i>Verkozen infokanalen</i>	79
3.6	<i>Oordeel over de Nederlandse media</i>	80
3.6.1	<i>Negatieve beeldvorming</i>	80
3.6.2	<i>Eenzijdige berichtgeving</i>	83
3.6.3	<i>Kritiek op 'eigen' media</i>	85
3.7	<i>Wensen t.a.v. de Nederlandse media</i>	86
HOOFDSTUK 4	CONCLUSIES	87
HOOFDSTUK 5	SUGGESTIES VOOR GEDRUKTE MEDIA	89
LITERATUURLIJST		91
BIJLAGEN		93
1	<i>Interviewguide jongeren</i>	93
2	<i>Interviewguide volwassenen</i>	95
3	<i>Codes Kwalitan</i>	99
4	<i>Voorbeeld diepte-interview</i>	102

I. ACHTERGROND VAN HET ONDERZOEK

Ter inleiding zullen we een beschrijving geven van relevante achtergrondinformatie met betrekking tot voorliggend onderzoek. Als eerste worden de aanleiding en het doel van het onderzoek behandeld. Dit om een eerste indruk te geven van de gepresenteerde vorm van onderzoek. Vervolgens wordt in de paragrafen 1.3 en 1.4 een beeld geschetst van de huidige situatie van allochtonen in Nederland en van het media-aanbod waaruit ze kunnen kiezen. Dit om het voorliggende onderzoek beter in een context te kunnen plaatsen. Als laatste zullen we een beschrijving geven van voorgaand onderzoek, uitgevoerd door Veldkamp Marktonderzoek bv. in 1995 en 1997, in opdracht van respectievelijk de Nederlandse Omroep Stichting (NOS; Dienst Kijk-en Luisteronderzoek) en de Nederlandse Programma Stichting (NPS)/ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (ocw).

1.1 Aanleiding

De oorspronkelijke onderzoekswens voor de gepresenteerde studie werd geformuleerd vanuit de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ). De aandacht ging hierbij uitsluitend uit naar jongeren: *Mediabeleving bij allochtone jongeren in Nederland*. Het Bedrijfsfonds voor de Pers (BvdP) zag ook wel iets in een dergelijk onderzoek en besloot zich bij het onderzoek van de NVJ aan te sluiten, maar opteerde tegelijkertijd voor een bredere onderzoeksgroep (naast jongeren, ook volwassenen) EN een bijkomende onderzoeksvraag (naar informatiebehoeften van allochtone jongeren en volwassenen, en naar de door hen gepercipieerde beeldvorming van etnisch-culturele minderheden in de Nederlandse media). Bedoeling van die samenvoegingsoperatie was de onderzoeksvragen in beide onderzoeken op elkaar af te stemmen en een omvangrijker onderzoek naar de mediabeleving onder allochtonen in Nederland te laten uitvoeren.

1.2 Doel van het onderzoek

De eerste onderzoeksopdracht beperkte zich tot het in kaart brengen van de mediabeleving bij allochtone jongeren (15-20 jaar) met de nadruk op dié media en mediaboodschappen die allochtone jongeren

hanteren om zich te informeren. De tweeledige vraagstelling van het vervolgonderzoek richt zich zowel op de informatiebehoeften van etnisch-culturele minderheden en de wijze waarop de media (Nederlandse en buitenlandse) hierop inspelen, als op de door deze groep gepercipieerde beeldvorming van etnisch-culturele minderheden in de Nederlandse media. Naast mediabezit en -toegang, gaat het er in dit vervolgonderzoek om een beeld te krijgen van het gebruik van de media (gedrukte media, radio en televisie, en interactieve media) als informatiebrengers binnen de context van de eigen leefwereld (de eigen regio), Nederland, en daarbuiten (het thuisland, de wereld).

Kortom, daar waar in het eerste onderzoeksgedeelte de gepercipieerde beeldvorming in de media centraal staat (minderhedenperspectief op de mediaboodschap), wil het tweede onderzoeksgedeelte het tweesporige informatiezoekgedrag van allochtonen en de functies/positionering van de verschillende media m.b.t. informatiesoorten binnen de context van de leefwereld van allochtonen binnen Nederland en daarbuiten (herkomstland) in kaart brengen.

Het gaat hier om een aftastende, verkennende studie, uitgevoerd tijdens de periode november 1998 - mei 1999 (datacollectie), met een presentatie van de tussenstand op het symposium 'Pluriforme informatie in een pluriforme samenleving' van het Bedrijfsfonds van de Pers op 25 maart 1999.

1.3 Nederland als multiculturele samenleving

In deze paragraaf zullen we een zeer summier beeld schetsen van Nederland als multiculturele samenleving. Deze informatie is bedoeld om de situatie van allochtonen in Nederland globaal aan te duiden. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar de functie van de massamedia voor allochtonen.

In Nederland wonen bijna 1 miljoen mensen met een niet-westerse culturele achtergrond, die of hier of elders uit niet-westerse ouders geboren zijn. Ruim 9,4% van de Nederlandse bevolking behoort momenteel tot een etnische of culturele minderheid. De grootste groepen in Nederland wonende etnische minderheden zijn de Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen/Arubanen, tezamen ruim 800.000 mensen. Deze bevolkingsgroepen zijn in hoge mate geconcentreerd in de grote steden, en dan met name in de Randstad.

Ruim 60% woont in steden met meer dan 100.000 inwoners, tegenover slechts 27% van de totale bevolking, terwijl ongeveer 45% van de etnische groepen in de vier grootste steden, Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht woont, tegenover ongeveer 13% van de totale bevolking (Centraal Bureau voor de Statistiek, 1997).

Voor etnisch-culturele minderheden, meer dan voor autochtonen, spelen de media, naast onderwijs, een belangrijke rol bij het verwerven van kennis en inzicht omtrent de samenleving waarin men verkeert. De massamedia kunnen, met andere woorden, vanuit hun sociale verantwoordelijkheidsfunctie behulpzaam zijn bij de integratie van minderheden in de Nederlandse samenleving. Nu verloopt dit integratieproces niet zonder problemen. Het etnisch-culturele minderhedenvraagstuk is inmiddels uitgegroeid tot een complex maatschappelijk probleem waarbij met minstens drie factoren dient rekening gehouden te worden.

- 1 Er is de sociaal-economische factor: het probleem van etnisch-culturele minderheden is in de eerste plaats een probleem van sociale ongelijkheid, van kansarmoede.
- 2 Er is de verschillende culturele achtergrond, het op zoek gaan naar de eigen identiteit van het 'thuisland' en de botsing met de cultuur van het 'gastland'.
- 3 Er is ook wat kan worden aangeduid als de 'symbolische' dimensie van het geschetste probleem: deze 'symbolische' dimensie duidt op de beeldvorming. Precies op dit terrein spelen de massamedia een uiterst belangrijke rol: nl. hoe brengen zij de hogergeschetste thematiek in beeld? In welke mate dragen ze bij tot de vorming van de publieke opinie? Deze symbolische factor is zeer belangrijk, en wel om de volgende redenen:
 - (a) de symbolische factor is (mede)bepalend voor de wijze waarop en de mate waarin een complex maatschappelijk thema als een probleem wordt ervaren (de massamedia zijn immers 'agendasetters' en vaak de enige bekendmakers van het thema naar het grote publiek toe).
 - (b) deze symbolische factor is bepalend of, en zo ja, welke oplossingen worden aangereikt om het thema a.h.w. te deproblematiseren.
 - (c) de voorbije jaren is het minderhedendebat al te vaak geassocieerd en geconnoteerd met racistische denkbeelden of gevoelens en vooroordelen getuigend van xenofobie en rassenhaat. Racisme en vooroordelen worden vaak versterkt door gemanipuleerde, onjuiste of onvolledige informatie geboden in de massamedia. Anders gesteld, de beeld-

vorming van etnisch-culturele minderheden in de massamedia speelt een centrale rol in het minderheden-vraagstuk. Het minderhedenprobleem is dus ook een massamediaprobleem.

In voorliggende studie zullen we niet zozeer de nadruk leggen op de beeldvorming van etnisch-culturele minderheden in de media op zich, maar wel onder meer op de wijze waarop die beeldvorming door de numeriek belangrijkste minderheidsgroepen in Nederland wordt gepercipieerd.

1.4 Huidige media-aanbod voor allochtonen in Nederland

Uit de vorige paragraaf is gebleken dat een aanzienlijk deel van de Nederlandse bevolking uit mensen met een andere etnische origine dan de Nederlandse bestaat. We zullen nu, als aanloop op en mede als één van de mogelijke voorspellers van het mediagebruik van onze onderzochte groep, een beeld schetsen van het media-aanbod waar allochtonen in Nederland zoal gebruik van (kunnen) maken. Buiten de Nederlandse media kunnen allochtonen kiezen uit een gevarieerd eigen media-aanbod. Het gaat hier om media uit het herkomstland, en om media die in Nederland gemaakt worden, door en voor allochtonen. Voor Marokkanen en Turken is het aanbod, vooral op het gebied van kranten en televisiezenders, wat ruimer dan voor Surinamers, Antillianen en Arubanen (Veldkamp Marktonderzoek, 1996).

1.4.1 Marokkanen

Marokkanen kunnen kiezen uit een aantal Arabische zenders en Arabische kranten. Op de kabel varieert het aanbod per regio of stad: in sommige steden kan *MBC London*, een commerciële Saoedische variant geïnspireerd op CNN, worden bekeken. De Arabische stations (niet in het Berber) zijn van behoorlijke kwaliteit; fundamentele discussies over geloof en samenleving worden niet genegeerd. De MBC blijkt zeer populair onder Marokkanen. Andere Arabische zenders die in bepaalde regio's zijn te ontvangen in Nederland, zijn: *Al Jazira* (kwaliteitszender uit Khatar) en *RTM-1* (zender uit Marokko met minder middelen, en dus een pover programma-aanbod). Deze media bieden uiteraard geen sluitende informatiebron voor de hier wonende en werkende Marokkanen. Hiervoor zijn ze afhankelijk van de media die in Nederland door en voor allochtonen worden gemaakt. Met uitzondering van de allochtonenkanalen in

Rotterdam, Den Haag en Amsterdam is er op lokaal niveau niets, of is het aanbod pover.

Verder kunnen Marokkanen in Nederland zich bedienen van dagbladen uit de hele Arabische wereld... behalve uit Marokko zelf. Het merendeel van de Marokkanen hier spreekt Berber. Bovendien is het lezen van een krant in Marokko nog een tamelijk elitaire bezigheid. De pers wordt gedomineerd door de overheid en is daarom allesbehalve onafhankelijk te noemen. De Arabische bladen zijn ook nog eens erg prijzig in Nederland, en worden daarom vooral in cafés en andere openbare gelegenheden gelezen. De Arabische kranten die hier het meest worden gelezen zijn: *Al Alam* (9% van alle Marokkanen), *Al Arab* (7% van alle Marokkanen), *Asharq Al Aswat* (7% van alle Marokkanen). Slechts 1% van alle Marokkanen leest *Maroc Soir* (Veldkamp Marktonderzoek, 1996).

1.4.2 Turken

Turken kunnen uit een groter aanbod kiezen: een flink aantal commerciële satellietzenders (bv. *ATV Satel*, *Interstar*, *Show-tv*, *HBB-tv* en *TGRT*), *TRT International* op de kabel, en de belangrijkste Turkse dagbladen. *TRT International* is duidelijk de meest bekeken Turkse zender. Deze zender kan men vrijwel altijd thuis ontvangen. Alle overige zenders worden uitsluitend via een schotelantenne ontvangen. Andere veel bekeken zenders zijn: *Show-tv*, *Interstar* en *TGRT*.

Turken lezen veel Turkse kranten. *Huryet* wordt het meest gelezen, en is dan ook de bekendste en grootste Turkse krant. Deze krant kan gesitueerd worden tussen het *AD* en *De Telegraaf* in, is van goede redactionele kwaliteit, redelijk onafhankelijk en heeft correspondenten in de Benelux. Zaterdags verschijnt er een speciale Benelux-editie. Een andere Turkse krant die veel gelezen wordt onder Nederlandse Turken is *Milyet*. Deze krant heeft een correspondent in Nederland die geregeld over de diaspora bericht. Andere Turkse kranten die in Nederland verkrijgbaar zijn: *Sabah* (concurrent van *Huryet*) en *Cum Huryet* (kwaliteitskrant van linkse signatuur, minder populair bij Nederlandse Turken) (Veldkamp Marktonderzoek, 1996).

1.4.3 Surinamers en Antillianen/Arubanen

Er zijn in Nederland geen televisiezenders uit Suriname en de Antillen en Aruba te ontvangen. De meeste Surinaamse en

Antilliaanse/Arubaanse kranten worden hier in Nederland gemaakt. Bij Surinamers is de *Weekkrant Suriname* de meest genoemde krant: 38% van alle Surinamers leest deze krant wel eens. Daarnaast worden genoemd: *De Ware Tijd* en *Pleasure*, beide door 8% van alle Surinamers wel eens gelezen. Een derde van alle Antillianen/Arubanen leest wel eens *Ultimo Notisia. Resumen* wordt ook vrij goed gelezen (door 29% van alle Antillianen gelezen). Extra wordt door 16% van alle Antillianen wel eens gelezen, de *Antilliaanse Nieuwsbrief* door 13% en *Diario* door 9%. Verder geven het Antillenhuis (*Kadna*) en het Arubahuis (*Noticiero*) ook een krantje uit (Veldkamp Marktonderzoek, 1996).

1.4.4 'Eigen' media

Voor Turken en Marokkanen worden in Nederland ook 'eigen' kranten en tijdschriften uitgegeven. De belangrijkste zetten we hier even op een rij (bron: ADOjournaal, 1997):

- *De Landelijke Allochtonenkrant* (de grootste en één van de oudste migrantenbladen)
- *Contrast* (Nederlandstalig, wekelijks, nieuws, opinie en achtergronden m.b.t. de multiculturele samenleving, verbonden aan Forum, onafhankelijke redactie, bedient niet alleen Turken en Marokkanen, maar ook alle andere etnische minderheidsgroepen in Nederland, spreekt vooral goed opgeleide allochtonen aan)
- NISBO MAGAZINE (drietalig tijdschrift – Turks, Marokkaans en Nederlands – voor Islamitische ouderen)
- *Rôof* (glossy multicultureel jongerenblad onder Surinaams-Nederlandse redactie)
- *Al Mohit* (nieuwsblad, verschijnt vier keer per jaar, van de Stichting Marokkanen en Tunesiërs, tweetalig, levert achtergronden, is opiniërend vanuit linkse oriëntatie, geringe oplage, toch zekere populariteit)
- *Al Jisr* (commerciële krant)
- *Al Mira'at* (organisatieperiodiek van de Stedelijke Marokkaanse Raad in Amsterdam)

Daarnaast worden er nog bladen van, voor en door allochtonen in Nederland gemaakt die merendeels organisatieperiodieken zijn waarvan uiteraard geen onafhankelijke journalistieke lijn mag worden verwacht.

Dit wat betreft het aanbod van media voor allochtonen in Nederland. In de volgende paragraaf worden enkele belangrijke resultaten uiteengezet van het 'Media-onderzoek etnische groepen – 1995' en

van het onderzoek 'Tijdbesteding en mediagebruik allochtone jeugd 1997', uitgevoerd door Veldkamp Marktonderzoek.

1.5 Voorgaand onderzoek naar het mediagebruik van allochtonen in Nederland

Onderzoek naar het mediagebruik van minderheden was tot nu toe meestal kwantitatief van aard. Eind 1998 verscheen een inventarisatie van dit soort onderzoek door de vakgroep Communicatiewetenschap van de universiteit van Amsterdam, in opdracht van de NVJ-werkgroep Migranten en Media (Brants, Crone & Leurdijk, 1998). Volgens dat rapport is een langzame verandering waarneembaar in de informatiebehoefte van minderheden: begin jaren tachtig was men vooral geïnteresseerd in informatie over Nederland, over hier wonende medelandgenoten en informatie die het functioneren in Nederland vergemakkelijkte. Eind jaren tachtig kwam daar ook amusement en informatie uit het herkomstland bij. Eind jaren negentig is er sprake van een tweesporige behoefte: de gemiddelde allochtoon wil informatie over het land van herkomst én over sociaal-economische en educatieve zaken die het functioneren hier in Nederland kunnen verbeteren.

Een omvangrijke studie naar het mediagebruik van allochtonen in Nederland is het onderzoek van Veldkamp Marktonderzoek, in opdracht van de NOS en de NPS/OCW. Het gaat hier om twee kwantitatieve surveys onder allochtone volwassenen en jongeren, respectievelijk in 1995 en 1997¹. De belangrijkste resultaten van dit onderzoek worden hieronder beschreven. We zullen eerst ingaan op het mediagebruik van allochtone jongeren in de leeftijd van 13 tot 17 jaar, vervolgens wordt het mediagebruik van volwassenen van 18 jaar en ouder besproken.

1.5.1 Jongeren (13-17 jaar)

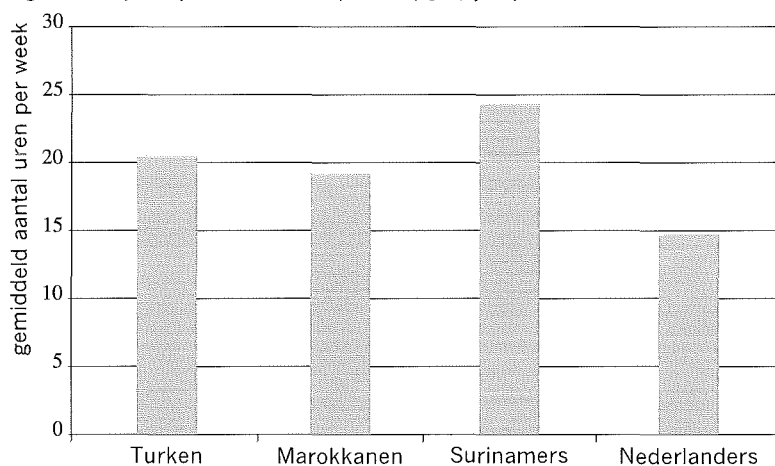
In het onderzoek 'Tijdbesteding en mediagebruik allochtone jeugd – 1997' werden drie groepen onderscheiden: kinderen van 3 tot en met 7 jaar, kinderen van 8 tot en met 12 jaar en jongeren van 13 tot en met 17 jaar. De jongeren waren van Turkse, Marokkaanse en Surinaamse afkomst. Er zijn circa. 60 jongeren per etnische groep

1. de gegevens van het Veldkamp-onderzoek naar het mediagebruik van allochtone volwassenen in 1998 waren ten tijde van deze rapportage niet bekend

ondervraagd, woonachtig in de vier grootste steden van Nederland: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Het onderzoek was dus niet landelijk representatief.

Allereerst wat algemene informatie om het gehele onderzoek in een ruimere context te kunnen plaatsen. Voor alle allochtone jongeren gold dat acht à negen van de tien in Nederland geboren zijn. De minderheid die in Turkije, Marokko of Suriname geboren was, woonde in de meeste gevallen al zes jaar of langer in Nederland. Negen van de tien allochtone jongeren had geen of weinig problemen met het verstaan, spreken, lezen of schrijven van de Nederlandse taal. Van de drie allochtone groepen waren de Surinaamse jongeren het sterkst georiënteerd op de Nederlandse samenleving. Bij de Marokkaanse jongeren was de binding met de eigen culturele achtergronden minder sterk dan bij de Turkse jongeren. Verder voelden de meeste allochtone jongeren zich goed thuis in de Nederlandse samenleving, gingen met plezier naar school en onderhielden zowel binnen als buiten de eigen taalgroep sociale contacten.

figuur 1. Kijkfrequentie televisie/video (13-17 jaar)

Bron: Veldkamp Marktonderzoek, 1996

Turkse jongeren keken wekelijks 20,7 uur naar de televisie en de video (zie figuur 1). Marokkaanse jongeren deden dit 19 uur per week en Surinaamse jongeren 24 uur. Alle groepen keken hiermee langer naar de televisie dan Nederlandse jongeren (14,6 uur per

week). Turkse jongeren besteedden een derde van hun kijktijd aan Turkse zenders. De meest favoriete Turkse zender was Show-tv, gevolgd door ATV Satel, Interstar en Kanal D. Op deze zenders keken zij naar een breed scala aan programmagenres, variërend van nieuws, actualiteiten en sport tot speelfilms, TV-series, amusementsprogramma's en talkshows. De Marokkaanse jongeren keken een stuk minder, ongeveer een tiende van hun kijktijd, naar Arabische zenders. De meest bekeken Arabische zenders waren MBC London en RTM-1. Een duidelijke programmavoorkeur voor deze zenders kwam niet naar voren. Turkse en Marokkaanse jongeren keken het meest naar Veronica, SBS6, RTL4 en TMF. Dit gold ook voor de Surinaamse jongeren. Op deze zenders keek men het meest naar speelfilms, TV-series (lichte dramagenres), politie- en actieseries, amusementsprogramma's en nieuws.

Wat het luistergedrag betrof, Turkse jongeren luisterden per week gemiddeld 1,5 uur naar de radio; Marokkaanse jongeren 2,5 uur en Surinaamse jongeren 7 uur. Ze luisterden dan vooral naar Radio 538, Sky Radio en Hitradio Veronica. Onder Surinaamse jongeren bleek de lokale omroep populair. Maar er werd meer naar de eigen muziek geluisterd dan naar de radio. Vooral voor Surinaamse jongeren bleek muziek erg belangrijk te zijn. Zij luisterden niet alleen veel naar de radio, maar tevens veel naar eigen muziek. Aan dit laatste besteedden zij ongeveer 17 uur per week.

Allochtone jongeren besteedden, evenals Nederlandse jongeren, weinig tijd aan het lezen van kranten. Bij de Turkse jongeren ging het relatief vaak om eigen kranten, bij de Surinaamse en vooral de Marokkaanse jongeren, ging het meestal om Nederlandse kranten. Wat het gebruik van internet betrof, maakten de Surinaamse jongeren van de allochtone jongeren het meest gebruik van internet (27%). Het percentage dat wel eens internet gebruikte, lag iets lager dan voor Nederlandse jongeren (35%). Marokkaanse jongeren waren hier het minst bekend mee (72% had er wel eens van gehoord en 11% had er wel eens gebruik van gemaakt).

Tenslotte nog enkele opmerkingen over de interesse in bepaalde onderwerpen. Turkse jongeren onderscheidden zich door een grote interesse voor godsdienst, eigen muziek en sport uit het moederland. Marokkaanse jongeren onderscheidden zich van de andere groepen door een relatief geringe belangstelling voor eigen muziek, vakantie in het moederland en kleding en mode. Surinaamse jongeren vielen

op door een grote interesse voor de geschiedenis van het moederland en voor kleding en mode.

1.5.2 Volwassenen (18 jaar en ouder)

In het 'Media-onderzoek etnische groepen – 1995' zijn vijf etnische groepen ondervraagd: Turken, Marokkanen, Surinamers, Antillianen en Chinezen, in de leeftijd van 18 jaar en ouder. De groepen waren afkomstig uit zes gemeenten: Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Den Haag, Eindhoven en Enschede. Per etnische groep zijn circa 150 personen ondervraagd. Dit aantal is wel hoger dan bij de jongeren, maar toch kunnen we deze steekproef nog niet landelijk representatief noemen.

Het merendeel van de ondervraagden woonde al lang in Nederland (gemiddeld zo'n 15,2 jaar). Turken en Marokkanen gingen beduidend vaker uitsluitend in hun vrije tijd met personen uit de eigen groep om dan Surinamers en Antillianen. Ook was de vaardigheid in de Nederlandse taal bij Surinamers en Antillianen een stuk hoger dan bij Turken en Marokkanen, hoewel bij deze laatste twee groepen, de jong volwassenen (jonger dan 45 jaar) de Nederlandse taal veel beter beheersten dan de ouderen (ouder dan 45 jaar).

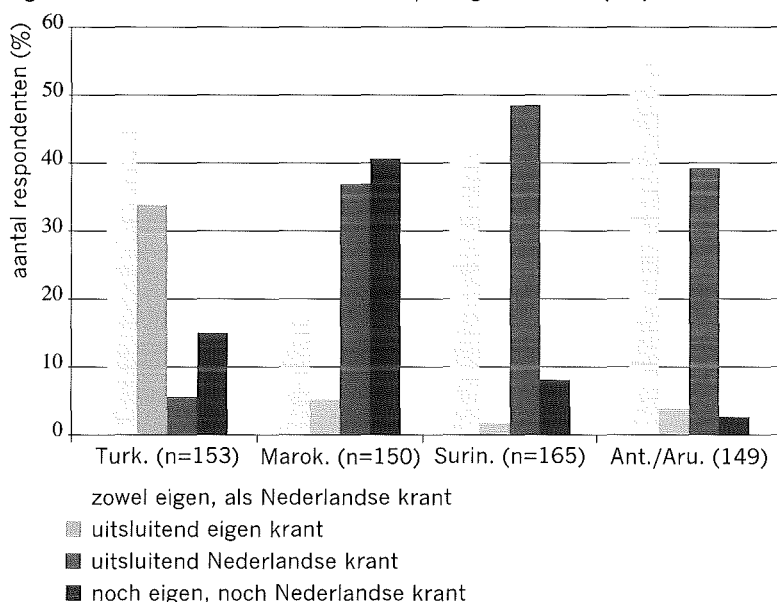
Alle groepen keken veel naar de televisie. Turken keken gemiddeld meer dagen in de week televisie dan de rest. Maar ook bij de andere groepen keek zo'n 80% alle dagen in de week televisie. Turken keken het meest naar eigen zenders (70% van de kijktijd), Marokkanen iets minder (circa 50%). TRT International was de meest bekeken Turkse zender. Van de Nederlandse zenders werd door alle groepen het meest gekeken naar RTL4.

Vergeleken met de Nederlandse bevolking werd er in de verschillende groepen weinig naar de radio geluisterd. Dit gold vooral voor de Turken, maar in mindere mate ook voor de Marokkanen. Surinamers en Antillianen luisterden twee maal zo veel naar de radio dan Turken en Marokkanen. Onder deze laatste twee groepen was radio 5 de meest beluisterde zender. Voor Antillianen was dit radio 3 en voor Surinamers een lokale zender.

Kranten werden regelmatig gelezen, zowel Nederlandse als eigen kranten (zie figuur 2). Veel Turken, Antillianen en Surinamers lazen zowel een eigen krant als een Nederlandse krant, bij Marokkanen was dit minder het geval. De meesten lazen alleen een Nederlandse krant, of zelfs helemaal geen krant. Opvallend was het hoge

percentage Turken dat uitsluitend een eigen krant las, in vergelijking met de andere groepen. Bijna alle Surinamers en Antillianen lazen een Nederlandse krant, bij Turken en Marokkanen was dit ongeveer de helft. Verklaringen hiervoor waren legio: veel Turken en Marokkanen beheersten het Nederlands onvoldoende, hadden een laag opleidingsniveau (beneden het Surinaamse, Antilliaanse en autochtone gemiddelde) en een abonnement op een krant bleef vaak buiten bereik vanwege de lage levensstandaard van veel Turken en Marokkanen (hoge werkloosheid e.d.). De Telegraaf, de Volkskrant en Algemeen Dagblad werden regelmatig gelezen. Opvallend was dat de Volkskrant vooral genoemd werd door Marokkanen, en ook hoog scoorde onder Antillianen. Het Algemeen Dagblad werd het meest gelezen onder Antillianen.

figuur 2. Het lezen van Nederlandse en/of eigen kranten (18 jaar en ouder)

Bron: Veldkamp Marktonderzoek, 1998

Als laatste noemen we enkele onderwerpen waar men zeer in geïnteresseerd bleek: nieuws uit het moederland, gezondheidszorg, onderwijsmogelijkheden voor kinderen, werkgelegenheid en werkloosheid, praktische informatie (huisvesting, rechtshulp en subsidies), toekomstmogelijkheden in Nederland voor kinderen, milieu en muziek uit moederland waren steeds terugkerende thema's. Over het

algemeen toonden de Turken de meeste interesse voor de genoemde onderwerpen, en de Surinamers en Antillianen de minste.

1.6 De huidige studie

We hebben nu een beeld gegeven van de belangrijkste resultaten van voorgaand onderzoek, de Veldkamp-studies. Er zijn aan de volwassenen geen vragen gesteld omtrent de nieuwe media. Hier konden dus geen resultaten van gegeven worden. Het huidige onderzoek gaat hier wel op in. Het gaat hier om een illustratieve studie waarbij een serie focusgroepgesprekken (jongeren) en diepte-interviews (sleutelpersonen) diepgaand ingaan op de complexe mediabelevingscontext en betekenisverlening van media-inhouden (met de nadruk op informatiemedia) door allochtonen in Nederland. Bij de keuze van de geïnterviewde allochtone jongeren werd gestreefd naar een zo breed mogelijke geografische spreiding en verschillend opleidingsniveau. Bij de informanten werd eveneens zo breed mogelijk gezocht naar verscheidenheid in hun professionele betrokkenheid bij allochtonen (voor meer details, zie hoofdstuk 2). Telkens werd zowel bij de bevraging van de informanten als bij de selectie van hun antwoorden er door de onderzoekers op gelet of percepties van informanten werden gedeeld door andere geïnterviewden, of integendeel, precies hiervan afweken.

Het Veldkamp-onderzoek verschilt op meer punten van de huidige studie. Zo is ons onderzoek slechts verkennend van aard, en daarom gebaseerd op kleinere aantallen respondenten. Het gaat hier dan ook **niet** om een representatieve studie, vanwege het kwalitatieve karakter van onze studie. Precies door dit kwalitatieve karakter, kan er wel dieper op bepaalde aspecten in worden gegaan dan in de kwantitatieve Veldkamp-studies: we gaan in de huidige studie in op de betekenis(sen) die allochtonen verlenen aan media-inhouden, daar waar de Veldkamp-studies zich grotendeels beperken tot vragen m.b.t. mediabezit en -toegang. De huidige kwalitatieve studie moet daarom als complementair gezien worden aan de kwantitatieve aanpak van de Veldkamp-studies. We zullen hieronder de kwalitatieve methode van onderzoek nader toelichten en de voordelen van kwalitatief onderzoek ten opzichte van kwantitief onderzoek eens op een rijtje zetten.

Het kwalitatieve onderzoek heeft een serie eigenschappen weten op te bouwen waardoor het zich profileert als een specifieke weten-

schappelijke benadering. Deze eigenschappen (Anderson, 1987) zijn niet noodzakelijk aanwezig in elke kwalitatieve studie: wél zijn zij de vormgevers van een 'ideaal' type kwalitatief onderzoek. Deze eigenschappen wijzen er bovendien op dat het verschil tussen de kwalitatieve benadering en de traditionele, kwantitatieve invalshoek meer behelst dan alleen maar de aan- of afwezigheid van cijfers. De aanpak binnen kwalitatief onderzoek is *inductief* (versus deductief), d.w.z. gericht op het doorgronden van de essentie van een 'probleem' en gaat dus verder dan de categorisering van de verschillende componenten (hetgeen kwantitatief onderzoek doet). Kwalitatief onderzoek is *subjectief* (versus objectief) want gericht op de subjectieve realiteit (gezien vanuit het gezichtspunt van de actor), en *contextueel* (versus veralgemeenbaar) want gebonden aan de omgeving en de interpretatie van die omgeving door de actor. Kwalitatief onderzoek is verder nog *behoudsgezin*d (versus synthetiserend), d.w.z. gericht op het behoud van het 'discours' van het individu binnen de context van de sociale actie. Dit gebeurt d.m.v. het gebruik van de eigen woorden, lange beschrijvingen, enz. tijdens de verwerking van de data van het onderzoek.

Lull (1990) weerlegt de meest voorkomende kritiek op het empirische, kwalitatieve onderzoek: nl. de beperkte externe geldigheid of de ontoereikende veralgemening. Lull (1990:18) beschouwt immers de interne geldigheid – 'the use of multiple streams of information converging within a particular study to construct an account of a complex investigatory theme' – als veel belangrijker. Het is precies de hoofddoelstelling van kwalitatief onderzoek om een verklaring te vinden voor een bepaald fenomeen: veralgemening is hierbij niet altijd mogelijk en evenmin wenselijk. Strauss & Corbin (1990:19) geven een overtuigend overzicht van die onderzoekssituaties waarin kwalitatief onderzoek ontegensprekelijk vruchtbaar is en waar kwantitatieve methodes moeilijk bruikbaar zijn: 'Qualitative methods can be used to uncover and understand what lies behind any phenomenon about which little is yet known. It can be used to gain novel and fresh slants on things about which quite a bit is already known. Also, qualitative methods can give the intricate details of phenomena that are difficult to convey with quantitative methods.' Bovendien kan de *combinatie* van kwantitatieve en kwalitatieve methodes uiterst vruchtbaar zijn. Zo kunnen kwalitatieve data een illustratieve of verduidelijkende functie hebben bij resultaten uit kwantitatief onderzoek. Omgekeerd kunnen kwantitatieve data de kwalitatieve analyses gedeeltelijk valideren:

veel heil wordt gezien in het gebruik van meerdere onderzoeks-instrumenten met het oog op een zo open mogelijke inzichtverwerking. Complexe vraagstellingen die niet alleen door kwantitatieve methodes kunnen worden behandeld, worden het meest adequaat van antwoord voorzien via een geïntegreerde aanpak van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethodes en -instrumenten.

De huidige studie hanteert dus een kwalitatieve aanpak, temeer omdat voorgaande studies naar mediagebruik en -beleving van allochtonen veelal kwantitatief van aard waren. Door het onderwerp van onderzoek vanuit een andere methodische invalshoek te belichten, wordt getracht tot nieuwe inzichten te komen. De huidige aanpak gaat immers dieper in op de achterliggende betekenisverlening van media-inhouden en het complexe proces van mediabeleving.

2. OPZET VAN HET ONDERZOEK

In dit hoofdstuk zal een toelichting gegeven worden omtrent de methoden van onderzoek die gehanteerd worden in voorliggend onderzoek. Het gaat hier om een kwalitatief onderzoek waarbij het diepte-interview centraal staat.

2.1 *Onderzoeksgroepen*

Vier etnische groepen werden ondervraagd: Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen/Arubanen. Er is een onderscheid gemaakt tussen Antillianen en Arubanen, aangezien Aruba sinds 1986 een aparte status geniet, en niet (meer) tot de Nederlandse Antillen behoort. De respondenten gaven dit onderscheid zelf ook duidelijk aan. Er werd in drie verschillende leeftijdscategorieën ondervraagd, namelijk van 15 tot 20 jaar, van 20 tot 40 jaar en van 40 tot 60 jaar. De groep van 15 tot 20 jaar werd in groepsverband ondervraagd op scholen, jongerencentra of thuis. De informatie over de 20- tot 40-jarigen en de 40- tot 60-jarigen werd – o.m. gezien de beperkingen in tijd – ingewonnen via informanten of sleutelpersonen (bv. sociaal-culturele werkers, leraren) die vanuit hun eigen etnische origine en professionele activiteit erg vertrouwd waren met de doelgroepen in kwestie. Deze respondenten werden veelal op hun werkplek ondervraagd en in een enkel geval thuis of op de campus van de universiteit, indien de ondervraagden deze wens te kennen gaven.

De contacten met jongeren werden voornamelijk gelegd via contactpersonen op scholen, in jongerencentra of allochtone jongerenorganisaties. De informanten werden direct gecontacteerd naar aanleiding van verkregen telefoonnummers uit de Deskundigengids (initiatief van de nvj-werkgroep Media en Migrant(en)) of via organisaties (o.m. Tandem, Osmose). Veel informatie over scholen en allochtone organisaties werd via internet verkregen. Verder werd er te werk gegaan via het principe van het sneeuwbal-effect: via reeds geïnterviewde informanten werden contacten gelegd met nieuwe informanten.

2.2 *Werkwijze*

Bij de onderzochte jongeren werden groepsgesprekken afgenomen, om dieper in te gaan op het mediagebruik en de mediabeleving van de

jongeren. Gestreefd werd om in totaal 25 jongeren per etnische groep te ondervragen. Centrale aandacht ging hierbij uit naar de wijze waarop welke informatie (over de eigen regio, Nederland, thuisland, de wereld) wordt opgedaan via welke mediakanalen. Onze gesprekspartners werd gevraagd te praten over hun eigen mediabeleving. Voor de volwassenen zijn per leeftijdscategorie minimaal drie sleutelpersonen ondervraagd. In dit rapport worden alleen uitspraken gedaan die door meer dan één sleutelpersoon onderbouwd werden. In sommige vermelde citaten lijken de volwassen respondenten voor zichzelf te spreken. Immers, in een gesprek spreekt een geïnterviewde al gauw in de ik-vorm. Door de interviewer is dan altijd gevraagd of deze uitspraak ook voor de hele groep geldt. De informanten praatten vanuit hun professionele activiteit en de etnische groep waartoe ze behoren over de mediabeleving van de desbetreffende groep, dus NIET over hun eigen mediabeleving. Voor de jongeren en de volwassenen werd daarom tijdens de interviews een aparte interviewgids gehanteerd. Deze interviewguides zijn opgenomen als bijlagen 1 en 2 van dit rapport. De resultaten die in dit rapport worden vermeld, zijn gebaseerd op de volgende aantallen respondenten.

Tabel 1: Aantal respondenten per etnische groep en leeftijdsgroep

AANTAL RESPONDENTEN	TU	MA	SU	AN/AR
<i>Jongeren</i>				
15-20 jaar (groepsinterviews)	24	28	27	9
<i>Volwassenen</i>				
20-40 jaar (sleutelfiguren)	4	5	3	5
40-60 jaar (sleutelfiguren)	3	3	3	3

Opm: streefcijfers voor jongeren: 25 van elke groep (vanwege problemen bij de werving van Antillianen/Arubanen binnen de gestelde tijd is het aantal bij deze groep aanzienlijk lager); streefcijfers voor ouderen: minimaal 3 van elke etnische groep en elke leeftijdsgroep.

De interviews met zowel de jongeren als de ouderen zijn op band opgenomen en naderhand uitgewerkt en geanalyseerd. Voor de analyse van de interviews is gebruik gemaakt van het programma Kwalitan² (Peters, Wester & Richardson, 1989).

² Kwalitan is een computerprogramma dat speciaal voor kwalitatief onderzoek is ontwikkeld. Het basisprincipe is de invoer van eenheden waaraan zelf geformuleerde codes worden gekoppeld. De eenheid van analyse is een segment, dat wil zeggen een stuk tekst van het document, interview, observatieverslag, dat volgens de onderzoeker een eenheid vormt. Aan de hand van de codes wordt gezocht naar belangrijke relaties tussen de verschillende eenheden, om zo tot theorievorming te komen (zie voor codes Kwalitan en voorbeeldinterview bijlagen 2 en 3).

3. RESULTATEN

Dan volgen nu de belangrijkste resultaten van het onderzoek. Allereerst wordt een korte beschrijving van de onderzochte groepen gepresenteerd. Het gaat hier om informatie over het opleidingsniveau, beroepssectoren, omgang met Nederlanders of landgenoten en de binding met het land van herkomst. Hierna zal nader uitleg gegeven worden omtrent de verschillende soorten informatieve media die de onderzochten gebruiken. Hierbij wordt vooral gekeken naar verschillen in mediagebruik qua leeftijd, etniciteit en opleiding. Vervolgens komen de motieven van het mediagebruik aan bod en de onderwerpen waarin men geïnteresseerd is. Tenslotte zullen in de laatste twee paragrafen van dit hoofdstuk respectievelijk het oordeel en de wensen van de onderzochten ten opzichte van de Nederlandse media behandeld worden. Specifieke aandacht zal gevestigd worden op de krant als informatiemedium.

3.1 Beschrijving groepen: algemene informatie

Het opleidingsniveau van de jongeren betreft een breed scala aan onderwijsvormen: VBO, MAVO, HAVO, VWO, MBO en HBO. In de volgende tabel wordt het opleidingsniveau van de jongeren per etnische groep weergegeven. Uit de data zal onder meer blijken dat vooral de genoten opleiding een indicator is voor mediagebruik- en beleving.

Tabel 2: Opleidingsniveau groep 15-20 jaar

Opleidingsniveau	MA	TU	SU	AN/AR
MAVO/VBO	13	7	6	0
MBO	6	5	1	3
HAVO/VWO	9	12	19	3
HBO	0	0	1	3

Het opleidingsniveau van de volwassen sleutelpersonen was in de meeste gevallen hoog, vanwege de brede kennis die ze over de behandelde etnische groep moesten hebben. De sleutelpersonen waren in de volgende sectoren werkzaam: educatieve sfeer (schooladviesdienst, docent, orthopedagoge); commerciële sfeer (marketing, management, verzekeringen, uitzendbranche); zorgsfeer

(welzijnswerk, ouderenzorg, vrouwenoverleg); media (journalistiek) en de overheid (politie).

Wat de omgang met Nederlanders betreft blijkt dat de meeste jongeren met zowel Nederlandse als allochtone jongeren omgaan. Zij komen op deze manier direct in contact met de Nederlandse gewoonten en gebruiken. Hun binding met het land van herkomst is dan ook beduidend minder sterk dan van de volwassen allochtonen. Bij Turkse jongeren is de band met het land van herkomst nog het meest aanwezig. Zij gaan dan ook bijna elk jaar nog op vakantie naar Turkije. Volwassen allochtonen gaan nog wel veel met landgenoten om. Het contact met mensen uit het eigen land is onder de oudere volwassenen het sterkst, dit geldt voor alle etnische groepen. De groep Marokkanen en Surinamers van 20 tot 40 jaar gaan, in vergelijking met andere groepen, het meest frequent met Nederlanders om, zowel in hun vrije tijd, als in de werksfeer. Dit komt ook tot uitdrukking in hun binding met het herkomstland: deze is bij deze twee groepen het minst sterk. Het land van herkomst wordt voornamelijk als vakantieland gezien dat men heel af en toe eens bezoekt. Voor de andere groepen geldt dat de binding met het land van herkomst nog wel groot is, wat onder andere tot uitdrukking komt in regelmatig contact met familie en vrienden in het thuisland en frequent bezoek aan het herkomstland, soms zelfs meerdere malen per jaar.

3.2 Informatief mediagebruik

3.2.1 TV: het belangrijkste informatieve medium

TV is en blijft het belangrijkste informatieve medium voor allochtonen: dat is zo voor alle leeftijden en etnische groepen.

Sleutelpersoon, Marokkaan (20-40):

'Allochtonen kijken veel naar TV. Dat is iemand, een vriend die je thuis hebt.'

Bij de **jongeren** (15-20) gaat het vooral om de Nederlandse zenders. Toch worden informatieve televisieprogramma's niet systematisch bekeken. De meeste programma's komen ze al zappend tegen en het hangt van het onderwerp af of ze blijven hangen. Dit geldt ook voor actualiteitenprogramma's. Actualiteitenprogramma's worden alleen bekeken als ze toevallig een onderwerp tegenkomen waarin ze geïnteresseerd zijn. Ze gaan er niet echt voor zitten. Vaak worden deze programma's (Nova, Netwerk, 2Vandaag) saai en langdradig bevonden.

Groepsgesprek, Surinamers (15-20):

'Dat zijn meestal van die saaie programma's, praatprogramma's, mensen met een stropdas. Daar val je gewoon bij in slaap.'

Het journaal daarentegen willen ze toch wel regelmatig zien om op de hoogte te blijven van de belangrijkste gebeurtenissen in de wereld. Vooral het RTL4-journaal en het Actienieuws op SBS6 blijken populair. Turkse jongeren kijken ook geregeld naar het nieuws op de Turkse zenders. Zij willen een breder beeld krijgen van de gebeurtenissen in Turkije, door niet alleen het Nederlandse nieuws te volgen, maar ook het nieuws via de Turkse media.

Groepsgesprek, Turken (15-20):

'Als ik naar het nieuws kijk, en ik zie iets over Turkije, wat er gebeurd is, dan zap ik gewoon gelijk naar een Turks kanaal, dan wil ik gewoon meer informatie over de gebeurtenis, nou ja, meestal.'

Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse jongeren volgen het nieuws niet via de eigen media. Veel Marokkaanse jongeren hebben problemen met de Arabische taal die op de meeste Marokkaanse zenders wordt gesproken. Deze taal kunnen ze niet volgen, omdat veel Marokkanen in Nederland Berber in plaats van Arabisch spreken. Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse jongeren kunnen vanwege het ontbreken van eigen televisiezenders helemaal geen journaal uit het herkomstland bekijken. Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse jongeren vernemen de meeste informatie uit het herkomstland dan ook via familieleden of andere intermediaire kaders, maar niet via de media.

Algemeen zijn allochtone jongeren wat hun mediagebruik betreft Nederlands georiënteerd. Dit komt tot uiting in hun kennis van het Nederlandse tv-aanbod. Als ze zelf mogen kiezen, kijken ze **vaak niet** naar zenders uit het herkomstland. Tenzij er **sport** is die in Nederland niet wordt uitgezonden. Dit geldt vooral voor Turkse jongeren. Zij kijken voornamelijk naar de Turkse commerciële zenders; de staatszender TRT wordt als saai bevonden. Zij kijken dan vaak met hun ouders mee. Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse jongeren zijn wat televisie betreft geheel georiënteerd op de Nederlandse media, vanwege het ontbreken van eigen televisiezenders. Er wordt veel gekeken naar soaps, series, films, sportprogramma's en muziekzenders (TMF, MTV en The Box). Het kijkgedrag van Surinaamse, Antilliaanse/Arubaanse en, in iets

mindere mate, Marokkaanse jongeren wijkt dan ook weinig af van dat van Nederlandse jongeren. Alleen Turkse jongeren zijn hierop een uitzondering: zij geven blijk van een grote interesse in Turkse televisiezenders.

Groepsgesprek, Surinamers (15-20):

'We doen eigenlijk niks aparts in vergelijking met wat andere Nederlandse jongeren doen. Nooit echt van, oh, ik ben Surinaamse, ik ga een Surinaamse zender beluisteren of krant lezen. Dat interesseert ons niet zoveel. Het is meer toch, ja, Nederlands allemaal.'

Bij de **volwassenen** kunnen, duidelijker dan bij de jongeren, media-gebruikspatronen aan etnische groepen gekoppeld worden. Ook tekenen zich naargelang van de leeftijd specifieke attitudes t.a.v. media af. Hierop wordt hieronder ingegaan. Andere factoren die een rol spelen bij de mediumkeuze zijn het media-aanbod enerzijds (bv. ruim buitenlands aanbod voor de Turken, zie par. 1.3) en de band met het herkomstland anderzijds: hoe sterker die band (dit is bij ouderen vooral het geval), hoe meer tijd wordt besteed aan buitenlandse media. Hoe losser die band (bv. Marokkaanse en Surinaamse jonge volwassenen, in mindere mate bij Turkse jonge volwassenen), des te meer aandacht uitgaat naar de Nederlandse media.

Sleutelpersoon, Marokkanen (20-40):

'Hoe ouder je bent, hoe meer verlangen je hebt naar je vaderland.'

Bij de jonge volwassenen (20-40) kijken de Turken vooral naar zenders uit het herkomstland, terwijl de Marokkanen vooral naar Nederlandse zenders kijken. De buitenlandse media worden door deze laatste groep als aanvullend gebruikt, om bepaalde informatie vanuit een andere invalshoek te kunnen beoordelen.

De oudere volwassenen (40-60, zowel Turken als Marokkanen) kijken vooral naar zenders uit het herkomstland. Turkse ouderen kijken veel naar TRT (in tegenstelling tot jongeren) en andere Turkse satellietzenders. Ook worden de uitzendingen van de Nederlandse Moslim Omroep (NMO) zeer interessant bevonden. Vanwege het ontbreken van een uitgebreid media-aanbod voor Surinamers en Antillianen/Arubanen maken deze groepen (zowel 20-40 als 40-60) voornamelijk gebruik van de Nederlandse media. Toch blijkt, vooral onder de Antillianen/Arubanen, behoefte aan een eigen radio- of televisiezender.

Sleutelpersoon, Antillianen/Arubanen (20-40):

'Ik hoop dat er in de toekomst een zender komt waar je ook bijvoorbeeld meer direct iets kan ontvangen vanuit de Antillen. Dat hoop ik echt. Wij hebben ook zoiets van: 'ja, net zoals alle andere buitenlanders die hier wonen, zij kunnen ook iets van hun eigen land of taal horen of zien op tv. Dat willen wij ook.'

Opvallend is dat de Marokkaanse (vnl. hoog opgeleide) jonge volwassenen qua buitenlandse TV-zenders geen genoegen nemen met de Marokkaanse of Arabische zenders alleen. Drie belangrijke redenen worden hiervoor aangegeven:

- Hun blik op actualiteiten reikt verder dan Marokko alleen: voor hen omvat buitenlandse TV o.m. TV5, MBC, Spaanse TV, France 2, CNN, BBC, etc... om op de hoogte te blijven over wat in Marokko en daarbuiten gebeurt.
- Het taalaspect is een belangrijke factor: dit heeft te maken met de regio waaruit Marokkanen vandaan komen (het RIF-gebergte) en de taal die daar wordt gesproken (Berber).
- Er bestaat een link tussen de Marokkaanse nieuwsmedia en de Marokkaanse overheid: nieuws in Marokko wordt als (nog) niet vrij van de overheid gezien en daarom niet betrouwbaar bevonden

3.2.2 Informatieve media naast tv

Hoewel de **krant bij jongeren** toch een zekere status geniet, worden vooral de nadelen van de krant opgesomd: de krant moet je halen (er is geen abonnement in de meeste allochtone gezinnen), lezen is niet leuk maar moeilijk, de krant laat dingen niet zien, is saai, en de krant vereist gewoontevorming. De krant heeft onder allochtone jongeren duidelijk te maken met een imagoprobleem. Dit is ook het geval bij Nederlandse jongeren: qua mediatijdsbesteding brengen Nederlandse jongeren gemiddeld de meeste tijd door met televisiekijken (114 min./dag), gevolgd door muziek beluisteren via de radio (54 min./dag) en eigen cd's en cassettes (45 min./dag). Van de printmedia besteedt men 22 min./dag aan het lezen van boeken en slechts 6 min./dag aan het lezen van kranten (Beentjes et al., 1999). Onder de door ons onderzochte allochtone jongeren is het opvallend dat de krant **wel** ter hand wordt genomen **wanneer men hongert naar informatie** (bv. Bijlmerramp, Kosovo). Een krant uit het herkomstland wordt zelden gelezen, het lezen van informatie over het herkomstland interesseert ze maar weinig.

Groepsgesprek, Surinamers (15-20):

‘Wat je nodig hebt, hoor je van familie en vrienden gewoon onderling’

De radio wordt alleen beluisterd voor muziek (Radio 538, Sky Radio). Enkele Antilliaanse en Arubaanse jongeren luisteren naar Q-radio (een multicultureel radiostation, uitgezonden vanuit een treinstel in Zutphen) voor muziek uit eigen land. Veel allochtone jongeren blijken een uitgesproken voorkeur te hebben voor muziek uit eigen land, maar deze muziek wordt voornamelijk beluisterd via cd's en cassettes en niet via de radio.

Qua tijdschriften worden af en toe Nederlandse tijdschriften gelezen bij vrienden. Het gaat dan om sporttijdschriften (Voetbal International), jongerentijdschriften (Hitkrant, Break Out), en een meidenblad als Yes. Jongeren maken wel veel gebruik van video, voornamelijk voor het bekijken van films. Enkele Surinaamse jongeren van Hindoestaanse afkomst geven aan veel naar Hindoestaanse films te kijken, maar meestal gaat het om Engelse films met Nederlandse ondertiteling. Allochtone jongeren maken verder regelmatig gebruik van het internet, vaak in verband met opdrachten voor school.

Groepsgesprek, Antillianen/Arubanen (15-20):

‘Wij werken op school veel in projectgroepen en voor alles heb je internet nodig.’

Antilliaanse en Arubaanse jongeren gebruiken internet ook om informatie over hun herkomstland op te zoeken. Ze lezen dan de Antilliaanse/Arubaanse krant op het internet. Hieruit blijkt toch een zekere interesse voor de gebeurtenissen die zich op de Nederlandse Antillen en Aruba afspelen.

In een aantal gevallen gaat het om Antilliaanse en Arubaanse jongeren die naar Nederland zijn gekomen om te studeren. Zij zijn opgegroeid in het land van herkomst en verblijven nog niet zo lang in Nederland. De binding met het thuisland is hierdoor nog sterk aanwezig.

In tegenstelling tot de jongeren, worden bij de **volwassenen geen negatieve oordelen** over het medium krant uitgesproken. Wel wordt duidelijk dat meer incidenteel wordt gelezen; de krant wordt gehaald of gelezen op school (bij de jonge volwassenen) of in de bibliotheek. Een abonnement blijkt niet gebruikelijk, hooguit in groepsverband:

Sleutelpersoon, Antillianen/Arubanen (40-60):

'Als ik goed naar de doelgroep kijk, valt mij op dat ze op de Nederlandse kranten geen abonnement hebben, ze kopen meer los-vast. De mensen abonneren zich niet snel, maar ze kopen sneller een los exemplaar dan dat ze echt een abonnement hebben, of ze doen het in groepsverband. Ik denk dat men in groepsverband wel geabonneerd is, omdat de prijzen heel hoog zijn eigenlijk en een krantenabonnement heeft bij die mensen geen prioriteit.'

Turkse jonge volwassenen blijken vooral Turkse kranten lezen, terwijl Marokkaanse jonge volwassenen zowel Nederlandse als buitenlandse kranten raadplegen. Bij de oudere volwassenen houden zowel de Turken als de Marokkanen het op kranten uit het herkomstland. Antillianen/Arubanen (vooral de ouderen) lezen ook regelmatig een eigen krant, deze worden dan vaak in Nederland gemaakt. Surinamers zijn minder gericht op het lezen van informatie over het herkomstland, maar luisteren liever naar de radio om aan dergelijke informatie te komen. Dit bleek ook al uit de resultaten van de Veldkampstudies. In de randstad luistert men veel naar Surinaamse radiozenders (vooral Hindoestanen, zowel jongeren als ouderen) en buiten de randstad gaat het vaak om lokale zenders met programma's voor Surinamers. Door de Antillianen/Arubanen wordt ook wel naar de informatieve radiozenders met betrekking tot het herkomstland geluisterd, maar vaak vindt men het tijdstip van uitzending ongunstig. Men noemt hier bijvoorbeeld het radio-programma Tambu op radio 5, dat uitgezonden wordt op zaterdagavond van zeven tot acht uur. Vaak is men dan niet thuis. Ook wordt het programma soms saai bevonden, vanwege de overdaad aan informatie en de minieme hoeveelheid muziek.

Sleutelpersoon, Antillianen/Arubanen (20-40):

'Dat (Tambu) is echt meer nieuws. En af en toe draaien ze wel een plaat, maar dat is toch een beetje saai. Er moet ook een beetje pit in zitten. Want je kan ook alleen maar nieuws, nieuws, nieuws vertellen, maar dan op een gegeven moment willen ze ook een beetje shownieuws luisteren, en ook de nieuwe platen van Aruba...'

Een andere radiozender die wel eens beluisterd wordt met als doel informatie uit het herkomstland te ontvangen, is Q-radio. Maar de meeste allochtonen blijken toch voornamelijk naar de radio te luisteren vanwege de muziek, en niet vanwege de behoefte aan informatie. Van internet wordt door de volwassen allochtonen nog

niet veel gebruik gemaakt: enkel dié allochtonen met een hogere opleiding en een goede baan maken van internet gebruik. Het internetgebruik onder allochtone jongeren en jonge volwassenen groeit gestaag (bijv. via school, kantoor).

Allochtonen geven onderling veel informatie omtrent het herkomstland aan elkaar door: de intermediaire kaders blijken opnieuw van groot belang. De telefoon is hiervoor een belangrijk instrument. De telefoon wordt zelfs vaak als belangrijkste middel genoemd om dergelijke informatie te verkrijgen. De media komen wat dit soort informatie betreft meestal op de tweede plaats. Men telefoneert met familie en vrienden in Nederland en in het herkomstland. Ook wordt tijdens verschillende ontmoetingsgelegenheden veel informatie uitgewisseld (in cafés, koffiehuisen en tijdens familie- en vrouwenbijeenkomsten). Het gaat dan niet alleen over informatie uit het herkomstland, maar over verschillende onderwerpen die de mensen bezighouden.

Sleutelpersoon, Surinamers (40-60):

‘Wanneer men informatie zoekt, is men sterk aangewezen op de eigen intermediaire kaders en mensen die in de eigen kring over bepaalde informatie beschikken.’

Sleutelpersoon, Marokkanen (40-60):

‘Ik denk dat de telefoon ook een middel is om informatie te krijgen. Ik denk ook gesprekken, bijeenkomsten, ontmoetingen zoals in een café of op de markt. Of zoals ik merk bij veel allochtonen, bijvoorbeeld op stations waar veel drukte is, waar mensen elkaar ontmoeten en praten met elkaar, of wat ze in moskeeën doen, dan praten ze met elkaar. Dat zijn de plaatsen waar de mensen elkaar ontmoeten. Iedereen heeft zijn eigen onderwerpen. Je hebt het niet voor niets over huisvesting en studiefinanciering, omdat dat dingen zijn waar je dagelijks mee te maken hebt.’

3.3 Motieven mediagebruik

Jongeren maken, zoals gezegd, voornamelijk gebruik van de Nederlandse media. Uit de groepsgesprekken is gebleken dat de meesten de Nederlandse taal uitstekend beheersen. De Nederlandse radio wordt beluisterd voor muziek, en de Nederlandse televisie voornamelijk voor sport, films, amusement (soaps, spelshows e.d.) en tevens muziek (TMF, MTV en The Box). Ook wordt regelmatig het

journaal voor het laatste belangrijke nieuws bekeken. Turkse jongeren lezen af en toe een Nederlandse krant om zich de Nederlandse taal beter eigen te maken. Nederlandse tijdschriften worden vooral gelezen voor roddels, sport en muziek.

Als allochtone jongeren van de buitenlandse media gebruik maken, doen ze dit om op de hoogte te blijven van wat er in het herkomstland gebeurt.

Groepsgesprek, Turken (15-20):

'...daar zijn je meeste familieleden en zo, dus daarom lees je daarin. Maar je leest ook over Nederland natuurlijk, want daar leef je.'

Andere belangrijke motieven voor buitenlands mediagebruik zijn: om films te bekijken die in Nederland niet te zien zijn, om sport te bekijken of om muziek uit eigen land te horen. Bij Marokkanen en Turken gaat het dan voornamelijk om het kijken naar commerciële tv-zenders. Maar er zijn ook Marokkaanse jongeren die het Arabisch, dat op veel Marokkaanse zenders gesproken wordt, niet begrijpen. Zij kunnen alleen Berber spreken, en kijken daarom weinig naar de Marokkaanse tv-zenders. Dit geldt ook voor Marokkaanse kranten. Surinamers en Antillianen/Arubanen maken qua buitenlandse media het meest gebruik van de radio, voornamelijk voor het beluisteren van muziek. Maar herkenning speelt ook hier weer een rol:

Groepsgesprek, Surinamers (15-20):

'Dat is eigenlijk wel grappig, ze vertellen de hele tijd van die Surinaamse moppen, die zijn wel om te lachen. Dat hoor je niet meer zo vaak. Ik heb negen jaar in Suriname gewoond, en je komt in één keer hier heen, ik woon hier nu zeven jaar, en dan na zeven jaar die moppen weer horen, dat is wel tof.'

Als we nu het mediagedrag van de verschillende etnisch-culturele groepen bestuderen, dan valt op dat het vooral de Turkse jongeren zijn die gebruik maken van de buitenlandse media. Hun binding met het land van herkomst is nog vrij sterk en zij hebben geen problemen om de Turkse taal te volgen. Zij gaan ook nog geregeld met vakantie naar Turkije om familie te bezoeken.

Wat de **volwassenen** betreft, worden de **Nederlandse media** geraadpleegd omwille van de geboden informatie, de nieuws- en actualiteitswaarde.

Sleutelpersoon, Marokkaan (20-40):

'Je kiest sowieso meer voor de Nederlandse media, omdat je in de Nederlandse samenleving leeft.'

Hoewel nog in een zeer pril stadium, beginnen jonge volwassenen de Nederlandse kranten via het Internet te lezen. Internet komt steeds meer aan bod, vooral bij studerenden en jonge volwassenen met een hogere opleiding. Via het internet leest men ook vaak kranten uit het land van herkomst. Op deze manier kunnen snel de belangrijkste 'headlines' uit het eigen land gelezen worden, zonder dat men hiervoor de krant zelf hoeft open te slaan. Het doelgericht gebruik van Nederlandse kranten valt op: de krant wordt gelezen om sociaal handelen, functioneren in Nederland te verbeteren. De checkfunctie van de Nederlandse media t.o.v. de buitenlandse n.a.v. crisis-momenten (Bijlmerramp, Öcalan) wordt ook meerdere malen aangehaald.

Sleutelpersoon, Marokkanen (40-60):

'Dit is juist een manier voor mij om te vergelijken, om te kijken in hoeverre men daar een ander standpunt inneemt en of inderdaad die informatie juist is of niet. Anders heb ik geen recht van spreken. Dat houdt mij wel bezig. Hoe kijkt men hier, wat is hier de publieke opinie. En dat wordt weergegeven in het nieuws hier, want het wordt ook daardoor bepaald.'

Antillianen en Arubanen kijken voornamelijk naar de Nederlandse televisie vanwege het verstrooiingselement. Nederlandse kranten worden niet veel gelezen.

De media uit herkomstland of in de moedertaal worden gehanteerd voor zowel informatie als vanuit gevoelens van verbondenheid en nostalgie. Vooral Turken kijken veel naar de 'eigen' media, omdat er in de Nederlandse media te weinig onderwerpen worden behandeld die de Turken aanspreken. Dit blijkt een belangrijk struikelblok voor veel allochtonen: **ze herkennen zichzelf te weinig in de Nederlandse media**, en hebben daarom behoefte aan eigen media waarmee ze zichzelf wél kunnen identificeren. Een andere reden waarom vooral veel oudere Turken en Marokkanen gebruik maken van de buitenlandse media is omwille van de taal. Zij beheersen de Nederlandse taal niet goed, en maken daarom voornamelijk gebruik van de media in de eigen taal.

3.4 Onderwerpen in de media

3.4.1 Onderwerpen die belangrijk worden bevonden

Bij de **jongeren** worden, ongeacht de etnische groep waartoe ze behoren, de volgende onderwerpen vaak genoemd waarin men geïnteresseerd is: sport, sensationeel nieuws (misdaad, aardbevingen), nieuws uit de eigen buurt, nieuws over de eigen etnische groep of over het moederland, muziek en het weer. Deze interesse voor allerlei nieuwsitems moet toch enigszins worden gerelativeerd: uit eerder onderzoek bij autochtone Nederlandse jongeren is gebleken dat er wel interesse is voor allerlei onderwerpen, in het interview zijn ze er soms ook van overtuigd dat ze gaan kijken, maar in de praktijk komt het er niet van, omdat ze al een kijkgewoonte hebben waarin voor de meesten herkenbaar amusement centraal staat. Dit is vergelijkbaar met het gedrag van de oudere allochtonen: men blijft vastzitten aan de bekende soaps en shows. Alleen als men al zappend wat tegenkomt wat de interesse wekt, blijft men kijken. Jongeren vinden ook dat ze zichzelf te weinig terugzien in informatieve programma's. Vaak worden juist journaals en actualiteitenprogramma's saai bevonden, omdat deze programma's qua taalgebruik, onderwerpen en stijl teveel op volwassenen gericht zijn.

Bij de **volwassenen** kunnen verschillende klemtonen naargelang van etnische groep en leeftijd worden vastgesteld.

Bij de **jonge volwassenen** worden de volgende interessegebieden het vaakst genoemd:

- *Marokkanen*: Nederlandse politiek, internationale politiek, lokaal nieuws, nieuws herkomstland, onderwijs, opvoeding kinderen, sport
- *Turken*: sport, informatie herkomstland, Nederlandse politiek, onderwijs
- *Surinamers*: sport, informatie herkomstland, onderwijs, opvoeding kinderen
- *Antillianen/Arubanen*: sport, lokaal nieuws, informatie herkomstland, overig binnenlands nieuws, Nederlandse politiek, misdaad

Belangrijkste onderwerpen voor de **oudere volwassenen**:

- *Marokkanen*: informatie herkomstland, lokaal nieuws, Nederlandse politiek, sport

- *Turken*: informatie herkomstland, religie, shownieuws, Nederlandse politiek, sport
- *Surinamers*: informatie herkomstland, lokaal nieuws, Nederlandse politiek, religie
- *Antillianen/Arubanen*: informatie herkomstland, sport, lokaal nieuws, misdaad, shownieuws

Door alle groepen wordt informatie uit het herkomstland als belangrijk ervaren, maar door de ouderen wel meer dan door de jongeren. Religie wordt door de ouderen vaak wel belangrijk gevonden, maar wordt vaak niet via de media beleefd. Jonge volwassenen zijn beduidend minder geïnteresseerd in religie. Religie op televisie wordt door de jonge volwassen Marokkanen zelfs als saai ervaren:

Sleutelpersoon, Marokkanen (20-40):

'Wat uitgezonden wordt, wordt niet bekeken. Men vindt het saai. Een discussie over religie kan wel, maar dan niet over het al dan niet dragen van een hoofddoek, of een lange of korte broek. Dit zijn heel oppervlakkige thema's.'

Bij alle allochtone groepen blijkt een verschil in interesse aan de hand van opleiding. Hoger opgeleiden zijn bijvoorbeeld veelal geïnteresseerd in politiek, zowel internationaal als Nederlands, en lager opgeleiden zijn vooral geïnteresseerd in sport en shownieuws. Vrijwel geen interesse gaat uit naar milieu (evenmin een topic in het land van herkomst) en financieel nieuws (te saai gebracht, men heeft toch geen geld om te beleggen e.d.). Veel Antillianen en Arubanen zijn voornamelijk geïnteresseerd in onderwerpen die henzelf aangaan. Zodra het over de Antillen of Aruba gaat in de Nederlandse media, wordt hun interesse gewekt. Maar over het algemeen reikt de interesse niet veel verder dan de eigen groep.

Sleutelpersoon, Antillianen/Arubanen (40-60):

'Kijk, soms is het zo dat men uit gewoonte gaat kijken, wat is er vandaag? Interesseert het hen niet, dan schakelen ze weer over, dan zappen ze weer naar een andere zender. Maar als ze weten dat er hot items komen, dan kijken ze wel. Zeker als het hun eigen groep betreft, dan kijken ze wel.'

Van de vier onderzochte allochtone groepen blijken de Antillianen/Arubanen het minst geïnteresseerd in politiek, zowel internationaal

als nationaal. 'Zware' thema's worden meestal in de media vermeden, het draait om gezelligheid. Er worden binnen deze groep dan ook veel amusementsprogramma's bekeken, zoals spelshows.

Sleutelpersoon, Antillianen/Arubanen (20-40):

'Wij zijn mensen die meer gebaseerd zijn op gezelligheid, leuke dingen, niet al te zware kost. De ellende liever niet, ja, wij houden heel erg veel van gezelligheid.'

De thema's onderwijs en opvoeding van kinderen worden voornamelijk door Turken en Marokkanen belangrijk gevonden, door zowel ouderen als jongeren. Voor Surinamers en Antillianen/Arubanen zijn deze onderwerpen minder belangrijk, hoewel ze wel gericht zijn op prestaties: leren en een goed diploma halen. Maar onderwerpen met betrekking tot onderwijs en opvoeding worden niet direct in de media gezocht, terwijl dit bij Marokkanen, en vooral Turken wel het geval is.

We geven de onderwerpen die door de respondenten belangrijk worden gevonden in tabel 4 weer (zie volgende pagina).

De onderwerpen 'muziek' en 'het weer' zijn in deze tabel niet in de lijst van onderwerpen opgenomen, omdat de nadruk in dit onderzoek ligt op nieuwsitems. Maar uit de gesprekken met de jongeren is gebleken, dat deze onderwerpen door jongeren wel zeer belangrijk worden bevonden. Deze onderwerpen wilden we daarom niet onvermeld laten.

3.4.2 Onderwerpen die gemist worden in de Nederlandse media

De vraag naar informatie uit het herkomstland is groot onder de vier etnisch-culturele groepen. Dit is dan ook het onderwerp dat het meest gemist wordt in de Nederlandse media, door zowel jongeren als volwassenen. Andere onderwerpen die door jongeren gemist worden, zijn: onderwijs, thema's die betrekking hebben op jongeren en op cultuur, muziek en sport uit het herkomstland. Enkele Arubaanse jongeren merken op dat informatie over de Antillen/Aruba altijd over Curaçao gaat en bijna nooit over Aruba. Dit zouden ze graag anders zien.

Vanwege de grote interesse voor informatie uit het land van herkomst, en het gemis hiervan in de Nederlandse media, maken veel allochtonen in Nederland gebruik van de eigen buitenlandse media,

Tabel 4: Belangrijke onderwerpen per etnische groep en per leeftijdsgroep

Belangrijke Onderwerpen	Marokkanen			Turken			Surinamers			Antillianen/Arubanen		
	15-20	20-40	40-60	15-20	20-40	40-60	15-20	20-40	40-60	15-20	20-40	40-60
Lokaal nieuws	++	++	++	++	+	+	+	++	++	++	++	++
Regio. nieuws	++	+	+	++	+	+	+	+	+	+	+	+
Ned. politiek	+	+++	++	+	++	++	o	+	++	o	+	o
Sport	+++	+	++	+++	+++	+	++	+++	+	+++	+++	++
Info. herk. land	+	++	+++	+++	+++	+++	++	+++	+++	++	+++	+++
Int. politiek	+	+++	+	+	+	o	+	o	o	o	+	o
Financ. nieuws	+	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
Misdaad	+++	o	o	++	o	o	+++	o	o	+++	++	++
Overig binnenlands nieuws	+	+	+	o	+	o	o	+	+	o	++	o
Onderwijs	+	++	o	+	++	+	+	++	o	o	o	o
Milieu	+	o	o	+	o	o	+	o	o	+	o	o
Opvoed. kind.	o	++	o	o	+	o	o	++	o	o	+	o
Shownieuws	o	o	+	o	+	++	o	+	++	++	+	++
Religie	o	o	+	o	o	++	o	+	++	o	o	+
o = onderwerp wordt <i>niet zo belangrijk</i> gevonden + = onderwerp wordt <i>belangrijk</i> gevonden ++ = onderwerp wordt <i>heel belangrijk</i> gevonden +++ = onderwerp wordt <i>het meest belangrijk</i> gevonden												

vooral ouderen. De eigen buitenlandse media worden ook veel geraadpleegd voor informatie over **sport uit het herkomstland**, een thema dat ook erg gemist wordt in de Nederlandse media. Een Marokkaanse informant (20-40) was ronduit verontwaardigd dat tijdens het WK voetbal de wedstrijd Marokko-Schotland niet uitgezonden werd door de NOS.

Sleutelpersoon, Marokkaan (20-40):

'Voor zover ik weet in mijn omgeving zijn wij 100 procent Oranje, ik krijg meteen het Oranje-gevoel – maar we hebben ook nog een oma en een opa in Marokko, we hebben daar onze wortels liggen en dat moet je niet ontkennen. We vinden het ook heel leuk als we naar het Marokkaanse elftal kunnen kijken. Toen belde ik naar de nos, ik was nog nooit zo brutaal, ik heb die man uitgelegd dat ik het niet slim vind dat er geen rekening met ons wordt gehouden of dat er zelfs niet wordt gedacht aan de vele Marokkanen die in Nederland wonen...'

Marokkanen en Turken verwerven veel informatie uit het herkomstland door te kijken naar Turkse en Marokkaanse zenders via schotelantennes. Surinamers en Antillianen/Arubanen hebben deze mogelijkheid niet en maken daarom vaker gebruik van het internet om deze informatie te verkrijgen. Onder Antillianen en Arubanen is er wel behoefte aan een eigen televisiezender vanuit het herkomstland. Allochtonen hebben echter niet alleen behoefte aan meer informatie uit het herkomstland, maar missen ook informatie omtrent de multiculturele samenleving in Nederland, en over de positie van allochtonen in Nederland. Hier vloeit weer uit voort dat de mensen zichzelf te weinig herkennen in de Nederlandse media.

Sleutelpersoon, Turken (20-40):

'Ik mis het onderwerp interculturele samenleving in Nederland. Deze wordt vooral vanuit één kant bekeken en meestal heel beperkt geïnterpreteerd. Interculturele samenleving houdt meer in dan alleen maar af en toe folkloristische gebeurtenissen.'

Als er al over de allochtone gemeenschap bericht wordt, dan wordt dit gedaan door Nederlandse journalisten die niet thuis zijn in het thema en/of die putten uit beperkte informatiebronnen.

Sleutelpersoon, Turken (20-40):

'Als ik een voorbeeld mag noemen: een Nederlandse vrouw schrijft daarover zonder daar onderzoek over gedaan te hebben. Zij heeft een

aantal vrienden die lid zijn van de PKK en die zijn dan haar enige informatiebron. Ze kent niet eens de Koerden, de Turkse gemeenschap, het Turks-Koerdisch probleem. Ze kent de geschiedenis niet. Ik denk dat dit veelvuldig voorkomt, ook bij andere journalisten. Ik vind dat de media neutraal moeten zijn, de feiten weergeven, niet de eigen visie als nieuws naar buiten brengen onder het mom van vrijheid van journalistiek en democratie. De Turkse gemeenschap meent dat als dergelijke berichtgeving negatieve consequenties kan hebben voor hun kinderen, dat ze dan die media liever negeren. De Nederlandse media zijn te wit: het witte produkt komt niet over bij de allochtonen. De consumenten kennen een grote variëteit. Het zou veel beter zijn dat er meer allochtone journalisten werken voor kranten, zowel regionale als landelijke kranten. Dat zou meer allochtonen aanzetten om ook de journalistiek in te stappen. Nu is er geen herkenning.'

Een programma als **Paspoort** bleek erg in de smaak te vallen bij Marokkanen en men vindt het dan ook erg jammer dat dit programma van de buis verdwenen is.

Sleutelpersoon, Marokkanen (20-40):

'Paspoort was ook voor de tweede generatie – diegenen die hier geboren en getogen zijn – heel leuk, want er werd toen ook nog een soort Sesamstraat uitgezonden dat iedereen kon volgen. Dat was een goed programma voor de kinderen om de taal te leren (in het Arabisch, Nederlands ondertiteld). Ook voor de volwassenen was het leuk om het Nederlands te leren.'

Sleutelpersoon, Marokkanen (40-60):

'Paspoort was een programma dat ze heel leuk vonden, vooral omdat het in de eigen taal werd uitgezonden en iedereen dat kon volgen.'

Twee andere onderwerpen die gemist worden, vooral door de Turkse gemeenschap, zijn onderwijs en opvoeding. Men voelt zich onzeker over de opvoeding van de kinderen, vanwege de andere normen en waarden waar de kinderen hier in Nederland mee te maken krijgen. Ook is er veel behoefte aan praktische informatie. Veel allochtonen met een laag inkomen hebben richtlijnen nodig omtrent huisvesting, uitkeringen, werk etc. Het zijn nu vooral de kinderen die hun ouders wegwijzen maken binnen de Nederlandse samenleving, omdat zij de Nederlandse taal machtig zijn. Een Surinaamse informante (40-60) merkte op dat er in de media te weinig aandacht wordt besteed aan mode voor zwarte mensen. Jonge Surinamers blijken hier behoefte

aan te hebben. Het modebeeld op televisie en in tijdschriften is nu nog bijna geheel gericht op mensen met een blanke huidskleur.

3.5 Verkozen infokanalen

De informatievoorziening naar allochtonen toe is in Nederland nog niet optimaal. Er wordt nog te weinig rekening gehouden met de wensen van de allochtone mediagebruiker. Deze ontevredenheid volgt onder andere uit het gemis van praktische informatie en informatie uit het herkomstland. Er zijn wel initiatieven geweest om de informatievoorziening te verbeteren, maar deze blijken soms moeilijk realiseerbaar vanwege een gebrek aan financiële middelen

Sleutelpersoon, Turken (20-40):

'We hebben zelf destijds een keer een Turkstalig blad uitgebracht voor de Zaanstreek en omstreken. En daar bereikten we wel een aantal mensen mee. Dat is op een gegeven moment doodgebloed, omdat daar geen geld voor vrijkwam. Het was een vrijwilligers-initiatief en zonder geld red je het niet.'

Televisie is volgens de respondenten het meest geschikte medium om allochtonen te bereiken. Televisie heeft immers het grootste bereik, zowel onder lager als hoger opgeleiden. Een discussieprogramma met voor allochtonen relevante thema's zou een goede mogelijkheid zijn om allochtone kijkers te trekken. Allochtonen moeten dan wel zelf aan het woord komen, om zo de eigen visie omtrent het thema kenbaar te kunnen maken. Maar deze sprekers dienen zorgvuldig gekozen te worden. Goede deskundigen moeten hun mening kunnen verkondigen, en geen vertolkers van extreme standpunten. Een informatief programma voor allochtonen moet verder niet te saai zijn, en de herkenbaarheid moet gestimuleerd worden (eigen taalgebruik, rekening houdend met eigen normen en waarden). Andere mogelijke vormen van informatievoorziening zijn voorlichtingsbijeenkomsten in buurthuizen. Hierbij wordt vooral het interactieve karakter van voorlichtingsbijeenkomsten gewaardeerd. De mogelijkheid tot het stellen van vragen wordt genoemd als een voordeel, waarbij eventueel een tolk als vertaler zou kunnen dienen voor de ouderen.

Sleutelpersoon, Marokkanen (40-60):

'Voorlichtingen worden door buurthuizen georganiseerd, vooral voor de eerste generatie die weinig verstand heeft van onderwijs, van opvoeding, van alle problematiek, van alle veranderingen, de wet

over noem-maar-wat, alles wat te maken heeft met het samenleven in Nederland. Via de buurthuizen kan je ook vragen stellen. Via de radio, via de televisie kunnen ze geen vragen stellen. In de buurt-huizen wordt het gedaan door een maatschappelijk werker of door iemand die wordt ingehuurd, een deskundige of een Nederlander en het wordt vertaald. Dus er is altijd een tolk.'

Surinamers en Antillianen/Arubanen zouden ook bereikt kunnen worden via de eigen radioprogramma's op lokale en regionale zenders of via huis-aan-huisbladen. De informatie moet niet te saai gebracht worden, want dan neemt men vaak niet de moeite om zich in de betreffende informatie te gaan verdiepen. Het probleem is dan vaak, dat men weer snel doorzapt. Muziek zou een middel kunnen zijn om de interesse van deze mensen te wekken, want muziek speelt een belangrijke rol in het leven van veel Antillianen en Arubanen. Een informatief programma met een wisselwerking van muziek en informatie kan een oplossing bieden. Een combinatie tussen de printmedia en de audiovisuele media zou volgens een Antilliaanse informante ook een goed initiatief zijn:

Slutpersoon, Antillianen/Arubanen (20-40):

'Als je zoveel mogelijk mensen zou willen bereiken, zou je het beste een combinatie kunnen maken, via huis-aan-bladen aankondigen dat het komt of alvast een voorproefje geven, via de eigen krant. En dan vervolgens wel op TV en via de gidsen, heel duidelijk dat het ergens over gaat'.

3.6 Oordeel over de Nederlandse media

3.6.1 Negatieve beeldvorming

Algemeen wordt scherpe kritiek geuit op het voornamelijk negatieve beeld van de eigen etnische groep in de Nederlandse media zowel bij jongeren als volwassenen. De algemene tendens is volgens velen dat de negatieve aspecten van het gedrag van allochtonen in Nederland teveel worden benadrukt en te weinig de positieve. Er zijn, aldus de respondenten, ook veel positieve ontwikkelingen gaande binnen de allochtone gemeenschap in Nederland waar de aandacht op gevestigd kan worden. Bij negatieve gebeurtenissen zoals criminele overtreddingen wordt in de berichtgeving vaak de afkomst van de dader aangegeven, waarbij in veel gevallen de toegevoegde waarde hiervan tenminste twijfelachtig is. Deze mening kan toegelicht worden aan de hand van enkele citaten:

JONGEREN:

- Groepsgesprek, Turken (15-20): *'Journalisten van nu moeten dat anders kunnen doen. Niet alleen wanneer er geschoten, gedeald of witgewassen wordt.'*
- Groepsgesprek, Surinamers (15-20): *'Ze laten nooit de beste stukjes uit Suriname zien, de mooiste stukken laten ze meestal weg.' 'Als ze iets doen wat niet goed is, mogen ze het van mij in de krant zetten. Alleen de manier waarop ze het erin zetten, dus met koeie-letters erop, van Marokkaan, of een Turk ofzo, dat is wel wat anders. Dan pakt iemand die krant en dan zie je meteen van 'Turk slaat jongen dood'. Dat kan wel op een andere manier, want als het een gewone Nederlandse jongen zou zijn, staat er gewoon 'jongen slaat jongen dood'.'*
- Groepsgesprek, Marokkanen (15-20): *'Als je iets goed doet, een klein meisje gered of zo, dan staat er niet 'allochtoon redt meisje' maar 'jongen redt meisje'.'*
- Groepsgesprek, Surinamers (15-20): *'Bij Barend en van Dorp heb je een Surinamer, die kan absoluut geen Nederlands praten, en dat geeft toch een beeld van: jeetje, moet dat nou. Dan is het net of alle Surinamers zo praten'. 'En zo is het met criminaliteit ook. Als er bijvoorbeeld iets positiefs is, bijvoorbeeld Kluivert heeft gescoord, dan is hij wel een Nederlander. Maar als een Surinamer een overval heeft gepleegd, dan zijn het weer die Surinamers'.*

VOLWASSENEN:

- Sleutelpersoon, Marokkanen (20-40): *'Meestal worden er nooit zo leuke dingen geschreven over allochtonen. Alleen maar slechte dingen. Veel meer 'allochtonen hebben problemen' of 'Marokkanen zijn criminelen'. Je ziet weinig positieve dingen over allochtonen.' (...) 'Ik vind wel dat de media niet zo eenzijdig moeten schrijven. Ze moeten een aantal dingen in hun achterhoofd bij voorbaat meenemen. Dan ben je op je best. Niet zo heel pragmatisch en eenzijdig bezig zijn. Niet dus 'criminaliteit neemt toe onder Marokkaanse jongeren'.*
- Sleutelpersoon, Turken (20-40): *'Alleen die extreme voorbeelden worden onder de spotlicht gehouden en de gewone dingen, de positieve dingen, komen niet aan de orde omdat ze denken dat het gewoon normaal is'.*
- Sleutelpersoon, Antillianen/Arubanen (20-40): *'De indruk bestaat dat met name het negatieve naar voren geschoven wordt, dus steeds als er iets mis is, wordt het geplaatst. Terwijl de Antillianen vaak hebben van, ja, het is een kleine groep, als het om criminaliteit*

of wat dan ook gaat. Waarom plaats je niet ook goede berichten over al die andere Antillianen, Arubanen hier in Nederland die het ook allemaal prima en uitstekend doen en soms in bepaalde situaties zelfs beter dan wat voor Nederlander dan ook'.

Naar aanleiding van deze negatieve berichtgeving wordt vaak geklaagd over het feit dat deze negatieve aspecten gegeneraliseerd worden naar de gehele etnische groep. Veel respondenten herkennen zichzelf of de mensen uit hun naaste omgeving totaal niet in het beeld dat de media van hun groep schetst. Er wordt geregeld gerefereerd naar de rellen in Amsterdam waar Marokkaanse jongeren bij betrokken waren.

- Sleutelpersoon, Marokkanen (40-60):
'Men krijgt het idee dat alle Marokkanen zo zijn.'

Wel wordt er een onderscheid tussen kranten gemaakt: vooral naar de berichtgeving in de Telegraaf wordt met de vinger gewezen. Vooroordelen spelen ook vaak nog een rol in de berichtgeving. De volgende citaten geven een toelichting:

- Sleutelpersoon, Turken (20-40): *'Meestal zie je een discussie-programma op tv of op de radio hoor je dat, over allochtonen maar zonder allochtonen. Dus die allochtonen moet je er ook bij betrekken anders heeft het weinig nut. Ze herkennen helemaal niks in dat programma, ze willen iets herkenbaars zien en dat ontbreekt nog steeds. Of halen ze iemand, hoe ze aan die persoon komen weet ik ook niet, maar iemand vertelt allemaal onzinnige argumenten. De meeste mensen krijgen er gewoon gelijk kippenvel van. 'Hoe kan dat nou? Op grond waarvan hebben ze die persoon uitgenodigd? Wie is dat dan? Namens wie spreekt 'ie?' Ja, hij spreekt natuurlijk namens iedereen, zo doen ze voor, en de meeste mensen ergeren zich daar dood aan'.*
- Sleutelpersoon, Marokkanen (20-40): *'Ik word gerespecteerd waar ik werk. Maar als er iets wordt bericht over Marokkanen, dan word ik hierover persoonlijk aangesproken, over mensen die ik helemaal niet ken'.*
- Sleutelpersoon, Surinamers (20-40): *'Ja, je hebt natuurlijk vooroordelen over Surinamers, dat ze lui zijn, dat is een hele bekende en veel mensen denken dat ook. Vaak is het een donkere huidskleur, wat geïnterpreteerd wordt, een accent bij het praten, een Surinaams accent, en toch dat soort dingen, daarmee wordt Suriname duidelijk gemaakt. Toch negatieve dingen vind ik vaak, over drugs of wat dan ook'.*

- Sleutelpersoon, Antillianen/Arubanen (40-60): *'Ik ben Antilliaanse, maar ik ben niet de Antilliaan. Die generalisaties, dat zijn dus de consequenties'*.

Men realiseert zich wel wanneer een gebeurtenis nieuwswaarde heeft en waarom er overwegend negatief over allochtonen bericht wordt. Maar dit betekent nog niet dat men het er mee eens is. De volgende citaten geven dit aan:

JONGEREN:

- Groepsgesprek, Turken (15-20): *'Al die negatieve dingen zijn goed voor de kijkcijfers. Bijvoorbeeld Actienieuws laat zien wat de mensen willen. De negatieve dingen zijn het meest in trek. Maar het is niet alleen maar negatief.'*

VOLWASSENEN:

- Sleutelpersoon, Antillianen/Arubanen (40-60): *'Ik denk als ze zeggen: 'Antillianen en Arubanen, niets aan de hand' enzovoort, ja 't is geen nieuws. Dus wanneer kom je in het nieuws, als er iets gebeurt. Ja, en er gebeurt gewoon heel veel, dat moet ik echt toegeven'*.
- Sleutelpersoon, Marokkanen (20-40): *'Bad news sells the paper'*.

3.6.2 Eenzijdige berichtgeving

Ook uit men kritiek op de eenzijdigheid in de berichtgeving. Men doelt dan op de berichtgeving omtrent het herkomstland, het gebrek aan objectiviteit en de dominantie van het Westers perspectief. Dergelijke berichtgeving wordt toegeschreven aan een gebrek aan voorkennis bij de (blanke) journalisten over de groep, gebrek aan achtergronden, voorgeschiedenis e.d.

JONGEREN:

- Groepsgesprek, Turken (15-20): *'Ze geven meer gelijk aan de Koerden en niet aan de Turken.' 'In Nederland laten ze nooit zien wat de Joden bij de Palestijnen doen.'*
- Groepsgesprek, Turken (15-20): *'Bij een ramp zouden ze ook aandacht moeten besteden aan andere dan Nederlandse slachtoffers.'*
- Groepsgesprek, Antillianen/Arubanen (15-20): *'Omdat er op Aruba nogal wat witwassers zijn, is door die paar mensen meteen het hele eiland met drugs bezaaid'*

VOLWASSENEN:

- Sleutelpersoon, Turken (20-40): *'Een journalist is een beetje gemakzuchtig. Je kunt niet spreken over de Turkse cultuur, want het is een groot land met een grote culturele verscheidenheid'. 'Meestal als er iets gebeurt, hebben ze een paar informanten of een paar mensen die eigenlijk vaak dezelfde denkwijze hebben. Andere mensen horen ze niet, toch zijn er nog genoeg andere mensen die anders denken. Dus als je informatie door wilt geven of als je een onderwerp aan de orde wilt stellen, moet je ook het onderwerp van verschillende kanten belichten. Maar in mijn ogen gebeurt dat weinig, heel weinig'.*
- Sleutelpersoon, Marokkanen (20-40): *'De media worden gedomineerd door blanken en gedomineerd door mensen die net zo negatief denken over de Marokkanen. Je probeert zo objectief mogelijk te zijn en je probeert je als verslaggever in te leven in de situatie van anderen, maar dat lukt niet als je niet daadwerkelijk tot de doelgroep behoort. De media kunnen die vertaalslag nog niet maken, en dat komt door het gebrek aan verslaggevers van allochtone afkomst'.*
- Sleutelpersoon, Marokkanen (40-60): *'Wat je ziet en wat je hoort hier op de Nederlandse media is puur vanuit de Westerse invalshoek. En wat jij ziet in het buitenlandse nieuws, of de buitenlandse programma's, dat kun je zien als iets aanvullends, iets vanuit een andere invalshoek'.*
- Sleutelpersoon, Antillianen/Arubanen (40-60): *'De weergave van de realiteit, zoals het Westen de realiteit ziet, dat zie ik vaak terugkomen in films. Het referentiekader van de witten, van het Westers denken, haalt men naar boven. Van 'wij zijn goed, kijk maar', dat zie je toch in die films, en het referentiekader van de anderen, dat is heel negatief dan. Dus je krijgt een discrepantie tussen de Westerse cultuur, manier van denken, manier van leven, en de anderen, die niet in de Westerse cultuur zijn opgegroeid, dat ze zich dan ook onderdrukt voelen in de media'.*

Ook worden de verschillende etnische groepen met elkaar verward. Hier zou beter op gelet moeten worden.

JONGEREN:

- Groepsgesprek, Turken (15-20): *'Ze halen ons altijd door elkaar. Een Turk wordt voor Marokkaan uitgemaakt. Een Surinamer wordt als Antilliaan beschouwd. Noem maar op. Terwijl het toch allemaal verschillend is.'*
- Groepsgesprek, Surinamers (15-20): *'Wie kijkt er wel eens naar 'Opsporing verzocht'? Daar als iemand donker van kleur is,*

bijvoorbeeld iemand heeft een bank beroofd, donker van kleur: Surinamer of Antilliaan. Maar het kan ook een Nigeriaan, Marokkaan enzovoort zijn. En we hebben ook lichte kleuren in Suriname hoor'.

VOLWASSENEN:

– Sleutelpersoon, Antillianen/Arubanen (20-40): *'Antillianen doen dingen, dan zeggen ze Surinamers; Surinamers doen dingen dan zeggen ze Antillianen, dat vind ik erg. We zijn niet allemaal gelijk. Er is verschil tussen ons en de reden waarom mensen dingen doen, verschilt vaker dan men denkt'.*

3.6.3 Kritiek op 'eigen' media

Tenslotte is er ook kritiek op de eigen Marokkaanse en Turkse media. Deze kritische houding is meteen een verklaring om ook van de Nederlandse media gebruik te maken, om zodoende de verschillende media met elkaar te kunnen vergelijken. Men vertrouwt zeker niet altijd blindelings op de eigen media. Opvallend is zeker de kritische houding die reeds op jonge leeftijd aanwezig is.

JONGEREN:

Met betrekking tot Marokkaanse zenders:

– Groepsgesprek, Marokkanen (15-20): *'Ze laten alleen de goede dingen zien, alleen de koning.'*

Met betrekking tot Turkse zenders:

– Groepsgesprek, Turken (15-20): *'Van het nieuws van Nederland vind ik dat ze het oordeel aan jou overlaten. Op sommige Turkse zenders wordt een idee opgedrongen.'*

Vooraf de actualiteitswaarde en de informatiegaringsvrijheid van de Nederlandse media worden gewaardeerd.

VOLWASSENEN:

Met betrekking tot Marokkaanse zenders:

– Sleutelpersoon, Marokkanen (40-60): *'Ik vind dat het nieuws over gebeurtenissen daar niet volledig wordt weergegeven en het nieuws waar het gaat om politiek wordt ook geselecteerd, net als overal, maar als het gaat om betrekkingen met andere landen dan zijn ze niet zo vrij om te zeggen wat ze willen. Dat is getint, dus het is voor mij minder geloofwaardig'.*

Met betrekking tot Turkse zenders:

– Sleutelpersoon, Turken (20-40): *'Via buitenlandse televisie krijg je alleen maar nieuws bijvoorbeeld uit Turkije of uit de wereld. Maar*

dat is meestal oud nieuws. Als je de Nederlandse media volgt, dan hoor je het gewoon op de eerste dag'.

3.7 Wensen ten aanzien van Nederlandse media

Onderzoek naar mediabeleving is altijd onderzoek naar bestaande media. Het is moeilijk te praten over wat de media zouden kunnen als men daar zelf geen ervaring mee heeft. Mogelijkheden voor media moeten we zelf bedenken. Welke aanknopingspunten biedt het huidige onderzoek?

Algemeen kan worden gesteld dat men zich wil **herkennen** in de Nederlandse media. Er is de algemene vraag naar meer aandacht voor thema's die relevant zijn voor allochtonen. Men heeft behoefte aan meer aandacht voor de multiculturele samenleving, meer info over onderwijs, schoolkeuze, en hoe te functioneren binnen de Nederlandse samenleving (huursubsidie e.d.). Qua nieuws wil men graag meer aandacht voor het herkomstland (nu moet men hiervoor naar de buitenlandse media of is men aangewezen op de eigen intermediaire kaders). Ook wil men meer sport zien waar het herkomstland bij betrokken is.

Verder wordt er gepleit voor **meer allochtone journalisten** aan het werk op redacties: wil een redactie echt breed georiënteerd zijn en oog hebben voor een ander perspectief dan het witte, dan moeten er meer allochtonen komen. Tevens drukt men de wens uit om meer allochtonen als deskundigen, los van etnische thema's, uit te nodigen in een zo breed mogelijke waaier aan mainstream programma's.

Sleutelpersoon, Surinamers (40-60):

'Surinamers praten hier niet over het milieu in programma's, of over Schiphol, maar over Bouterse. In Amerika zie je gewoon een zwarte hoogleraar of deskundige die vertelt over hoe de Amerikaanse samenleving er zou moeten uitzien los van alle problemen met zwarten. We moeten komen tot allochtone journalisten die niet alleen schrijven over allochtone thema's, maar over allerlei thema's.'

Sleutelpersoon, Marokkanen (40-60):

'Ik zie bepaalde programma's op televisie waar bijna geen allochtonen in voorkomen, laat staan Marokkanen. Daar zou ik graag verbetering in zien. Dus veel meer betrokkenheid bij het maken van showprogramma's, maar ook discussieprogramma's, thema's bespreken. Daar moeten ook allochtonen bij zijn, en niet alleen als het om allochtonen gaat, maar ook in dagelijkse programma's.'

4. CONCLUSIES

We zullen nu enkele belangrijke conclusies met betrekking tot dit onderzoek op een rijtje zetten. Er zijn een aantal aspecten opgevallen bij het mediagebruik van Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen/Arubanen in Nederland. Deze zullen hieronder toegelicht worden.

Allereerst, allochtonen blijken **kritische mediagebruikers** te zijn, omdat ze de media uit Nederland en de media uit het moederland met elkaar kunnen vergelijken. Ze ontwikkelen hierdoor een brede kijk op nieuws. Als er over het herkomstland in de Nederlandse media wordt bericht, heeft men behoefte aan een andere visie op de zaak in de eigen media. De buitenlandse media vervullen een belangrijke aanvullende rol. Alleen voor de oudere allochtonen, geboren en getogen in hun land van herkomst, fungeren de 'eigen' media nog als belangrijkste bron van informatie. Zij beheersen de Nederlandse taal niet goed, en de binding met het moederland is nog heel sterk. De behoefte aan media in de eigen taal en informatie omtrent het herkomstland is onder deze mensen daarom nog heel groot.

Daarnaast wordt de **informatiehonger over de eigen kring en het moederland door het huidige media-aanbod slechts ten dele gestild**. Dit geldt voor alle leeftijdsgroepen. Men heeft nog een sterke behoefte aan informatie uit het herkomstland, en men gaat naar alternatieven zoeken om deze informatie te verwerven. Deze informatie wordt daarom voornamelijk in de buitenlandse media gezocht. Een andere belangrijke bron voor informatie omtrent het herkomstland zijn de eigen intermediaire kaders. Onderling wordt veel informatie uitgewisseld. Deze informatie wordt dan vaak verworven via familie en vrienden die in het land van herkomst verblijven.

Een derde belangrijke conclusie die uit dit onderzoek naar voren komt, is het feit dat allochtonen zich **te weinig herkennen** in de Nederlandse media. Het beeld dat in de media opgehangen wordt, wordt niet als een terechte afspiegeling van de Nederlandse multi-culturele samenleving ervaren. Dit is ook een reden waarom men behoefte heeft aan media uit het herkomstland. Deze media bieden een vertrouwd beeld waarmee men zich wel kan identificeren. Dit

laatste geldt niet voor de meeste allochtone jongeren. Zij zijn vaak opgegroeid in de Nederlandse samenleving en daarom gewend aan het Westers beeld dat in de media wordt gegeven. Hun behoefte aan media uit het herkomstland is daarom beduidend geringer.

Jongeren hebben wel behoefte aan **meer informatie voor en over jongeren**. Dit heeft ook met een gebrek aan herkenning te maken, maar op een ander vlak. Jongeren vinden vaak het taalgebruik in de media te moeilijk, de onderwerpen in het nieuws saai. Dit weerhoudt ze ervan om een krant te lezen of het journaal te bekijken. Alleen als ze toevallig tijdens het zappen een onderwerp tegenkomen dat betrekking heeft op henzelf of wanneer het om voor hen belangrijke gebeurtenissen gaat (Bijlmerramp, Kosovo), wordt hun aandacht getrokken.

Eenzijdigheid in de Nederlandse berichtgeving over allochtonen wordt als storend ervaren. Nu vinden veel allochtonen dat de berichtgeving omtrent hun etnische groep overwegend negatief is. De positieve kanten worden te weinig benadrukt. Volgens velen hebben de huidige (blanke) journalisten te weinig verstand van zaken om een betrouwbaar beeld te geven van de positie van allochtonen in Nederland. Men belicht alleen de negatieve kanten en heeft geen oog voor de positieve ontwikkelingen die plaatsvinden binnen het allochtone circuit.

Tenslotte heeft **internet** als interactief medium goede mogelijkheden om allochtone lezers te trekken. Er is gebleken dat allochtonen, vooral de jongeren en jonge volwassenen, steeds vaker gebruik gaan maken van internet om informatie over hun herkomstland te verwerven. Men kan op deze manier snel over de gewenste informatie beschikken. Een elektronisch dagblad kan een blikvanger worden in de discussie over de eenzijdigheid in de berichtgeving over allochtonen omdat het continu en overal bereikbaar is. Veel allochtonen die toegang hebben tot internet (thuis, op school of op hun werk), lezen immers al een krant op internet. De mogelijkheden hieromtrent kunnen nog op vele manieren uitgebreid en toegespitst worden.

5. SUGGESTIES VOOR NEDERLANDSE GEDRUKTE MEDIA

Op basis van het hier gepresenteerde onderzoek formuleren we een aantal suggesties voor de gedrukte media, in de vorm van stellingen.

- De reguliere Nederlandse printmedia moeten zich meer richten tot allochtonen: deze potentiële lezersmarkt wordt nu nog onvoldoende aangeboord. De Nederlandse media laten de etnisch-culturele minderheden te vaak links liggen: er wordt OVER HEN bericht, maar onvoldoende VOOR HEN.
- Nederlandse landelijke kranten kunnen meer allochtonen aan zich binden door in hun buitenlandartikelen meer dan nu het geval is aandacht te besteden aan de herkomstlanden van de numeriek grote groepen allochtonen. Deze binding kan ook gerealiseerd worden door eventueel weekend-bijlagen uit te brengen in het Turks of het Marokkaans.
- Speciale aandacht moet uitgaan naar het werven van krantenlezers onder allochtone jongeren. De krant wordt door deze groep te moeilijk en te saai bevonden. Dit zou verholpen kunnen worden door meer beeldmateriaal in de krant te plaatsen, waardoor het geheel er wat aantrekkelijker en leesbaarder uit komt te zien, en door het publiceren van eenvoudiger teksten. Deze aanpak zou ook uitgewerkt kunnen worden op een aparte (multiculturele) jongerenpagina. Verder zou het opzetten van websites met hierop belangrijke nieuwsberichten en verwijzingen naar andere, aanvullende websites een mogelijkheid kunnen zijn om de aandacht van jongeren te trekken.
- Nederlandse regionale kranten kunnen de weg naar de allochtone lezers vinden door de nadruk op het nieuws- en het multiculturele aspect in de buurtberichtgeving te leggen. Hierbij moeten niet alleen negatieve aspecten aan bod komen, ook leuke onderwerpen.
- Een manier om contacten op te bouwen met allochtone groepen is allochtone journalisten in dienst te nemen. Dit kan eventueel op tijdelijke basis, door het aantrekken van allochtone freelancers.

- Internet kan een interessante, aanvullende rol spelen bij de werving van allochtone lezers. Er kunnen Turkse en Marokkaanse vertalingen van artikelen op internet worden aangeboden, archieven met thema-artikelen of dossiers over bijvoorbeeld Turkije en Marokko kunnen worden aangelegd, en dankzij on-line journalistiek kunnen artikelen op het Net gebracht worden die verder niet persé gepubliceerd hoeven te worden. Zodoende kan meer interactiviteit en dus betrokkenheid bij het nieuws en bij de nieuwsgaring verworven worden: allochtone Net-gebruikers kunnen zelf nieuws brengen of suggesties doen. Op deze manier maken niet alleen ‘witte’ journalisten uit wat nieuws is, en wat wel en geen nieuws waarde heeft.

LITERATUURLIJST

ADOjournaal (1997). *Eigen media*, 5(4), 4-6.

Anderson, J.A. (1987). *Communication research: Issues and methods*. New York: McGraw-Hill.

Beentjes, J.W.J., d'Haenens, L., van der Voort, T.H.A. & Koolstra, C.M. (1999). Nederlandse en Vlaamse kinderen en jongeren als gebruikers van interactieve media. In *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 27(2), 112.

Brants, K., Crone, L. & Leurdijk, A. (1998). *Media en migranten. Inventarisatie van onderzoek in Nederland*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Centraal Bureau voor de Statistiek (1997). *Allochtonen in Nederland 1997*. Voorburg/Heerlen.

Lull, J. (1990). *Inside family viewing. Ethnographic research on television's audiences*. London: Routledge.

Peters, V., Wester, F. & Richardson, R. (1989). *Kwalitatieve analyse in de praktijk en handleiding bij Kwalitan, versie 2.0*. Nijmegen: Instituut voor toegepaste sociale wetenschappen.

Strauss, A. & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Newbury Park: Sage.

Veldkamp Marktonderzoek bv. (1996). *Media-onderzoek etnische groepen - 1995*. Amsterdam.

Veldkamp Marktonderzoek bv. (1998). *Tijdbesteding en mediagebruik allochtone jeugd 1997*. Amsterdam.

INTRODUCTIE

Doel van het interview: onderzoeken hoe allochtonen de inhoud en informatie van de diverse media ervaren.

Onderwerpen:

- 1 het gebruik van de Nederlandse en buitenlandse televisie, radio, kranten en tijdschriften in relatie tot diverse soorten informatie
- 2 ervaring m.b.t. informatieve media

Werkwijze: ik ben geïnteresseerd in jullie mening, houding en kennis over dit onderwerp.

Duur van het interview: het groepsgeprek duurt ongeveer 1 uur.

Gebruik cassette-recorder: hebben jullie bezwaar tegen het gebruik van een cassette-recorder? Ik kan dan zorgvuldiger jullie mening, houding of kennis weergeven als ik het later weer af kan luisteren.

Vertrouwelijkheid: zodra de interviews zijn uitgeschreven en geanalyseerd en het rapport voor de BvdP is geschreven, wordt het bandje gewist en wordt het uitgeschreven interview vernietigd. Ook vermeld ik verder geen namen, alleen het geslacht, de leeftijd en de woonplaats.

KERNBEGRIIP: mediagebruik in relatie tot diverse soorten informatie

Als ik het over de media heb, bedoel ik de radio, televisie, kranten, tijdschriften en nieuwe media bij elkaar. In de enquête is al gevraagd welke media je gebruikt. Nu wil ik daar even nog wat vragen over stellen.

- Naar welke soort programma's kijken jullie dan/welk soort artikelen lees je dan?
- Wat is de reden/wat zijn de redenen om bepaalde media niet te gebruiken?
- Wat zijn de redenen om bepaalde media wel te gebruiken?
- Wat is het belangrijkste medium en wat is het minst belangrijkste medium? Kan je ook zeggen waarom? Wat vinden jullie van kranten en tijdschriften?
- Lezen jullie ouders/oudere broers of zussen kranten of tijdschriften? Weten jullie misschien ook waarom zij dat wel of niet doen?
- Kijken jullie alleen met je ouders naar de buitenlandse media of zetten jullie zelf ook de buitenlandse zenders aan? Wat zien jullie liever? Waarom?

Uit eerdere interviews is naar voren gekomen dat er weinig gekeken wordt naar journaals of actualiteitenprogramma's.

- Kijken jullie daar wel eens naar?
- Wat is de reden om daar wel of niet naar te kijken?

Naar welk soort informatie (lokaal/regionaal nieuws, Nederlandse politiek, sport, informatie uit het herkomstland, internationale politiek, financieel nieuws, misdaad/rechtszaken, overig binnenlands nieuws, onderwijs, milieu, shownieuws) gaat jullie belangstelling uit?

- Vinden jullie dat die onderwerpen genoeg te zien zijn? Om welke onderwerpen gaat het dan?
- Welk onderwerp mag best minder te zien zijn?
- Welk medium gebruiken jullie om aan die informatie te komen?
- Waarom gebruiken jullie dat medium/die media?
- Wat is de reden/wat zijn de redenen om de andere media niet te gebruiken?
- Zijn er ook nog andere manieren om aan die informatie te komen? Welke manieren zijn dat?
- Hoe belangrijk zijn de buitenlandse media bij het vinden van die informatie?
- Wat is de reden om de buitenlandse media niet of juist wel te gebruiken?
- Wat is belangrijker voor jullie: de Nederlandse of de buitenlandse media? Waarom?
- Hoe groot is de binding met het land van herkomst? Verklaart dat het gebruik van de buitenlandse media?

Pluriforme informatie in een pluriforme samenleving

Vermoedelijk worden niet alle onderwerpen even interessant gevonden

- Wat is de reden dat jullie weinig informatie zoeken over de andere onderwerpen?
- Heeft dat ook te maken met de manier waarop deze onderwerpen besproken worden? (het doorzagen over elk klein feitje bij een politiek onderwerp, het in beeld brengen van alleen maar voetbal, buitenlandse politiek is ver van je bed enz.)
- Heeft dat ook te maken in welke media deze onderwerpen besproken worden? (zal je interesse in een onderwerp groter zijn als die in een ander medium besproken wordt?) Kunnen jullie ook uitleggen waarom?

KERNBEGRIJP: ervaring m.b.t. kranten, journaals, actualiteitenrubrieken e.d.

Hoe denken jullie dat het beeld van Turken/Marokkanen/Koerden/ Surinamers/ Antillianen is (Hoe wordt over Turken/ Marokkanen/ Koerden/Surinamers/Antillianen geschreven)?

- Wat vinden jullie van dat beeld?
- Hoe komen jullie aan dat beeld?
- Wat zou volgens jullie de manier zijn om dat beeld te veranderen?
- Heeft een eventueel negatief beeld over allochtonen invloed op het gebruik van bepaalde media?

Hebben jullie wel eens programma's op de televisie gezien of onderwerpen op de radio gehoord dat jullie zoiets had van "dat hoeft van mij niet"?

- Waar ging dat over?
- Zijn jullie dat vaker tegengekomen?
- Heeft dat een invloed gehad op het verdere gebruik van de radio, televisie of krant?

Stel, jullie worden journalist, en jullie willen iets doen voor allochtonen. Zouden jullie daarvoor de krant, de radio of de televisie willen gebruiken?

- hoe zou het programma/artikel eruit moeten zien?
- hoe moet een informatief programma er uit zien, willen allochtonen er naar kijken?

AFSLUITING

Samenvatting geven van datgene wat in het interview aan de orde is gekomen en wat de respondent(en) heeft gezegd. Vragen of de respondent nog ergens op terug wilt komen. Bedanken voor de tijd en de informatie die de respondent heeft gegeven.

INTRODUCTIE

Doel van het interview: onderzoeken hoe allochtonen de inhoud en informatie van de diverse media ervaren → het gaat er dus om dat u spreekt over de etnische groep waartoe u behoort

Onderwerpen:

- 1 het gebruik van de Nederlandse en buitenlandse televisie, radio, kranten en tijdschriften in relatie tot diverse soorten informatie
- 2 ervaring m.b.t. informatieve media

Werkwijze: ik ben geïnteresseerd in de mening van de groep allochtonen waartoe u behoort.

Duur van het interview: het groepsgesprek duurt ongeveer 1 uur.

Gebruik cassette recorder: heeft u bezwaar tegen het gebruik van een cassette recorder?

Ik kan dan zorgvuldiger de mening weergeven als ik het later weer af kan luisteren.

Vertrouwelijkheid: zodra de interviews zijn uitgeschreven en geanalyseerd en het rapport voor de BvdP is geschreven, wordt het bandje gewist en wordt het uitgeschreven interview vernietigd. Ook vermeld ik verder geen namen, alleen het geslacht, de leeftijd en de woonplaats.

AANDACHTSPUNT: algemene informatie

Ik zou graag wat willen weten over hoe u aan informatie over de etnische groep komt waarover u spreekt.

Waar bestaat deze groep uit?

- Hoe groot is de binding met het land van herkomst van deze groep? Heeft dat eventueel een gevolg voor het gebruik van de buitenlandse media?
- Wat is het opleidingsniveau van deze groep? *(Als deze verschillend zijn, dan dit gebruiken bij de komende vragen om op die manier een beeld te krijgen van de etnische groep)*
- Wat is de leeftijd van deze groep? *(Als contactpersoon ook over andere leeftijdsgroep kan praten, dan dit gebruiken bij de komende vragen om op die manier een beeld te krijgen van de etnische groep)*
- Met wie gaan deze mensen in hun vrije tijd om: alleen met mensen die uit hetzelfde land komen, met zowel Nederlanders als met mensen uit hetzelfde land, alleen met Nederlanders.
- Waar zijn de meeste mensen uit die groep geboren? Welke nationaliteit hebben deze mensen uit de groep?

AANDACHTSPUNT: mediagebruik in relatie tot diverse soorten informatie

Als ik het over de media heb, bedoel ik de radio, televisie, kranten, tijdschriften en nieuwe media bij elkaar. Van welke media wordt gebruik gemaakt door de etnische groep waartoe u behoort? *(Lijst met media geven)*

- Wat is de reden/wat zijn de redenen voor deze groep om bepaalde media niet te gebruiken?
- Wat zijn de redenen om bepaalde media wel te gebruiken?
- Wat is het belangrijkste medium en wat is het minst belangrijkste medium voor deze groep? Waarom?
- Wat is de reden om de buitenlandse media niet of juist wel te gebruiken?
- Wat is belangrijker voor deze groep: de Nederlandse of de buitenlandse media? Waarom?

Uit eerdere interviews is naar voren gekomen dat er door sommigen weinig gekeken wordt naar journaals of actualiteitenprogramma's.

- Kijken de mensen uit uw groep wel eens naar deze programma's?
- Wat is de reden om daar wel of niet naar te kijken?

Pluriforme informatie in een pluriforme samenleving

Ik heb een lijstje met verschillende soorten onderwerpen (*lijstje met onderwerpen geven*).

Wat is/wat zijn voor de etnische groep waar u over spreekt belangrijke onderwerpen?

- Zijn die onderwerpen genoeg te zien in de media? Om welke onderwerpen gaat het dan?
 - Welke onderwerpen krijgen te weinig aandacht in de media?
 - Welk medium/welke media worden door die groep gebruikt om aan die informatie te komen? Waarom gebruiken zij dit medium/die media? (*Lijst met koppeling tussen informatie en media geven*)
 - Wat is de reden/wat zijn de redenen om de andere media niet te gebruiken?
 - Zijn er ook nog andere manieren om aan die informatie te komen? (*Denk daarbij aan vrienden, familie, mensen van een (culturele) vereniging, collega's, kinderen, imam's, e.d.*) Welke manieren zijn dat? Welke zijn daarvan het belangrijkste?
 - Hoe belangrijk zijn de buitenlandse media bij het vinden van die informatie?
- Vermoedelijk worden niet alle onderwerpen even interessant gevonden
- Wat is de reden dat de groep waar u over spreekt, weinig informatie zoekt over de andere onderwerpen?
 - Heeft dat ook te maken met de manier waarop deze onderwerpen besproken worden? (het doorzagen over elk klein feitje bij een politiek onderwerp, het in beeld brengen van alleen maar voetbal, buitenlandse politiek is ver van je bed enz.)
 - Heeft dat ook te maken in welke media deze onderwerpen besproken worden? (zal de interesse in een onderwerp groter zijn als die in een ander medium besproken wordt?)

Stel, één lid van de etnische groep moet de rest van de groep informeren over een bepaald onderwerp. Welk medium zal daarvoor gebruikt worden?

Wordt er eventueel gebruik gemaakt van andere personen om deze informatie bij de groep bekend te maken? Welke personen zijn dit dan?

Hoe moet een informatief programma er uit zien, willen allochtonen er naar kijken?

Zijn er binnen de groep wel eens initiatieven geweest om de informatievoorziening naar de rest van de groep te verbeteren? Hoe is het met deze initiatieven gegaan? Wat waren/zijn de grote knelpunten daarbij?

AANDACHTSPUNT: ervaring m.b.t. kranten, journaals, actualiteitenrubrieken e.d.

- Hoe wordt volgens de groep waar u over spreekt over allochtonen gedacht en geschreven?
- Wat vindt deze groep van dat beeld?
- Hoe komt deze etnische groep aan dat beeld?
- Wat zou volgens deze groep de manier zijn om dat beeld te veranderen?
- Heeft een eventueel negatief beeld een invloed op het verdere gebruik van de media?
- Houden volgens de groep de journalisten rekening met de mening van de allochtonen?

AFSLUITING

Vragen of de respondent nog ergens op terug wilt komen. Bedanken voor de tijd en de informatie die de respondent heeft gegeven.

Bijlage 2

DE VERSCHILLENDE MEDIA OP EEN RIJTJE:

- Nederlandse radio
- Buitenlandse radio
- Nederlandse televisie
- Buitenlandse televisie
- Video
- Nederlandse kranten
- Buitenlandse kranten
- Nederlandse tijdschriften
- Buitenlandse tijdschriften
- Radio/tv-gidsen
- Internet

DE VERSCHILLENDE SOORTEN INFORMATIE OP EEN RIJTJE:

- Lokaal nieuws (informatie over hun eigen woonplaats)
- Regionaal nieuws
- Nederlandse politiek
- Sport
- Informatie uit het herkomstland
- Internationale politiek
- Financieel nieuws
- Misdaad/rechtszaken
- Overig binnenlands nieuws
- Onderwijs
- Milieu
- Opvoeding van kinderen
- Shownieuws
- Religie

Pluriforme informatie in een pluriforme samenleving

KOPPELING TUSSEN SOORTEN INFORMATIE EN VERSCHILLENDE MEDIA:

Lokaal nieuws (informatie
over hun eigen woonplaats)

Regionaal nieuws Internet

Nederlandse politiek Nederlandse kranten

Sport buitenlandse tijdschriften

Informatie uit het
herkomstland Nederlandse radio

Internationale politiek buitenlandse televisie

Financieel nieuws Nederlandse televisie

Misdaad/rechtszaken radio/tv-gidsen

Overig binnenlands
nieuws buitenlandse radio

Onderwijs Nederlandse tijdschriften

Milieu buitenlandse kranten

Opvoeding van
kinderen video

Shownieuws

Religie

Voor de analyse van de interviews werd gebruik gemaakt van een aantal codes die ontwikkeld waren op basis van de afgenomen interviews en de vraagstelling van het onderzoek. De uitgewerkte interviews werden in segmenten ingedeeld en in Kwalitan ingevoerd. Per segment werden één of meerdere codes toegekend, die van toepassing waren op het desbetreffende segment. Op deze manier ontstond er een duidelijk overzicht van belangrijke thema's en konden de verschillende interviews aan de hand van de toegekende codes met elkaar vergeleken worden.

Hieronder zullen de relaties aangegeven worden tussen de vraagstelling en de codes die gehanteerd werden. Voor de jongeren en de ouderen werd een apart analyseschema gehanteerd. Achter elke code is aangegeven wat de code precies inhoudt.

A. ANALYSESCHEMA VOOR DE INTERVIEWS MET JONGERE ALLOCHTONEN (15-20 JAAR)

Vraagstelling:

1. Wat zijn de informatiebehoeften van etnisch-culturele minderheden in Nederland en hoe spelen de media (Nederlands en buitenlands) hierop in?

Bijbehorende codes:

- *andere manier info* (andere manieren om aan de gewenste informatie te komen behalve de media)
- *berichtgeving* (opmerking over de aard van de berichtgeving)
- *beschrijving med. geb* (welke media het meest gebruikt worden)
- *gebr. btl. med.* (mate van gebruik buitenlandse media)
- *gebr. nl. med.* (mate van gebruik Nederlandse media)
- *idee TV progr.* (beschrijving van een idee voor een TV-programma)
- *info herkomstland* (behoefte aan informatie over herkomstland)
- *kijk journ. herk. land* (opmerking over journaal vanuit herkomstland op buitenlandse televisie)
- *kijken journ/actual.* (kijkgedrag mbt. journaal en actualiteiten)
- *motief btl. TV. geb* (reden(-en) waarom men gebruik maakt van de buitenlandse televisie)
- *motief btl. kr. geb.* (reden(-en) waarom men gebruik maakt van buitenlandse kranten)
- *onderwerpen* (in welke onderwerpen men het meest geïnteresseerd is)
- *onw genoeg in media* (onderwerpen die voldoende in de media behandeld worden)
- *onw weinig in media* (onderwerpen die (te) weinig in de media behandeld worden)
- *onw niet interessant* (onderwerpen die niet interessant bevonden worden)
- *progr. allochtonen* (interesse in speciale programma's voor allochtonen)
- *reactie op boek* (opmerking over een bepaald boek)
- *reactie op progr.* (opmerking over een bepaald programma)
- *reden gn btl. ra. luis* (reden(-en) waarom men geen buitenlandse radio luistert)
- *reden geen kr. lezen* (reden(-en) waarom men geen krant leest)
- *reden geen nws kijken* (reden(-en) waarom men geen nieuws kijkt)
- *reden geen tv kijken* (reden(-en) waarom men geen TV kijkt)
- *reden gn btl TV kijk* (reden(-en) waarom men geen buitenlandse TV kijkt)
- *verg. nl/btl. media* (vergelijking tussen (gebruik van) Nederlandse en buitenlandse media)
- *zelf journalist zijn* (beschrijving van ideeën als men zelf journalist zou zijn)

Pluriforme informatie in een pluriforme samenleving

2. Hoe kijken etnisch-culturele minderheden aan tegen de beeldvorming van etnisch-culturele minderheden in de Nederlandse media?

Bijbehorende codes:

- *beeld marokkanen* (beeldvorming Marokkanen in de Nederlandse media)
- *beeld turken* (beeldvorming Turken in de Nederlandse media)
- *beeld migr in media* (beeldvorming migranten in het algemeen in de Nederlandse media)
- *aan beeld voldoen* (of allochtonen zich naar het beeld in de media gaan gedragen)
- *na neg bldv: med geb* (of men nog wel van bepaalde media gebruik wil maken vanwege negatieve beeldvorming)
- *ondersch sur/ant* (opmerking over het onderscheid tussen Surinamers en Antillianen/Arubanen)
- *ondersch turk/marok* (opmerking over het onderscheid tussen Turken en Marokkanen)
- *verbeter berichtg.* (manieren om de berichtgeving omtrent allochtonen te verbeteren)

De volgende codes zijn **niet direct** van toepassing op de onderzoeksvragen:

- *binding herk. land* (de sterkte van binding met het land van herkomst)
- *discrim. dagel. leve* (ervaringen mbt. discriminatie in het dagelijks leven)
- *dit oz heeft zin?* (opmerking over de zin van dit onderzoek) intro (informatie over de geïnterviewde(-n) en het verloop van het interview)

B. ANALYSESHEMA VOOR DE INTERVIEWS MET OUDERE ALLOCHTONEN [20-40 EN 40-60 JAAR]

Vraagstelling:

1. Wat zijn de informatiebehoeften van etnisch-culturele minderheden in Nederland en hoe spelen de media (Nederlands en buitenlands) hierop in?

Bijbehorende codes:

- *andere manier info* (andere manieren om aan de gewenste informatie te komen behalve de media)
- *bep ond. in bep med* (de rol die het soort medium speelt in relatie met de onderwerpen waar men in geïnteresseerd is)
- *beschrijving med. geb* (welke media men het meest gebruikt)
- *gebr. btl. med.* (mate van gebruik buitenlandse media)
- *info overdracht* (via welk medium men het best geïnformeerd kan worden)
- *info voorz. verb.* (op welke manier de informatievoorziening naar allochtonen toe verbeterd kan worden)
- *info voorziening* (informatievoorziening naar allochtonen toe)
- *kijken journ/actual.* (kijkgedrag mbt. journaal en actualiteiten)
- *mediagebr. gener. 1* (welke media de eerste generatie allochtonen het meest gebruiken)
- *mediagebr. gener. 2* (welke media de tweede generatie allochtonen het meest gebruiken)
- *motief btl. med. geb.* (reden(-en) waarom men gebruik maakt van de buitenlandse media)
- *motief nl. med. geb.* (reden(-en) waarom men gebruik maakt van de Nederlandse media)
- *onderwerpen* (in welke onderwerpen men het meest geïnteresseerd is)
- *onw niet interessant* (onderwerpen die niet interessant bevonden worden)
- *onw weinig in media* (onderwerpen die (te) weinig in de media behandeld worden)
- *progr. allochtonen* (interesse in speciale programma's voor allochtonen)

Bijlage 3

- *relatie info-media* (welke media gebruikt worden om aan bepaalde informatie te komen)
- *verg. nl/btl. media* (vergelijking tussen (gebruik van) Nederlandse en buitenlandse media)

2. *Hoe kijken etnisch-culturele minderheden aan tegen de beeldvorming van etnisch-culturele minderheden in de Nederlandse media?*

Bijbehorende codes:

- *beeld marokkanen* (beeldvorming Marokkanen in de Nederlandse media)
- *beeld turken* (beeldvorming Turken in de Nederlandse media)
- *beeld migr in media* (beeldvorming migranten in het algemeen in de Nederlandse media)
- *aan beeld komen* (manier waarop allochtonen aan het beeld dat ze van zichzelf hebben in de media komen)
- *journ. mening alloch* (of journalisten rekening houden met de mening van allochtonen)
- *na neg bldv: med geb* (of men nog wel van bepaalde media gebruik wil maken vanwege negatieve beeldvorming)
- *verbeter berichtg.* (manieren om de berichtgeving omtrent allochtonen te verbeteren)

De volgende codes verwijzen naar algemene achtergrondinformatie en zijn daarom niet direct van toepassing op de onderzoeksvragen: intro (informatie over de geïnterviewde(-n) en het verloop van het interview)

- *beschrijving groep* (beschrijving van de omvang, leeftijd, opleidingsniveau en nationaliteit van de groep waarover men spreekt en tevens de omgang met allochtonen en/of Nederlanders)
- *binding herk. land* (de sterkte van de binding met het land van herkomst)

BIJLAGE 4. VOORBEELD DIEPTE-INTERVIEW

Interview met Marokkaanse man, sleutelpersoon, Marokkanen
(20-40 en 40-60) op 02-03-'99 te Nijmegen, met bijbehorende codes.

Intro

I Het doel van het interview is onderzoeken hoe allochtonen de inhoud en informatie van de diverse media ervaren. Weet u er al een beetje vanaf waar het precies over gaat het interview, dus van welke media de allochtonen gebruik maken, wat ze vinden van de beeldvorming in de media, dat soort dingen.

R In grote lijnen, ja

I En eeh over welke groep kunt u spreken, over de groep van 20 tot 40 of ook over de groep van 40 tot 60. Het zou heel fijn zijn als u over beide groepen kon spreken

R 20 tot 40 ik kan alleen tot mijn eigen groep behoren

I Kent u veel mensen van 40 jaar en ouder

R ja, ja... Generatie

I dus als u af en toe misschien eeh als u het weet en kunt beantwoorden, dat u ook dat u ook aan die mensen... U spreekt over de groep marokkanen en niet over uzelf, de vragen gaan over de hele groep.

R Kijk eeh ik ga alleen praten over de groep die ik zelf vertegenwoordig en de groep die een stukje ouder is maar niet over de mensen maar niet over...

I nee nee maar dan vragen we af en toe het onderscheid aan te brengen. Eeh het gesprek duurt ongeveer een uur.

Beschrijving groep / Binding herk. land / Gebr. btl. med. / Mediagebr. gener. 1 / Mediagebr. gener. 2

Goed eerst wat algemene informatie ter inleiding, ik zou graag wat willen weten hoe je aan informatie over de etnische groep komt waarover u spreekt dus, waar bestaat deze groep precies uit waar u over spreekt, zijn dat vrienden, familieleden kennissen, collega's, kunt u daar iets meer over zeggen, hoe die groep eruit ziet waarover u spreekt.

R meestal eeh vrienden en collega's

I familieleden?

R nee

I en hoe groot is de binding met het land van herkomst van deze groep

R je hebt mij nog niet gevraagd welke groep ik vertegenwoordig of eeh is dat bekend

I 20 tot 40

R maar eeh het land van herkomst, welke landen... jullie voor het interview

I ja eeh marokko zef

R ik ben dus marokkaan dan eeh ik ben dus hertrouwd.

Dat ligt eraan of je in dit land geboren of getogen bent of niet en eeh zoals ik ben geboren en opgevoed in marokko zelf. En de jongens van de derde generatie...

I Hoe oud was U toen u naar nederland kwam

R eigenlijk ben ik naar engeland gegaan vanaf... Daar heb ik ook gestudeerd. Ik was 20 eigenlijk op het moment dat ik marokko verlaten heb, dus ik ben na mijn studie 8 jaar geleden naar nederland gekomen.

I En die binding met het land van herkomst van deze groep heeft dat gevolgen voor het gebruik van de buitenlandse media

R nee, oke het ligt eraan om dat je niet de hele groep onder een kunt spelen, er zijn een aantal groepen in die groep die bijvoorbeeld in marokko nog gestudeerd hebben die hebben een duidelijk beeld over de westerse.. hebben en die zelfs toen ze nog in marokko waren veelvuldig hebben gebruik gemaakt van de westerse media. Ik ken bijna niemand die de media van het land van herkomst niet gebruikt hier in nederland het ligt eraan welke TV-zenders...

I gewoon marokkaanse TV zenders

R Ja, alleen maar voor entertainment of voor andere programma's maar niet voor

Bijlage 4

nieuws, en dan praat je voornamelijk allen over eerste generatie, mensen die de taal niet goed beheersen, Maar niet de tweede generatie jongens

I die maakt niet gebruik van buitenlandse media

R nee absoluut niet

I Het opleidingsniveau van de groep waarover u spreekt, hoe zit dat

R die varieert, vijf procent daarvan heb je analfabeten en vijf procent heb je hoogopgeleiden en daarmee bedoel ik universitaire opleiding

I en hoe zit het met de groep van 40 tot 60

R Ja wat zal ik zeggen hetzelfde geldt voor die groep 5 procent hoogopgeleiden en een hele grote groep van zeventig procent met weinig of geen opleiding en de resterende groep mavo

I Met wie gaan deze mensen in hun vrije tijd om, de groep van 20 tot 40 eerst maar, allen met mensen uit hetzelfde land of net zoveel Nederlanders

R een grote groep van de groep 40-60 rond 955 van hun gaan om met mensen uit hun eigen land. Ze zoeken bescherming bij elkaar, kunnen elkaar heel goed begrijpen.

De tweede groep eeh eerste groep 20-40 daar zie je meer fluctuatie, de frequentie van contacten met Nederlanders is wat hoger en zeker omdat heel vele van hen hebben hun middelbare opleiding hier gevolgd, ze hebben ook Nederlandse vrienden. Alleen ze hebben meer Marokkaanse vrienden dan Nederlandse vrienden

I de mensen uit de groep 20 tot 40, waar zijn de meeste geboren, in Nederland of Marokko.

R De meesten in Marokko

I de meesten in Marokko, en van 40 tot 60 ook

R ja, en als je praat tweede generatie jongeren, de meesten in Nederland

Beschrijving med. geb. / Verg. nl./btl. media / Mediagebr. gener. 1

I goed dan wil ik nu overgaan tot het media gebruik, als ik het heb over de media bedoel ik radio, televisie, kranten, tijdschriften en nieuwe media bij elkaar

Van welke media wordt gebruik gemaakt door de etnische groep waartoe u behoort, dan heb ik een lijstje met de verschillende media, nu kunt u aangeven met nummer 1 tot en met 5, nummer 1 is waar ze het meest gebruik van maken en 5 is het minst gebruik van maken.

R buitenlandse TV bedoel je Marokkaanse TV

I ja, je hoeft niet bij iedere media iets te zeggen je mag ook gewoon 1 tot en met 5 doen

Misschien kunt u aparte rijtjes maken van 20 tot 40 en van 40 tot 60, dat zou heel fijn zijn

R en die tien hier? .kijk er wordt heel weinig gebruik gemaakt van internet, ook heel weinig van Marokkaanse radio en televisie

I goed de groep van 20 tot 40 maakt het meest gebruik van Nederlandse televisie, en op de tweede plaats Nederlandse kranten, dus de Nederlandse media wordt meer gebruikt dan de buitenlandse.

R ja, het heeft omdat eeh niet alleen maar omdat men het goed kan volgen, maar eeh ze hechten meer waarde aan het nieuws die vanuit de Nederlandse media komt dan vanuit buitenlandse media. Het gaat om de waarheden, ja daar gaat het om.

I Nederlandse tijdschriften worden die ook veel gelezen

R nee wordt weinig

I het staat hier op de derde plaats dus nog wel meer gebruikt dan de Nederlandse radio

R Nederlandse tijdschriften meer...meer dan Nederlandse radio, omdat al die mensen overdag werken tenzij je in de auto zit dan heb je altijd constant radio aan, maar als je aan het werken bent en je komt 's avonds laat binnen dan is er TV. En als je iets wilt lezen dan natuurlijk Nederlandse tijdschriften.

I en buitenlandse radio daar wordt helemaal niet...

R nee, nee daar moet je een hele goeie zender voor hebben

I en video ook niet

Pluriforme informatie in een pluriforme samenleving

- R eeh nee ook niet
I waarom is dat denkt u
R er is genoeg aanbod vanuit de verschillende zenders tegenwoordig zo wordt er heel weinig gebruik gemaakt van video
I ook niet om films te kijken of zo
R nee
I radio en tv gidsen, ook niet waarom is dat denkt u, halen ze die informatie bijvoorbeeld uit de krant
R dat kan of teletekst
I en via internet helemaal niet
R nee, is nog niet populair
I en bij de jongeren de groep van 20 tot 40 ook niet
R ook geen mensen die op de universiteit zitten maar ook tussen de 20 en 40 zijn er heel weinig die op de universiteiten zitten, en eeh voor internet moet je ook een baan hebben, want snap je want dat kost geld en we praten over een doelgroep waarvan bijna 40 procent werkloos is. Dus als je werkloos bent dan ga je niet beginnen met internet, je moet eerst wat te eten hebben.
I is het bij de jongeren dan onder de 20 meer internet denkt u
R eeh ja het is niet een gebrek aan interesse maar eeh mogelijkheden, je kunt het niet betalen. We zouden heel graag internetten maar eeh hoe noem je dat
I populairder
R ja precies het wordt steeds populairder, maar het is een kwestie van centen maar ook onder de nederlanders die onder hetzelfde economische en sociale omstandigheden vallen wordt internet niet zoveel gebruikt
I de groep van 40 tot 60 daar wordt het meest gebruikt gemaakt van buitenlandse televisie en buitenlandse radio
R ja
I er is dus een duidelijk verschil tussen de twee groepen
R precies
I en de derde plaats van deze is nederlandse televisie en daarna nederlandse kranten, buitenlandse kranten worden die gelezen door deze groep, niet veel
R niet veel omdat die krijg je ook niet regelmatig tenzij je in grote steden woont, en dat kost ook bijna tien keer zoveel als
I maar door de jongeren worden deze wel gelezen, dus je zou zeggen omdat de binding met die groep met het geboorteland
R nou met buitenlandse kranten dan bedoel ik ook franse kranten, engelse kranten nou die lees ik bijna iedere week, heb ik een abonnement met eeh verschillende buitenlandse europese kranten maar niet marokkaanse kranten, dat niet, helemaal niet
I en ook geen radio en televisie gidsen, buitenlandse tijdschriften, ook niet
R ook ja
I en 40 tot 60, niet gelezen
R nee, nee dat niet, misschien arabische tijdschriften dat weet ik niet want die moet je kunnen kopen maar als je verstaat onder buitenlandse tijdschriften de observer en de time
I het gaat hier voornamelijk om de marokkaanse dan
R nee die wordt niet geraadpleegd, de hele vele van hun lezen ook niet arabische taal kunnen ze niet lezen. je praat over een hele grote groep analfabeten die daaronder zitten
I en eeh het belangrijkste medium is nog altijd televisie
R ja

Motief btl. med. geb.

- I en kunt u specifiek de reden noemen om de buitenlandse media niet of juist wel te gebruiken
R wel te gebruiken is eeh misschien de binding met het land van herkomst eeh tweede reden is de taal dat geldt toch ook voor de groep 40 tot 60 en de derde reden dat is ook de tweede reden omdat de nederlandse media kunnen ze niet goed volgen

Bijlage 4

I en dat geld voor de groep 40 tot 60
R 40 60 ja
I en hoe zit dat met die andere groep
R de groep 20 tot 40 gebruikt zolang ik het weet heel weinig media vanuit het land van herkomst, het is niet betrouwbaar punt 1 en het wordt niet serieus genomen en zeker als je praat over nu...

Kijken journ./actual.

I nu gaan we over naar journaals en actualiteiten programma's, kijken de mensen uit de groep weleens naar deze programma's
R heel veel omdat het gaat voornamelijk over hen, als het gaat over migranten of werkloosheid of criminaliteit dan haal je gelijk heel snel het nieuws, en het gaat over jou
I en dat geld voor beide groepen
R ja, alleen misschien de groep 20 tot 40 kijken meer naar programma's zoals nova en buitenhof en dergelijke, en 40 tot 60
I minder
R ja
I omdat ze het misschien minder kunnen volgen
R ook ja, ik zie de taal van nova bijvoorbeeld is een hoge taal dus voor de nederlanders is het niet te volgen als je niet weet waar ze het over hebben...

Onderwerpen / Onw. niet interessant

I goed, we hebben nog een lijstje met verschillende soorten onderwerpen. op deze lijst kunt u dan aangeven welke onderwerpen belangrijk worden gevonden door beide groepen. Dan doet u weer hetzelfde 1 tot en met 5 voor 20 tot 40 en voor 40 tot 60
R met regionale nieuws bedoelen jullie hier in nederland of daar
I nee hier
goed eerst maar de groep van 20 tot 40, nederlandse politiek die staat bovenaan dus dat wordt heel belangrijk gevonden, en waarom is dat denkt u en tweede internationale politiek, politiek wordt eeh
R we praten hier over een groep allochtonen, wat we allochtonen noemen en politiek bijvoorbeeld als je praat nu over asielzoekers, als je praat over allochtonen in het algemeen dan is het een hot item zo als je kijkt dan weet je dat een of twee van, hoe noem je dat, wat wordt geïmponeerd in het nieuws over je eigen doelgroep zou kunnen gaan, zo eeh dat is het plus de spanningen die nu plaats vinden als je praat over internationale politiek ik ga naar nummer drie, in het midden oosten bijvoorbeeld of in noord afrika de mensen die voelen zich ook een beetje daarbij betrokken.
I informatie uit herkomst land wordt erg belangrijk gevonden en ook lokaal nieuws, eigen woonplaats
R ja de groep 20 40 volgt wel lokaal nieuws, lokaal nieuws kan ook gaan over werkloosheid in eigen woonplaats, kan gaan over rampen, kan gaan over allerlei dingen
ja
I en sport dat gaat dan over sport in nederland of sport van marokkaanse
R beiden
I en hoe komt het dat bijvoorbeeld milieu of financieel nieuws bijna niet gekeken wordt
R ja als je weinig geld hebt dan hoeft je niet naar het financiële nieuws te gaan kijken en sowieso het vervuilen van het milieu dat is geen prioriteit. Je kan geen veranderingen daaraan brengen, snap je ik kan dat niet beïnvloeden zo eeh je wilt graag meedoen en mee kunnen veranderen en als je dan met of zonder mij de broekast effect die blijft gewoon doorgaan en eeh hoe noem je dat zoiets is geen hot item. Tenzij een ramp gebeurt van zodanig aard dat de mensen moeten weglopen van hun woonplaats of zoiets dan is het een ander verhaal
I en hoe zit het met onderwijs, is dat erg belangrijk of, want ik zie hier bij de groep van 40 tot 60 niet zo of helemaal niet en bij 20 tot 40 is het iets belangrijker

R heb ik het op nummer acht, ja het is belangrijk maar op hun eigen manier omdat het onderwijs van tegenwoordig sluit het aan bij de beroepen van de verschillende bevolkingsgroepen in andere woorden dat jochie krijgt bepaalde messages of boodschappen van het thuisfront en op school hoort hij tegenstrijdige dingen, ja het is niet interessant het is wel interessant maar in hun eigen werkelijkheid zijn ze daar mee bezig maar ze maken zich niet afhankelijk van de mediaberichten of noem maar wat om ze te vertellen hoe ze kinderen moeten gaan opvoeden en dergelijke

I en dan de groep van 40 tot 60, informatie over het herkomstland is het belangrijkste heeft dat te maken met die grotere binding

R ja informatie over het herkomst land zeker als het gaat over rampen bijvoorbeeld dan denk je aan de familie leden daar achter gebleven en dergelijke

I ook nederlandse politiek wordt belangrijk gevonden

R ook over wat de kans...is gezinshereniging en over asielzoekers en dergelijke

I en overig binnenlands nieuws, over welk nieuws gaat het dan waar ze de meeste interesse in hebben

R welke partijen komen er dan aan de macht, dat is ook wel van invloed is dat de vvd of is dat het cda

I dus meer op politiek vlak

R dus dat kan invloed hebben op hun situatie hier, en sport , nederlandse sport

I en misdaad en rechtzaken dat wordt minder gevolgd wat er hier in nederland gebeurt

R bedoel je peter r de vries of bedoel je

I ja zoiets of

R nee

I of eeh dutroux en dat soort dingen

R ja door de groep 20 40 wat meer dan andere groepen

I en religie is voor de groep van 40 tot 60 belangrijker dan voor de jongeren

R ja , veel analfabeten

I hoe komt dat kunt u dat

R ze krijgen geen informatie over de nederlandse, het is niet zo je gaat naar de kerk zoals bij de moslims. Je gaat op zondag naar de priester en daarna...nee je bent een moslim en dat ben je voor jezelf en dan kun je s...boeken raadplegen of de koran het is niet zo dat eeh je maakt jezelf afhankelijk van eeh de radio of de televisie om eeh religie te krijgen nee dat niet

Relatie info-media / Mediagebr. gener. 2 / Mediagebr. gener. 1 / Andere manier info / Motief nl. mediagebruik

I dan gaan we over naar een andere lijst, de laatste, kunt u misschien aangeven van welke media gebruik wordt gemaakt om bepaalde informatie te halen dus bijvoorbeeld sport van welke media eeh dit is een verkeerde sorry dan kunt u hier met lijnen aangeven

R het is een beetje een vage he die is gespecificeerd naar (artsen?), onderwijs, nederlandse tijdschriften

I ja eeh dat is onbelangrijkste

Even kijken nederlandse televisie meest gebruikt

R voor de doelgroep 20 40 is de nederlandse televisie het eerste medium

I en voor de doelgroep 40 60 is het buitenlandse

R marokkaanse televisie

I even kijken regionaal nieuws nederlandse kranten nederlandse politiek nederlandse kranten. buitenlandse radio informatie over herkomstland voor de groep 40 60

R 40 60 ja

I buitenlandse kranten ook 40 tot 60

R 40 60

grote deel buitenlandse radio buitenlandse kranten worden niet zozeer gebruikt wegens het beheersen van de arabische taal

I shownieuws wordt ook wel naar gekeken maar meer door welke groep

R ja buitenlandse, nou shownieuws als je praat over 40 tot 60 dan is het voor bijna 90

Bijlage 4

procent marokkaanse TV zenders. Praat je over de 20 40 dan is het de nederlandse zender

I dan gaat het om het shownieuws alleen dan zeg maar

R ja precies, en zoals ik zei religie maak je zelf niet afhankelijk van de media

I dat gaat via andere kanalen

R nou

I dat is meer voor jezelf

R ja je leert het als je klein bent en dan beschouw je jezelf als afgeleerd zo je gaat naar de moskee waarvoor je komt om te bidden en voor de rest is niet zo dat er meer informatie op jou afkomt, nee dat niet. Bij de opvoeding van kinderen, is het ik doe het zoals ik wil of ik doe het zoals ik het goed vind

I lokaal nieuws u heeft volgens mij in de andere lijst aangegeven dat hier wel van gebruik wordt gemaakt door de groepen 40 tot 60, en dat lokaal nieuws halen ze dat voornamelijk van TV of van de kranten

R 40 60 van TV, het gaat grotendeels via onderling het gaat via via en informele kanalen ik wil zeggen alles maar niet eeh volgens de eeh ja volgens ons normale manier het is gewoon de h...(een marokkaans woord) en via via zoals ik al zei en dan eeh bereikt het een grote aantal

I het is voornamelijk het lokale nieuws wat via via eeh, als het gaat om internationaal, nationaal nieuws

R ook het is weer via via maar ook op het moment dat je crachter komt dat er iets belangrijks is gebeurd dan gaan ze de media raadplegen voor meer informatie maar het is niet zo dat je dat constant doet, maar goed eeh ik lees de kranten dagelijks, en dan wacht ik af wat ik tegenkom in de kranten. Van de andere kant is er een beetje passief gedrag en als je hoort van mensen dat er is wat gebeurt dan gaan ze pas de diepte in

I informatie uit het herkomst land wordt die ook veel via familie leden die nog in marokko achtergebleven zijn

R telefonisch ja mensen bellen veelvuldig met het herkomstland normaal iedere week, of mensen die met vakantie daar naar toe gaan op het moment dat ze terug zijn gaan ze ook verhalen vertellen

I en via verenigingen culturele verenigingen of andere sportverenigingen zo wordt ook veel informatie verspreid

R ja vereniging en ja ze noemen zich culturele verenigingen maar zijn gewoon...waar mensen bij elkaar komen thee drinken en kaarten en dan komt heel veel informatie op hun af. En zeker diegenen die niet kunnen lezen of schrijven dat is hun bron van informatie

I dat is voornamelijk voor de groep van 40 tot 60

R ja informele kanalen zoals ik zeg

I is dat ook dat ze via hun kinderen bijvoorbeeld veel informatie horen

R ja heel weinig...

Omw. niet interessant / Bep ond. in bep med. / Progr. allochtonen/ Onderwerpen

I de reden dat de groep waarover u spreekt weinig informatie zoekt over bepaalde onderwerpen kunt u dat aangeven of bijvoorbeeld milieu. Is dat bijvoorbeeld omdat dat ook leeft in het herkomstland, of eeh

R ook het is iets voor landen die iets ja die het begrijpen, dat is eerste, begrijpen wat de betekenis daarvan is, als je de nut niet ziet dan al is het voor het milieu dan doe je dat ook niet zo je moet het kunnen begrijpen en proberen de mensen uit te leggen van eeh nou als je die en die maatregelen doet dan vervuיל je het milieu, nou het is niet duidelijk en als niet duidelijk dan doe je heel weinig daaraan, ten tweede zoals ik gezegd heb in arme landen heeft milieu geen prioriteit het gaat om de kosten van de dag en eeh pus het feit dat het milieu wordt grotendeels hier vervuïlt en niet in het land van herkomst snap je zo de vervuiling komt namelijk vanuit de westerse industrie, grootste gedeelte van vervuiling in ieder geval, en als je daar in het land van herkomst je hebt geen auto je hebt geen koelkast, je vervuïlt eigenlijk geen milieu je bent natureel bezig

I en de manier waarop onderwerpen besproken worden in de media bijvoorbeeld

Pluriforme informatie in een pluriforme samenleving

financieel nieuws hebben die ook te maken met een interessant bijvoorbeeld financieel nieuws dus als het heel saai gebracht wordt

R ja dat is ook zo financieel nieuws wordt grotendeels op een intellectuele manier naar voren gebracht en dat maakt niet uit tot welke bevolkingsgroep je behoort als je het niet begrijpt dan vindt je het saai en dan switch je gelijk naar een andere zender

I net zoiets als wat u eerder zei over het taalgebruik in nova

R ja precies hetzelfde gedacht over, niet alleen maar voor marokkanen maar ook voor Nederlanders die in achtergestelde wijken wonen

I ik zie hier nog een onderwerp opvoeding van kinderen wordt daar niet veel naar gezocht

R nee

I door beide groepen niet

R een nee tenzij je acute problemen ga je naar specialisten die jou daarbij kunnen helpen, maar voor groep 40 tot 60 praat men niet over daarover omdat men denkt op moment dat je daarover gaat praten dan geef je toe dat je niet goed doet. Je probeert gewoon zelf op te lossen en je zegt nooit van nou eeh

I daar wordt nooit onderling over gepraat, of met elkaar

R heel weinig je begint het wat meer te horen maar er wordt heel weinig daarover gepraat omdat men vindt dat zijn manier van opvoeden is goed is ideaal

I dat blijft eigenlijk binnenshuis

R precies, de vuile was niet buiten hangen het is hetzelfde als raadplegen van vertrouwensarts of nee wordt niet gedaan. En ook het raadplegen van de media wat betreft onderwerp van opvoeden van kinderen gebeurt ook niet in het land van herkomst. hier in Nederland bijvoorbeeld dat doe je van oudsher. Maar daar is het een je leert het als je klein bent en je ziet hoe anderen het doen en dan voedt je je kinderen op

I maar bijvoorbeeld onderwerpen die in nova besproken worden over onderwijs, als die nou besproken zouden worden in een programma van de Nederlandse moslim omroep zou er dan wel naar gekeken worden

R er zijn heel veel mensen die met een naar de Nederlandse moslim omroep kijken op zondag heel veel ja. En als die programma zolang ja dat weet ik niet de doelgroep 20 tot 40 zou kijken naar dat programma de groep 40 60 als bijvoorbeeld programma van nova over weet ik veel de export van vlees naar Rusland of zoiets dan zou die groep zou niet kijken. die voelen niet aangesproken door dat onderwerp

I het moet echt betrekking hebben op de eigen groep en dan wordt de interesse gewekt

R precies ja betrekking hebben op de eigen groep, hoe meer eigen groep hoe betrokkener men zich voelt

I door die groep van 40 60 wordt dus minder naar gekeken

R minder naar gekeken omdat je geen interesse hebben de mensen zijn op een heel late leeftijd naar Nederland gekomen en die heeft geen binding met het land zelf dus je verblijft hier maar de media of een heleboel dingen interesseren jou niet. tenzij je hebt een gezin als je gezin hebt dan ben je ga je meer verdiepen in de Nederlandse situatie. maar voor een grote aantal van hun nee

Info overdracht / Andere manier info / Verbeter bericht.

I nou nog een vraag over stel dat een lid van de etnische groep de rest van de groep moet informeren over een bepaald onderwerp welk medium zou daarvoor gebruikt worden

R via geswester (marokkaans woord kwam al eerder voor) het zijn een het is niet een kwestie van leeftijd maar van intellect snap je mensen die bijvoorbeeld analfabeet dan moet je persoonlijk kunnen benaderen, of via de informele leiders in buurthuizen of in de moskee en mensen die zelf kunnen lezen of zelf media raadplegen die moet je gewoon normale kanalen gaan gebruiken de Nederlandse zenders want net zoals ik gezegd heb ze komen betrouwbaar over de Nederlandse zenders

I dus televisie zou het beste medium zijn

R ja televisie is het beste medium zou, je hoeft heel weinig voor te betalen je hebt

Bijlage 4

een abonnement of tv gelden maar kranten moet je kopen en het is niet zo populair

I mensen hebben geen abonnementen op kranten

R nee, heel weinig

I dus degroep van 40 tot 60 maakt het meest gebruik van andere personen om informatie te verkrijgen

R er zijn een soort informele leiders onder hen een hele grote groep die niet goed kunnen volgen begrijpen en dan hebben ze bepaalde individuen die de nederlandse taal redelijk kunnen beheersen en die zijn de schakel tussen hun en de buitenwereld, het gevaar is dat ze schakel kunnen ook misinformereren en verkeerde informatie geven

I en zijn dat vaak familieleden of mensen van organisaties

R van beide zowel organisaties als familieleden, en dat speelt een heel grote rol omdat ze je maakt jezelf afhankelijk van een persoon soms vertrouw meer dan je eigen kinderen omdat je eigen kinderen daar kan je bepaalde onderwerpen niet aankaarten wegens leeftijdsverschil of schaamtegevoel en dergelijke, als je iemand hoort van jou leeftijd of ouder dan is het makkelijk praten, maar dan praat ik nog steeds over 40-60

I hoe moet een informatief programma er uit zien willen allochtonen er naar kijken

R meer een beetje multicultureel

I is er nog verschil tussen beide groepen

R ja vind ik

I allebei moet het meer multicultureel

R het moet zoizo een beetje meer multicultureel, ik moet jou aanspreken en je moet ook wat individuen in dat programma zien die jou aanspreken, dat kan ik zijn of die fathim of die mohammed, en dan gaan de kijkers zich ook binden aan het programma omdat natuurlijk als je kijkt naar programma's als goede tijden slechte tijden dan

I daar kunnen ze zich niet mee identificeren

R precies, het is niet jou belevingswereld het is niet jou werkelijkheid en je kijkt misschien een keer en daarna niet meer maar op het moment dat het verhaal begint op het echt te lijken jou werkelijke situatie dan hebben ze het over jou, zo van ze hebben het ook over mij dus ik speel ook mee

I het trekt wel aan als er ook marokkaanse mensen aan het woord komen in dat programma en ook als het taal gebruik beter inspeelt op de marokkaanse mensen

R nee wat mij betreft gewoon nederlandse mogen spreken maar zolang ze de werkelijke situatie van de marokkanen ook nabootsen in positieve zin

I dus de situatie inzake dat nova bijvoorbeeld gewoon voor teveel allochtone mensen te moeilijk is dat het daardoor dan eigenlijk minder gekeken wordt

R en als marokkaanse mensen naar de media of naar nova worden uitgenodigd dan mag het niet zo zijn van wij en zij maar we moeten erbij horen en daar gaat het om, wij hebben verschillen oke, je mag meedoen maar het is wel aan jullie wij de europeanen en jullie de marokkanen en turken zo vanuit dat redeneringsgedachte. wat ze moeten proberen te doen is de mensen echt eeh laten erbij horen in de groep meenemen en dan een soort mede daarvan worden

I en dat geldt voor beide leeftijdsgroepen

R jazeker alleen 20 40 stelt die eisen, de groep 40 60 stelt

geen eisen meer die hebben zich terug getrokken, ze zeggen het interesseert me niet meer, ze hebben hun eigen bronnen, de groep 20 40 en zeker 25 35 stellen die eisen het moet zoizo kom maar met de boot

Info voorz. verb. / Beschrijving groep

I en zijn er binnen de groep weleens initiatieven geweest om de informatievoorziening naar de rest van de groep te verbeteren, kunt u daar een voorbeeld van geven

R ja jongerenorganisaties, marokkaanse organisatie (new style) dat zijn studenten, dat zijn hoog opgeleiden marokkanen en die worden gesponsord door de rabobank en ze gaan overal het land in en ze organiseren bijeenkomsten en het gaat altijd om actuele thema's, gemengde huwelijken, geld, religie iedere keer pakken een onderwerp en gaan

in discussie met de zaal, geven informatie op een hele goeie manier vindt ik die voor de doelgroep te begrijpen is en tegelijkertijd voor de nederlanders ook. ze hebben verstand van nederlandse situatie en tegelijkertijd nog binding met de achtergrond

I de doelgroep is voor alle leeftijden het is niet speciaal jongeren

R grote deel is 20 40, hun doelgroep, en nu zie je steeds meer omdat intellectuelen laag hebben we niet in nederland als marokkanen, die bestaat wel in frankrijk omdat marokko is bezet door de fransen en de mensen die wilden gaan studeren gingen gelijk naar frankrijk. en in nederland zit er een hele lage leeftijd van de grote groepen marokkanen die naar nederland komen en nu begin je te zien een toename van het aantal marokkanen die bijvoorbeeld op de universiteiten zitten. Dus die hier geboren en getogen zijn en nu begint de groep een beroep op hen te doen, ze worden de schakel tussen de nederlandse samenleving en de marokkaanse gemeente. Het begint vruchten te geven.

I als die groep wat u zegt dat door de rabobank is gesponsord het land in gaat met die thema's is dat echt alleen gericht op marokkanen of ook op nederlandse mensen

R gericht op marokkaanse mensen het fungeert als een soort rolmodel naar de marokkanen, zovan kijk jullie kunnen ook wat bereiken en ten tweede als een soort positieve beeldvorming richting de nederlandse doelgroepen

I en merkt u dat deze initiatieven goed werken

R ja zeker, zeer vanzelf zullen er een paar artikelen stonden erover in de krant een aantal maanden geleden en de moeten lid worden van zo'n dansgroep, je moet groeien en nu zie je ook initiatieven van individuen in verschillende steden om de gemeenschap een beetje te mobiliseren, en ze worden zo een informatiebron voor hun groep, ze weten dat de media bereikt de achterban niet nou dus daar doen ze het voor

Beeld Marokkanen / Verbeter berichtg. / Aan beeld komen

I nu wil ik verder ingaan op de beeldvorming van marokkanen in de media, hoe wordt volgens de groep waarvoor u spreekt over allochtonen gedacht en geschreven in de media

R niet goed, slecht nieuws verkoopt de kranten daarvan, bad news sells the paper. Er word slecht over ons geschreven, de media wordt gedomineerd door blanken en gedomineerd door mensen die net zo negatief denken over de marokkanen, je probeert zo objectief mogelijk te zijn en je probeert je als verslaggever te gaan inleven in de situatie van anderen maar dat lukt je niet als je niet daadwerkelijk tot de doelgroep behoort, je kan je best doen en zeggen nou ik begrijp het, en ik kan me best voorstellen wat jullie maar dat lukt je niet, je kan het vergelijken met mannen die ook over vrouwen schrijven, die vertellen tegen de vrouwen wij nemen jullie point of view ook mee, maar dat kan niet, als de doelgroep zelf dat aangeeft dan, daarom zitten de media kan dat vertaalslag nog niet maken, en dat komt aan het gebrek aan het aantal verslaggevers van allochtone afkomst

I dus dat zou wel een oplossing kunnen zijn, dat meer allochtone mensen

R dat kleurtje van de doelgroep houden en dat werkelijk vertegenwoordigen, het gaat niet om de kleur van het individu

maar de manier hoe hij rapporteert en heeft hij feeling voor de verschillende onderwerpen. Als je over islam gaat praten als je geen moslim bent dan kun je de islam niet beschrijven, je kan het op een positieve manier op een negatieve manier maakt niet uit maar je beschrijft gewoon vanuit je eigen ervaring, je schrijft het van erover lezen in de boeken, ik kan in de boeken lezen hoe een zwangere vrouw zich voelt maar een man kan dat nooit precies aangeven. En dat is de kern van het probleem

I en dat negatieve beeld wat in de media komt gaan de mensen zich daar ook naar gedragen

R op het moment dat keer op keer iets negatiefs over jou geschreven wordt op lange termijn ken je misschien zelf daaraan geloven, misschien klopt het misschien ben ik niet goed misschien hebben ze gelijk, en zeker de derde en vierde generatie die niets anders hebben gehoord dan alleen maar negatieve berichtgeving ze weten niet wat positief is, en dan ga je je misschien inleven in dat beeld of imago

Bijlage 4

I kunt u nog een ander voorbeeld noemen om die berichtgeving te verbeteren behalve allochtone journalisten

R berichtgeving over allochtonen of niet, als je iets negatiefs beweerd in allochtone hoek, besnijdenis van vrouwen, criminaliteit onder de marokkanen, uithuwelijken, je kan ook een positief bericht geven, je kan programma's maken over succesvolle gezinnen die het goed doen, je kan positieve verhalen naar voren brengen over soort dingen, dat is ook berichtgeving, maar op het moment dat je iedere keer iets hoort over allochtonen dan is het in de negatieve sfeer. Bijvoorbeeld bij de politie op het moment dat de collega's in aanraking komen met marokkanen dan is het altijd in de negatieve sfeer, aanhouden. Als je vraagt aan de collega's ken je goede marokkanen zeggen ze nee, heb je marokkaanse vrienden, nee, ben je ooit bij een marokkaan geweest, nee, de enige contacten zijn de verdachten. En hij gaat er van uit alle marokkanen zijn criminelen, dat is gevaarlijk omdat je gaat jezelf isoleren, en je eigen werkelijkheid creëren omdat je voelt je ook veilig in het werkelijkheid van jou, en op het moment dat je media leest dan haal je allen media dat dat beeld van jou bevestigd, snap je dan voel je je een beetje stevig van nou ik heb gelijk omdat wij allemaal lezen selectief en wij luisteren selectief.

I En als er nou informatie over in marokko wonende hoe het nu is, in de nederlandse media zou komen zou dat ook helpen

R ja, natuurlijk meer informatie in de positieve sfeer en ook in de negatieve maar als je maar beperkte tijd hebt voor de uitzending dan liever in de positieve sfeer, maar voor de kinderen bijvoorbeeld die hier op de middelbare en basisscholen hebben gezeten, iedere keer als marokko wordt genoemd dan is het onderdrukken van vrouw wordt er gezegd, als de islam wordt genoemd dan is het weet ik veel dan is het iran of libia, het is allemaal slechte dingen en dat kan heel veel effecten hebben op de leerlingen zelf omdat je voelt je niet meer trots op dat land van herkomst en je wordt toch in verwarring gebracht omdat je ouder vertellen tegen jou het is en hele goeie land en je kan trots daarop zijn en dan begint er een soort schizofrenie, van in de thuissituatie gedraag je je anders als dat je buiten bent, om te kunnen overleven omdat je verschillende berichtgevingen hoort en je wil graag in de thuis situatie je ouders tevreden stellen, en de buitenwereld laten zien ik hoor erbij en dat moet je heel stevig in je schoenen kunnen staan, want het is op een dag heb je verschillende rollen

Na neg. bldv: med geb

I en dat negatieve beeld heeft dat nog invloed op het verdere gedrag van de media

R ja ook zeker de groep 20 40

I en waar uit zich dat in

R zeker als het gaat om politiek dan is het meestal in de negatieve zin en dan heb je geen behoefte aan snap je, het is ook een herhaling, zeg maar een déjà vu het ook voorspelbaar, de media moet ook en beetje verrassend kunnen zijn en het is voorspelbaarheid nu een hot item de criminaliteit van marokkaanse jongeren, de berichtgevers kunnen over van alles schrijven maar dat doen ze niet je hoort meer van hetzelfde

I en dan wordt er minder gekeken naar die programma's, als de mensen dat zien wordt er dan weggezapt, of wordt de krant minder ingekeken

R vooral de krant wordt minder ingekeken omdat men ervaart het als een feit, en het is geen nieuws meer en misschien voor de nederlanders ook wordt het een soort feit we moeten er mee leven, als je in nova zegt de criminaliteit van bejaarden is aan het toenemen dan wordt het nieuws

Journ. mening alloch. / Verbeter bericht. / Beeld Marokkanen

I houden volgens de groep marokkanen de journalisten rekening met mening van de allochtonen

R heel weinig, nou de kranten die moet je kunnen verkopen en de krant die verkoop je, je moet ook het gevoel aan de lezers kunnen geven van nou wij projecteren jou mening, en als je de mening van de allochtonen gaat projecteren dan denken de

allochtonen misschien negatief over de blanken, over de hollanders, je hoeft het niet te verdedigen omdat een verslaggever neutraal zou staan, maar voor blanken kan dat betekenen dat ze zich niet meer zullen interesseren voor dat medium, of dat krant en de media willen zoiets niet doen want het is de mening van een hele kleine groep, als gevolg daarvan kan je een aantal lezers verliezen, als we roepen we willen meer allochtone verslaggevers, we zijn een minderheid in de groep, de media heeft geen belang daarbij ze doen het al goed, ze zijn groot genoeg

I is nou het voornaamste dat meer allochtone mensen in de media te werk gaan

R ja precies en zoals ik zeg niet allen een paar jongens en meisjes erbij halen, maar ook een multicultureel inhoud daaraan geven, dan gaat het iedereen aanspreken

I goed nou dat waren de vragen

misschien wilt u nog op iets terug komen of iets er toe zeggen

R allen over negatieve berichtgeving soms zoals ik gezegd heb dat je iets bekend maakt aan het publiek, als verslaggever moet je ook een beetje voorzichtig daarmee omgaan, als je keer op keer in herhaling valt dan creëer je bepaalde haat richting een bevolkingsgroep dan creëer je een bepaalde angst ook omdat bijvoorbeeld over de criminaliteit van marokkaanse jongeren in amsterdam, maar in werkelijkheid is het daar anders dan in de krant staat. In amsterdam krijg je bepaalde groepen, stuur groepen van de openbare ministerie en als je de doorsnee nederlander op straat vraagt noem een percentage van de criminelen onder de marokkanen dan zeggen ze 90 of 95 procent en de cijfers zijn 11 procent dat is veel te veel maar de grote meerderheid zijn geen criminelen maar 11 procent is veel, omdat voor de nederlanders is dat alleen maar 3 procent. Maar de doorsnee burger denkt dus 90 a 95 procent en ze gaan roepen dat getal maar het is niet gemotiveerd, in de krant staan heel grote koppen van criminaliteit onder marokkanen die zijn aan het toenemen, of hij heeft ongekende hoogte bereikt, iedereen vraagt wat betekent dat eigenlijk ben ik onveilig of moet ik aan de andere kant van de straat gaan lopen als ik een marokkaan zie lopen . dat is dus erg gevaarlijk want de media heeft veel invloed op de manier waarop mensen zich gedragen, en dat was het eigenlijk

I bedankt voor uw tijd en ook dat u naar nijmegen bent gekomen

R graag gedaan